מהדורת 'קרן טללי ברכה'

שנה י"א (תשפ"ד)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

• תולדות •

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומרוממים בכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זֹהַר הַמְּבָאֵר

הכתר והכנור

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ד רבי מאיר אביחצירא זיע"א

א | חפירת הבארות
התעמקות שכלית
אוצר פניני החסידות

יב | האוצר שמאחורי הדלת
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

טו | לימוד התורה
בשמחה
מילתא חדת"א

העלונים: ספיר ויהלום • מילתא חדתא • ובחרת בחיים • אביר יעקב • מבתלי בית הדין • שו"ת בהלכה • תניא

ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישרים
ירושלים - נהריה

דֶּגֶל מַחֲנֵה אֶפְרַיִם | הַבְּאֵרוֹת – אוֹרוֹת וְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים ..... א
חַיִּים וְחֶסֶד | חֲפִירַת הַבְּאֵרוֹת – הִתְעַמְּקוּת שִׂכְלִית ..... א
מְאוֹר עֵינַיִם | הַשְׁפָּעַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ תְּמִידִית כְּמַעְיָן אֲשֶׁר לֹא יִכָּזְבוּ מֵימָיו א
מַחְשַׁף הַלָּבָן | שֵׁלֶשׁ הַבְּאֵרוֹת – נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה וְשֵׁלֶשׁ בְּתֵּי מִקְדָּשׁ ..... א
עַרְבֵי נַחַל | הַנְּשָׁמָה בּוֹלָה וּמִתְחַנֶּנֶת לַהּ' מִקֵּירוֹת לִבָּהּ עַל שֶׁהַגּוּף מִתְנַגֵּד אֵלֶיהָ א
תּוֹרַת אֲבוֹת | עַל יְדֵי לֵב נִשְׁבָּר מַכְנִיעִים אֶת הַיֵּצֶר ..... ב
תִּפְאֶרֶת עֻזִּיאֵל | כְּכָל שֶׁמִּתְעַצֵּם הַיֵּצֶר לְפַתּוֹת אֶת הָאָדָם יֵשׁ יוֹתֵר נַחַת רוּחַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ | מָשָׁל נָאֶה ..... ב
קְדֻשַּׁת יוֹם טוֹב | הִתְעַכְּבוּת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אַף שֶׁלֹּא בִּזְמַן הַתְּפִלָּה ..... ב
שֶׁפַע חַיִּים | מִנְהַג יִשְׂרָאֵל מִקַּדְּמַת דְּנָא לְהַשְׁכִּים וּלְהַעֲרִיב לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה קֹדֶם הַתְּפִלָּה ..... ג
דִּבְרֵי יִשְׂרָאֵל | בְּעֵת שֶׁנִּכְנָס בַּעַל מַשָּׂא וּמַתָּן לְבֵית הַמִּדְרָשׁ עָלָיו לוֹמַר לְעַצְמוֹ 'לָמָּה זֶּה אָנֹכִי' – לְשֵׁם מָה עָלַי לִדְאֹג מֵעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה ..... ג
בְּאֵר מֹשֶׁה | בְּטוּל וְהַכְנָעָה מַמְתִּיקִים אֶת הַדִּינִים ..... ד
מְאוֹר עֵינַיִם | מַאֲמַר הַבעש"ט: בְּדָבָר שֶׁאֵין לוֹ שֶׁטַח אֵין שַׁיָּךְ שְׁבִירָה .... ד
פִּתּוּחֵי חוֹתָם | יִצְחָק רוֹמֵז לַצַּדִּיק וְרִבְקָה לַתּוֹרָה ..... ד
רְבִיד הַזָּהָב | בְּעֵת צַעַר וְצָרָה יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ לִפְנֵי ה' תַּחַת לְסַפֵּר לַבְּרִיּוֹת .... ד
מַאֲמַר מָרְדְּכַי | יֵשׁ לְהַתְחִיל בַּעֲבוֹדַת ה' בְּצְעִירוּתוֹ ..... ד
דִּבְרֵי יְחֶזְקֵאל | יַעֲקֹב אָבִינוּ מָשָׁל עַל הַתְּמִימוּת ..... ה
לִקּוּטֵי שִׂיחוֹת | בְּעִנְיַן דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה הֶחָסִיד שֶׁהָאֲבוֹת לָמְדוּ יַחַד ט"ו שָׁנִים ט"ו שָׁעוֹת ..... ה
קְדֻשַּׁת לֵוִי | עַל יְדֵי רְאִיַּת יִצְחָק רָאוּ בְּהִירוּת בְּהַשָּׂגָתָם הָרוּחָנִית ..... ה
תִּפְאֶרֶת שְׁלֹמֹה | הַצַּדִּיקִים בְּרֹב קְדֻשָּׁתָם אֵינָם מְסֻגָּלִים לְהַבִּיט בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה ..... ה
בְּאוֹרוֹ שֶׁל חֲמָה | יִצְחָק הָיָה מָלֵא חִיּוּת דִּקְדֻשָּׁה ..... ו
מַאֲמְרֵי אַדְמוּ"ר הַזָּקֵן | יִצְחָק אָבִינוּ רָצָה לְבָרֵךְ הַטּוֹב שֶׁבְּעֵשָׂו וּלְהַכְלִילוֹ בִּקְדֻשָּׁה ..... ו
נֹעַם אֱלִימֶלֶךְ | הַשְׁכִּינָה הַקְּדוֹשָׁה חָפְצָה לְבָרֵךְ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּהַצְלָחָה בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה ..... ו
יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל | הַיְּהוּדִי הַקָּדוֹשׁ הָיָה נִפְרָד בְּכָל יוֹם לִפְנֵי הַתְּפִלָּה ..... ו
אֲרוֹן עֵדוּת | עֲשׂוֹ תְּלָה כָּל הַצְּלָחוֹתָיו בְּכֹחַ יָדָיו ..... ז
יַד דָּוִד | הַסִּימָן לְדַעַת אִם שָׁכַךְ רֹגֶז חֲבֵרוֹ ..... ז
קַב וְנָקִי | הַלְמוּד מִיִּצְחָק אָבִינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן אַף בִּזְמַנִּים קָשִׁים | בְּשֵׂכֶר זֶה נִמְשְׁכִים הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת ..... ז
שֶׁבֶט מְיהוּדָה | גַּם בְּעֵת תִּגְבְּרֶת הַדִּינִין יְחַזֵּק וְיחַיֶּה עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה וּבְטָחוֹן כְּאִלּוּ טוֹב לוֹ גַּם עַתָּה ..... ז
כּוֹכְבֵי אוֹר | כָּל אֶחָד יָכוֹל לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְמַעֲשֵׂי הָאָבוֹת ..... ז
לֶקֶט שִׂכְחָה | יִצְחָק בִּלְבַד הוּא הַתּוֹלָדָה שֶׁל אַבְרָהָם ..... ח
מִנְחַת יְהוּדָה | יַעֲקֹב וְעֵשָׂו הִתְרַצּוּ בֵּינֵיהֶם בִּמְעֵי אִמָּם ..... ח
כַּצֹּאן יוֹסֵף | הַסִּיּוּף וְהַסֵּפֶר יָרְדוּ כְּרוּכִים יַחַד בִּבְטְנָהּ שֶׁל רִבְקָה ..... ח
בְּרִית אָבוֹת | סָבַר עֵשָׂו לְהַפְטֵר מֵהַשְׁלוּמֵי הָעֲדָשִׁים כְּדֵין הַמַּאֲכִיל יָתוֹם סְתָם שֶׁפָּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין ..... ח
אֶרֶץ חֶמְדָּה | טַעַם נְטִילַת מְאוֹר עֵינָיו שֶׁל יִצְחָק ..... ח
מַיִם חַיִּים שֶׁנִּי | כִּבּוּד אָב וָאֵם שְׁנֵיהֶם שְׁקוּלִים זֶה כָּזֶה ..... ט
לִוְיַת חֵן | כְּנִיסַת רִיחַ גַּן עֵדֶן עִם יַעֲקֹב לְזַרְז אֲמִירַת הַבְּרָכוֹת ..... ט
נֶפֶשׁ דָּוִד | בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לְיִשְׂרָאֵל ..... ט
דַּרְכֵי הַיָּם | רִבּוּי הַשֶּׁפַע כְּשֶׁהַבְּרָכָה בָּאָה מִיָּדוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ ..... ט
חוּט הַמְשֻׁלָּשׁ | שִׁתּוּף הָעֶבֶד בִּשְׁנַת רָעָבוֹן ..... ט
מעשי צדיקים ..... ט
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב

לרכישת ספרים מרוכזת ולמוסדות:
מוישי: 052-7110200 | עזרא: 052-7110900

בס"ד
קו מענה הלכה
02-803-9999
או במייל: rav@abiryaakov.com
בית הוראה אביר יעקב
מכון אור לישרים ירושלים-נחריה
קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

מחוברים
הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים
מתחילים את היום!
להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com
ישירות למייל האישי

עיצוב ועימוד עלונים: שוקי קנר
להורדת הגיליון: https://www.orlayesharim.com

ראה ריח בני

"וַיָּגֶשׁ וַיִּשַּׁק לוֹ וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרֲכֵהוּ, וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה'" (בראשית כז כז).

ופירש רש"י: "וירח וגו' - והלא אין ריח רע יותר משטף העזים, אלא מלמד שנכנסה עמו ריח גן עדן: כריח שדה אשר ברכו ה' - שנתן בו ריח טוב, וזה שדה תפוחים".

מדברים אלו נראה, כי ריח בגדיו של יעקב הוא שהכריע את הכף, ומיד לאחר מכן בירך יצחק את יעקב. ויש להבין, מהו אותו 'ריח שדה אשר ברכו ה'' שדיבר עליו יצחק.

עוד צריך תלמוד, מה שמשמע כאן כי דווקא בזאת הפעם, עלה ריחו של יעקב כריח שדה תפוחים. והרי לכאורה בכל זמן היה עולה מיעקב ריח גן עדן, שהרי שקוד על דלתי תורה ויושב אהלים היה, ולא היה יגע בתורה כמותו, וסיגל מצוות ומעשים טובים לאין שיעור. ומשמע שבזאת הפעם עלה ממנו ריח מיוחד במינו, שלא כרגיל. ויש לנו לעמוד ולבאר מה אירע ברגע זה שהגיש בו יעקב את המטעמים לפני יצחק אביו, עד שדווקא בשעה זו עלה ממנו אותו ריח מיוחד.

ונראה לפרש לפי דברי הגמרא הידועים במסכת פסחים (דף פח.), שנקראו לבית המקדש שלושה שמות; אברהם קראו הר, יצחק קראו שדה, ויעקב קראו בית. ולענין יצחק הובא שם הפסוק (בראשית כד סג) "וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב".

לפי זה יש לומר, כי כשאמר יצחק ליעקב (בראשית כז כז) "רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה'", והוא שדה תפוחים, כיוון בזה לבית המקדש שקראו שדה, וכשיצא לשוח בשדה, הלך להתפלל במקום העקידה - הוא בית המקדש. כי כאשר הריח יצחק ריח גן עדן העולה ובא מיעקב בנו, לא היה זה רק ריח מעשיו הטובים שהיה רגיל בו, אלא אמרו חז"ל (אגדת בראשית פרק מ"ג) שחזר והריח את אותו הריח המופלא אשר עלה באפו כבר בזמן העקידה.

והביאור בזה, כי הנה אמרו חז"ל (תנא דבי אליהו רבה פרשה כ"ד) שקיימו האבות את כל התורה כולה, ויצחק קיים מה שכתוב בתורה, וכאשר עקד אותו אברהם אביו על גבי המזבח לא בא וטען כי אביו הוא שנצטוה מפי ה' ולא הוא, אלא קיים מצות כיבוד אב במסירות נפש, ומאחר וכך אמר לו אביו - השליך עצמו כשה זבוח וקיבל עליו את הדין. ובזכות זה הריח יצחק ריח גן עדן באותה שעה, כי מקום המקדש הוא שער השמים ומכוון כנגד גן עדן, ואז נפתחו השערים וזכה להריח בריח הניחוח.

והנה, מיהו שכיבד את אביו כל ימיו - הלא ודאי היה זה יעקב אבינו, שעשה כמעשי אביו והלך בדרכיו. ומלבד מה שכיבד יעקב את אביו יצחק, כיבד גם את רבקה אמו במסירות נפש, וגם עם כל חששו פן יקללנו אביו, כאשר אמרה לו אמו 'עלי קללתך בני' הלך ולבש את בגדי החמודות ונכנס אצל אביו, ולא חש לסכנה הגדולה שבדבר, כי בדרך הטבע היה יצחק מכירנו בקולו קול יעקב.

הנה כאן כיבד יעקב את רבקה במסירות נפש ושמע לדבריה, כפי ששמע יצחק אבינו במסירות נפש למצות אברהם בעקידה.

בכח מסירות נפש זו, הכיר יצחק ביעקב את ריח מעשה העקידה, ריח מקום המקדש, ובזה הבין יצחק כי הוא הראוי לברכותיו.

(מתוך "עינים מאירות" להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

נוֹשְׂאִים בְּפָרָשַׁת תּוֹלְדוֹת

חֲפִירַת הַבְּאֵרוֹת

דָּגֶל מַחֲנֵה אֶפְרַיִם

רַבִּי מֹשֶׁה חַיִּים אֶפְרַיִם מִסְּדִילְקוֹב זיע"א

הַבְּאֵרוֹת - אוֹרוֹת וְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים

בְּוַדַּאי יֵשׁ בְּעִנְיַן הַבְּאֵרוֹת שֶׁחָפְרוּ כָּל אֶחָד מֵאֲבוֹתֵינוּ אוֹרוֹת וְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים עֲמֻקִּים, וְכָל הַסִּפּוּר שֶׁבַּתּוֹרָה אוֹדוֹת הַבְּאֵרוֹת שֶׁסָּתְמוּ פְּלִשְׁתִּים וְחָזַר יִצְחָק וַחֲפָרָם, בְּוַדַּאי לֹא דָּבָר ר[י]ק הוּא, שֶׁזֶּה הָיָה פְּעֻלַּת אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וּבָזֶה הָיָה עִנְיַן עֲבוֹדָתָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרוּחַ הוּא כָּל אֶחָד לְפִי מַדְרֵגָתוֹ וּבְחִינָתוֹ וְשָׁרְשׁוֹ הַזַּךְ:

חַיִּים וָחֶסֶד

רַבִּי חַיִּים חַיְקָא מֵאַמְדּוֹרָא זיע"א

חֲפִירַת הַבְּאֵרוֹת - הִתְעַמְּקוּת שִׂכְלִית

וַיַּחְפְּרוּ בְּאֵר וגו' **וַיָּרִיבוּ** וגו' **וַיַּחְפְּרוּ בְּאֵר אַחֶרֶת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחֹבוֹת** (כו כא-כב). וְלִכְאוֹרָה הוּא תָּמוּהַּ לָמָּה וְעַל מָה חָפַר הַבְּאֵרוֹת. אֶלָּא עִנְיַן חֲפִירוֹת הַבְּאֵרוֹת הוּא שֶׁחָפַר בְּעֻמְקוּת הַשֵּׂכֶל לִמְצֹא מָקוֹם בְּאֵיזֶה שֵׂכֶל יוּכַל לִתְפֹּס בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ תְּפִיסָה בּוֹ שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד דָּבוּק עִמּוֹ, וּמָצָא מָקוֹם רָחָב שֶׁלֹּא הָיָה יֵרֵא שֶׁיִּפֹּל עוֹד לְמַדְרֵגוֹת תַּחְתּוֹנוֹת, וְזֶה שֶׁקָּרָא שְׁמָהּ 'רְחֹבוֹת':

מְאוֹר עֵינַיִם

רַבִּי מְנַחֵם נָחוּם מִטְשֶׁרנוֹבִּיל זיע"א

הַשְׁפָּעַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ תְּמִידִית כְּמַעְיָן אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו

לְהָבִין הָעִנְיָן נַקְדִּים פְּסוּק 'אֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים' (ירמיה ב יג), כִּי הוּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא הַמָּקוֹר שֶׁמִּמֶּנּוּ הַשְׁפָּעוֹת הַחִיּוּת לְכָל חַי בְּכָל הָאֲפָנִים, אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ, וְכָל הַדָּבוּק בּוֹ הוּא דָּבוּק בְּשֹׁרֶשׁ הַחִיּוּת אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו, וּבִלְבַד אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה הַפְסָקָה מִצִּדּוֹ, כִּי אִם חַס וְשָׁלוֹם עַל יְדֵי עֲוֹנוֹתָיו יַפְסִיק אֶת עַצְמוֹ מֵהַמָּקוֹר, יַעֲדֹר חִיּוּתוֹ מִמֶּנּוּ, אַךְ מִצִּדּוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין שׁוּם הֶפְסֵק, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב 'כִּי אִם עֲוֹנֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּלִים וגו'' (ישעיה נט ב).

הַדָּבוּק בַּסִּטְרָא אַחֲרָא נִפְסָק מִשֹּׁרֶשׁ הַהַשְׁפָּעָה

וּמִי שֶׁחִיּוּתוֹ הוּא מִסִּטְרָא אַחֲרָא הַנִּקְרָא 'בּוֹרוֹת נִשְׁבָּרִים' שֶׁהֵם מַיִם מְכֻנָּסִים שֶׁנִּפְלוּ שָׁם נִיצוֹצוֹת הַחִיּוּת בְּעֵת הַשְּׁבִירָה, שֶׁהֵם נִקְרָאִים לְטַעַם זֶה 'בּוֹרוֹת נִשְׁבָּרִים', זֶה נִפְסָק מִשָּׁרְשׁוֹ הָעֶלְיוֹן וְנִקְרָא 'מַפְרִיד אַלּוּף'.

הָאֲבוֹת לִמְּדוּ כֵּיצַד לִהְיוֹת דָּבוּק בִּמְקוֹר הַחִיּוּת

וּלְכָךְ אֲבוֹת הָעוֹלָם שֶׁהֵם פָּתְחוּ צִנּוֹרוֹת הַשֵּׂכֶל בָּעוֹלָם וְלִמְּדוּ דַּעַת לְבָאֵי עוֹלָם אֵיךְ לַחְפֹּר אֶת עַצְמוֹ לְבְחִינַת 'בְּאֵר מַיִם חַיִּים' לִהְיוֹת דְּבוּקִין בְּהַמָּקוֹר שֶׁמִּשָּׁם שֹׁרֶשׁ חִיּוּתוֹ, וְנִקְרָאִים תַּלְמִידֵיהֶם בְּשֵׁם עֲבָדִים כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב 'עַבְדֵי יִצְחָק' (כו יט), כִּי עֲבָדוּת שֶׁלָּהֶם לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ הָיְתָה עַל יְדֵי הָאָבוֹת.

אַךְ אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם נִסְתְּמוּ מַעְיָנוֹת הַחָכְמָה הַהִיא, מֵחֲמַת שֶׁ'סְּתָמוּם פְּלִשְׁתִּים' (פסוק טו), שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרַע שֶׁנִּקְבַּע בָּאָדָם - שֶׁנִּתְגַּבֵּר עַל הָעוֹלָם וְנִתְגַּבֵּר יְסוֹד הֶעָפָר, וּכְפִי זֶה נֶחְלַשׁ כֹּחַ הָרוּחָנִי וְהַשִּׂכְלִי.

וּבְכוֹא יִצְחָק בְּנוֹ וְאָחַז בְּדַרְכּוֹ אָבִיו, וְלִמֵּד דַּעַת הַנַּ"ל גַּם כֵּן לִבְנֵי דּוֹרוֹ לָשׁוּב לַחְפֹּר לִבְחִינַת בְּאֵר מַיִם חַיִּים - בְּכַמָּה מִינֵי שִׂכְלִיִּים וְעֵצוֹת גְּדוֹלוֹת וְנַעֲלָמוֹת, עַד כִּי 'וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת בְּאֵרֹת הַמַּיִם' (פסוק יח).

דְּבֵקוּת בַּשֹּׁרֶשׁ עַל יְדֵי אֱמוּנָה

וְכָל זֶה הוּא עַל יְדֵי הָאֱמוּנָה, שֶׁהוּא מָבוֹא לָזֶה שֶׁיַּאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ וְלֵית אַתַר פָּנוּי מִינֵיהּ וְאֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ, וְאָז עַל יְדֵי הָאֱמוּנָה יִשְׁתּוֹקֵק לוֹ וְיִתְאַוֶּה לֶאֱחֹז וּלְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת 'נַחַל' שֶׁרָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁלּוֹ נַ'פְשֵׁנוּ חִכְּתָה לַ'ה' (תהלים לג כ), שֶׁהוּא עַל יְדֵי אֱמוּנָה, וְאָז עַל יְדֵי זֶה יָבוֹא לְשָׁרְשׁוֹ שֶׁהוּא הַמַּעְיָן שֶׁל בְּאֵר מַיִם חַיִּים כַּנַּ"ל. וְזֶה 'וַיַּחְפְּרוּ עַבְדֵי יִצְחָק בַּנָּחַל' בְּחִינַת נַחַ"ל כָּאָמוּר 'וַיִּמְצְאוּ שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים וגו':

מַחְשַׁף הַלָּבָן

רַבִּי יַעֲקֹב אַבִּיחַצֵּירָא זיע"א

שְׁלֹשׁ הַבְּאֵרוֹת - נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה וְשָׁלֹשׁ בָּתֵּי מִקְדָּשׁ

הִנֵּה אֶפְשָׁר לְרַמֵּז עַל שָׁלֹשׁ בְּאֵרוֹת, שְׁתַּיִם הָרִאשׁוֹנִים קָרָא שְׁמָם עֵשֶׂק וְשִׂטְנָה מִשּׁוּם דְּרָבוּ עֲלֵיהֶם, וְהַשְּׁלִישִׁי קָרָא שְׁמוֹ רְחוֹבוֹת, יֵשׁ לְרַמֵּז שֶׁהֵם כְּנֶגֶד נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה.

דְּהָאָדָם בַּתְּחִלָּה יֵשׁ לוֹ נֶפֶשׁ, וְאִם הָיָה מִשְׁתַּדֵּל בְּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים עַד שֶׁתִּתְקֵן נַפְשׁוֹ כָּרָאוּי אָז יָבוֹא לוֹ הָרוּחַ, וְאִם עוֹד הוֹסִיף קְדֻשָּׁה עַל קְדֻשָּׁתוֹ וְתִתְקֵן הָרוּחַ כָּרָאוּי אָז תָּבוֹא לוֹ הַנְּשָׁמָה.

וְהִנֵּה כָּל עוֹד שֶׁלֹּא בָּאָה לוֹ הַנְּשָׁמָה, עֲדַיִן הַחִיצוֹנִים רוֹדְפִים אַחֲרָיו וּמִתְדַּבְּקִים בּוֹ לְהַחְטִיאוֹ, וּכְשֶׁזּוֹכֶה לַנְּשָׁמָה אָז מִתְרַחֲקִים הַחִיצוֹנִים מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם דְּהַנְּשָׁמָה מֵעוֹלָם הַבְּרִיאָה, וְעוֹלָם הַבְּרִיאָה תָּלוּי בְּאִמָּא עִלָּאָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּתִּקּוּנִים (תיקון ו כג.) אִמָּא מְקַנְּנָא בִּכּוּרְסַיָּא, וְעוֹד שֶׁהַקְּלִפּוֹת שֶׁבַּבְּרִיאָה מְעַטִּים וְנִכְפָּפִים תַּחַת הַקְּדֻשָּׁה, לְפִיכָךְ כֵּיוָן שֶׁהַנְּשָׁמָה בָּאָה מִשָּׁם, אֵין הַחִיצוֹנִים יְכוֹלִים לְהִתְאַחֵז בָּהּ.

וּלְפִיכָךְ הַבֹּאר הָרִאשׁוֹן הוּא כְּנֶגֶד הַנֶּפֶשׁ שֶׁקּוֹנֶה אָדָם בַּתְּחִלָּה, וּכְשֶׁיֵּשׁ בּוֹ כִּי אִם הַנֶּפֶשׁ, עֲדַיִן הַחִיצוֹנִים מִתְדַּבְּקִים בּוֹ בְּחֹזֶק, וּלְהָכִי קָרָא שֵׁם הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְּׁקוּ הַחִיצוֹנִים עִמּוֹ. אַחַר כָּךְ קוֹנֶה הָרוּחַ, וְגַם בָּזֶה עֲדַיִן הַחִיצוֹנִים מִתְדַּבְּקִים בּוֹ, וּלְהָכִי קָרָא שְׁמוֹ שִׂטְנָה. אַחַר כָּךְ קוֹנֶה הַנְּשָׁמָה, וְאָז הַחִיצוֹנִים מִתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ, וּלְהָכִי קָרָא אוֹתָהּ רְחוֹבוֹת, כִּי עַתָּה הִרְחִיב ה' לָנוּ וּפָרִינוּ בָּאָרֶץ.

אִי נַמִּי יֵשׁ לְרַמֵּז עַל בֵּית רִאשׁוֹן וּבֵית שֵׁנִי וְהַבַּיִת הָאַחֲרוֹן. דְּבֵית רִאשׁוֹן וּבֵית שֵׁנִי נֶחְרְבוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, וְלָזֶה נִקְרְאוּ עֵשֶׂק וְשִׂטְנָה, אָמְנָם הַבַּיִת הָאַחֲרוֹן שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן לֹא יֵחָרֵב לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (חגי ב ט) 'גָּדוֹל יִהְיֶה כְּבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאַחֲרוֹן מִן הָרִאשׁוֹן', וּלְהָכִי קָרָא שְׁמָהּ רְחוֹבוֹת, וְאָז יֹאמְרוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל 'כִּי עַתָּה הִרְחִיב ה' לָנוּ וּפָרִינוּ בָּאָרֶץ':

הַכְנָעַת הַיֵּצֶר

עַרְבֵי נַחַל

רַבִּי דָּוִד שְׁלֹמֹה אב"ד סוּרוֹקָא זיע"א

הַנְּשָׁמָה בּוֹכָה וּמִתְחַנֶּנֶת לְה' מִקִּירוֹת לִבָּהּ עַל שֶׁהַגּוּף מִתְנַגֵּד אֵלֶיהָ

וַיֵּעָתֵר יִצְחָק לַה' **כּוֹ'** (כה כא). יְרֻצָּה, כִּי הַיֵּצֶר הָרָע בָּאָדָם מֵעֵת הִוָּלְדוֹ, וַאֲזַי קֹדֶם בּוֹא יֵצֶר טוֹב הַגּוּף עֲקָרָה מִבְּלִי לְהוֹלִיד תּוֹלְדוֹתֵיהֶן שֶׁל צַדִּיקִים שֶׁהֵם מַעֲשִׂים טוֹבִים, וְאַחַר כָּךְ בְּבוֹא הַיֵּצֶר טוֹב אָז הַנְּשָׁמָה מִתְחַנֶּנֶת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִקִּירוֹת לִבָּהּ, וּכְמַאֲמָרָם זַ"ל (סוכה נב.) יְצִרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר וְאִלְמָלֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֹזְרוֹ כוּ'.

וְזֶה עַל יְדֵי תְּפִלַּת הַנְּשָׁמָה. וְזֶה **לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ**, רָצָה לוֹמַר שֶׁהַנְּשָׁמָה בּוֹכָה וּמִתְפַּלֶּלֶת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל שֶׁ'אִשְׁתּוֹ' דְּהַיְנוּ הַגּוּף, הוּא אֵלָיו נוֹכֵחַ וּמִתְנַגֵּד שֶׁהוּא מִצַּד הַיֵּצֶר הָרָע, **וַיֶּעְתַּר לוֹ ה'** שֶׁמְּרַחֵם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַנְּשָׁמָה, כִּי הִיא חֶלְקָה מִקְּדֻשַּׁת לְבָבָהּ לְהִתְדַּבֵּק בָּהּ.

וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ, נֶגֶד מַה שֶּׁאוֹמֵר תְּחִלָּה שֶׁהָיָה הַגּוּף בְּחִינַת עֲקָרָה מִבְּלִי מַשִּׂים לַלֵּב שׁוּם דָּבָר, עַל זֶה אָמַר אַחַר כָּךְ 'וַתַּהַר כּוּ', שֶׁהֵם עִנְיַן מַחְשָׁבוֹת הַלֵּב וְתַחְבּוּלוֹתָיו, כְּעִנְיַן שֶׁנֶּאֱמַר 'הָרָה עָמָל' (איוב טו לה), 'הִרּוֹ וְהֹגוֹ מִלֵּב כּוּ'' (ישעיה נט יג), הֲרֵי שֶׁלְּשׁוֹן הָרָה וְיָלְדָה נֶאֱמַר עַל זֶה, מַה שֶּׁהָאָדָם גּוֹמֵר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ הוּא הָעִנְיָן הָרִיּוֹן, וּמַה שֶּׁמּוֹצִיאוֹ אַחַר כָּךְ לְפֹעַל בְּמַעֲשֶׂה הוּא עִנְיַן הַלֵּדָה:

תּוֹרַת אֲבוֹת

רַבִּי מֹשֶׁה מִידֶבָּר זיע"א

עַל יְדֵי לֵב נִשְׁבָּר מַכְנִיעִים אֶת הַיֵּצֶר

וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר וְגוֹ' (כה כה). הוּא יָצָא מֻשְׁלָם, מָלֵא עִם מוֹתָרוֹת, 'וְאַחֲרֵי כֵן יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו', יַעֲקֹב אָחַז אוֹתוֹ בַּעֲקֵבָיו עֶר זָאל אִים נִיט צוּטֶרֶעטְן [שֶׁלֹּא יִדְרֹס אוֹתוֹ], וְכָכָה צָרִיךְ יְהוּדִי לְהַחֲזִיק אֶת הַיֵּצֶר הָרָע תָּמִיד שֶׁלֹּא יִדְרֹס אוֹתוֹ בְּתַאֲוֹתָיו, אוּלָם עִם לֵב שָׁלֵם אִי אֶפְשָׁר לְהַכְנִיעַ הַיֵּצֶר, אֲבָל עִם לֵב נִשְׁבָּר קָעֶן מֶען דָּעם יֵצֶר הָרָע אַרַיבֶּער [עִם לֵב נִשְׁבָּר אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת הַיֵּצֶר הָרָע], 'זִבְחֵי אֱלֹקִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה' (תהלים נא יט):

תִּפְאֶרֶת עֲזִיאֵל

רַבִּי עֲזִיאֵל מֵייזְלִישׁ זיע"א

כְּכָל שֶׁמִּתְעַצֵּם הַיֵּצֶר לְפַתּוֹת אֶת הָאָדָם יֵשׁ יוֹתֵר נַחַת רוּחַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ | מָשָׁל נָאֶה

וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צַיִד בְּפִיו וְרִבְקָה אֹהֶבֶת אֶת יַעֲקֹב (כה כח). הַכַּוָּנָה עַל דֶּרֶךְ מָשָׁל לְמֶלֶךְ גָּדוֹל שֶׁהָיָה עֵת חֶדְוָה וְשַׂעֲשׁוּעִים לְפָנָיו מְעֻבָּדָיו הַסָּרִים לְמִשְׁמַעְתּוֹ, וְכִרְאוֹת צַד הַמַּלְשִׁין תָּמִיד עַל עֲבָדָיו, וַיַּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינָיו פֶּן יָבוֹאוּ לְרִבּוּי תַּשְׁלוּם גְּמוּל עַל תַּעֲנוּג הַגָּדוֹל.

מָה עָשָׂה הָאוֹיֵב, הָלַךְ אֶצֶל הָעֲבָדִים וּמִשְׁתַּדֵּל בַּהֲסָתַת פִּתּוּי לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה דָּבָר שֶׁהוּא נֶגֶד צִוּוּי הַמֶּלֶךְ, אֲבָל כְּשֶׁהָעֲבָדִים חֲכָמִים וּמִתְחַזְּקִים עַצְמָם בְּעַבְדוּת אֲדוֹנֵיהֶם, אָז הַשִּׂמְחָה נִתְגַּדֵּל עוֹד יוֹתֵר אֶצֶל הַמֶּלֶךְ מֵאָז וּמִקֶּדֶם. וְהַדִּמְיוֹן לְהִפּוּךְ, שֶׁאָז מְבַטְּלִין הַשִּׂמְחָה אֵצֶל הַמֶּלֶךְ.

בְּאוֹר הַנִּמְשָׁל

וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן מֵאֵלָיו. כִּי 'יִצְחָק' מְרַמֵּז עַל שִׂמְחָה וְחֶדְוָה, כְּמָה דְּאִתְּ אָמַר 'צְחֹק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים' (לעיל כא ו). וְזֶה שֶׁאָמַר **וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו**, שֶׁהַשִּׂמְחָה אוֹהֶבֶת לְעֵשָׂו, דְּהַיְנוּ הַקְּלִפּוֹת הַמְסִיתִים אֶת הָאָדָם לַעֲבֹר עַל צִוּוּי הַמֶּלֶךְ, כִּי מֵחֲמַת זֶה יִגְרֹם יוֹתֵר חֶדְוָה וְשַׂעֲשׁוּעִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ יִתְבָּרַךְ.

וְרִבְקָה הִיא מְכֻנֶּה עַל מִדַּת הַדִּין, **אֹהֶבֶת אֶת יַעֲקֹב** פֵּרוּשׁ אוֹתָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא הָיֵינוּ מַנִּיחִים עַצְמֵנוּ לְהִתְעַוֵּר בְּפִתּוּי הַיֵּצֶר, שֶׁאִם לֹא כֵן לֹא הָיָה הַשִּׂמְחָה נִתְגַּדֵּל אֵצֶל הַמֶּלֶךְ יִתְבָּרַךְ:

קְבִיעוּת עִתִּים לַתּוֹרָה

קְדֻשַּׁת יוֹם טוֹב

רַבִּי חֲנַנְיָה יוֹם טוֹב לִיפָּא מִסִּיגֶעט זיע"א

הִתְעַכְּבוּת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אַף שֶׁלֹּא בִּזְמַן הַתְּפִלָּה

אוֹ יֹאמַר 'וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹקִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְגוֹ' (כז כח), בְּהֶקְדֵּם לְפָרֵשׁ מַאֲמַר הַכָּתוּב בְּפָרָשַׁת בָּלָק 'מַה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל' (במדבר כד ה), וּמַאֲמַר נְעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל בְּתִהִלִּים (סה ה) 'אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן חֲצֵרֶיךָ נִשְׂבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ קְדֹשׁ הֵיכָלֶךָ', עַל פִּי מַאֲמָרָם זַ"ל (ראה סנהדרין קה:) 'מַה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ יַעֲקֹב' אִלּוּ בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, אֲשֶׁר מִתְקַבְּצִים שָׁם לַעֲבֹד אֶת ה' בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה.

וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לֵידַע בְּעַצְמוֹ, כִּי לֹא בֵּית הַמִּדְרָשׁ עִקָּר – לָבוֹא לְשָׁם לְעֵת מוֹעֵד בְּעֵת הַתְּפִלָּה לְהִתְפַּלֵּל וְלֵילֵךְ לְדַרְכּוֹ, כִּי עִקַּר הִיא הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה – לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה לְקִבְעַ עִתִּים בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, לִלְמֹד וּלְתַקֵּן תַּקָּנוֹת וּגְדָרִים לִהְיוֹת כָּל אִישׁ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וּלְתַקֵּן לִגְמֹר תְּהִלִּים פַּעַם אֶחָד בְּכָל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ בְּצִבּוּר, כִּי הִיא תִּקּוּן וְיסוֹד גָּדוֹל לִירִידַת הַשֶּׁפַע.

חִיּוּב קְבִיעַת עִתִּים לַתּוֹרָה

וְעַל כֵּן כָּל אִישׁ מְחֻיָּב לִקְבַּע עִתִּים – הַיְנוּ לִגְזֹל אֶת הָעֵת (כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ הַהַפְלָאָה זַ"ל 'קִבְעֻתֵּי עִתִּים' (שבת לא.) מִלְּשׁוֹן 'וְקָבַע אֶת קִבְעֵיהֶם' (משלי כב כג)) מֵעֲסָקָיו, וְלֵילֵךְ בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְלַעֲסֹק בְּתוֹרַת ה' כָּל אִישׁ וְאִישׁ לְפִי מַהֲלָלוֹ וְיִכְלָתוֹ, וְזֶהוּ עִקַּר הַיְסוֹד הַקָּבוּעַ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ – שֶׁיִּהְיֶה אֲסֻפָּה לַכֹּל לַהֲגוֹת שָׁם בְּתוֹרַת ה'.

וְזֶה כָּל עִנְיַן בִּנְיַן בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וּכְמַאֲמַר חַזַ"ל (שבת קיח:) אָמַר רַבִּי יוֹסֵי יְהֵא חֶלְקִי מִמּוֹשִׁיבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא מִמַּעֲמִידֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ (וְעַיֵּן פֵּרוּשׁ רַשַׁ"י וּבְעֵין יַעֲקֹב שָׁם), וְכַוָּנָתוֹ מְבֹאָר מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ שֶׁמַּאֲסִיפִים תַּלְמִידִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם וְיוֹשְׁבִים וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וְכוּ', וְלֹא מִמַּעֲמִידֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, מַעֲמִידִים וּמוֹנִים לְעֵת הָאֹכֶל וְכוּ' – הַיְנוּ שֶׁהֵמָּה מַעֲמִידִים בֵּית הַמִּדְרָשׁ לְהִתְפַּלֵּל, וּלְאַחַר הַתְּפִלָּה לְעֵת הָאֹכֶל הִגִּיעַ כָּל אֶחָד פּוֹנֶה לְדַרְכּוֹ וְלַעֲסָקָיו.

בֵּית הַמִּדְרָשׁ צָרִיךְ לִהְיוֹת מָקוֹם קָבַע שֶׁל הָאָדָם

וְעַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לֵידַע בְּנַפְשׁוֹ שֶׁיִּהְיֶה חֶלְקוֹ עִם הַיּוֹשְׁבִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ לִקְבֹּעַ לוֹ שָׁם מָקוֹם לֵישֵׁב וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְשֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַבַּיִת מִדְרָשׁ לְדִירַת קָבַע וְלֹא לְדִירַת עֲרַאי, וְלַעֲשׂוֹת לוֹ שָׁם מָקוֹם מִשְׁכָּן לִהְיוֹת שׁוֹכֵן שָׁם בְּכָל עֵת אַף שֶׁלֹּא בִּזְמַן הַתְּפִלָּה.

הֶרְמֵז בְּפָסוּק 'וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם'

וְזֶה פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק (שמות כה ח) 'וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ' – בְּאֹפֶן הַזֶּה תִּהְיֶה חֲשׁוּב עֲשִׂיַּת הַמִּקְדָּשׁ 'לִי - לִשְׁמִי', בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה 'וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם' – שֶׁיִּהְיֶה הַבַּיִת הַמִּדְרָשׁ מָקוֹם דִּירַת קָבַע לִהְיוֹת שׁוֹכֵן שָׁם כָּל הַיּוֹם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, עַל יְדֵי זֶה שְׁכִינָה שְׁרוּיָה בֵּינֵיהֶם כְּמַאֲמָרָם זַ"ל.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב 'מַה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ יַעֲקֹב' הַיְנוּ בֵּית הַמִּדְרָשׁ בְּעַצְמוֹ, אֲכָל כָּל זְמַן שֶׁהוּא רַק 'אׇהָלֶיךָ', בְּחִינַת אֹהֶל אַרְעִי, אָז הוּא רַק בְּבְחִינַת 'יַעֲקֹב', כִּי הָעִקָּר שֶׁיִּהְיֶה שָׁם 'מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ', מָקוֹם מִשְׁכָּן וְקָבוּעַ לִלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַל יְדֵי זֶה תָּבוֹא לִבְחִינַת 'יִשְׂרָאֵל' מַעֲלָה הַגְּדוֹלָה.

בְּאוֹר 'אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן חֲצֵרֶיךָ'

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם 'אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּ"ן חֲצֵרֶיךָ', הַיְנוּ שֶׁעוֹשֶׂה 'חֲצֵרֶיךָ' - חֲצֵרוֹת בֵּית ה' לִמְקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדוֹ לִהְיוֹת שׁוֹכֵן בְּכָל עֵת. 'נִשְׁבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ' דְּהַיְנוּ שֶׁמַּשְׁבִּיעַ עַצְמוֹ בִּדְבָרֵי תּוֹרָה, כִּי אֵין טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה (ע"ז יט:), וּבָזֶה הוּא מַשְׁבִּיעַ עַצְמוֹ בְּמָקוֹם בֵּיתֶךָ, וְאָז 'קְדוֹשׁ הֵיכָלֶךָ', מָקוֹם מְקֻדָּשׁ לִשְׁכֹּן שָׁמָּה כְּבוֹד ה', וּכְמַאֲמַר הַכָּתוּב 'וְעָשׂוּ לִי

מִקְדָּשׁ - לִי לִשְׁמִי - וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם׳ וְכַנַּ״ל, וְעוֹד שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה ׳נִשְׁבָּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ׳ שֶׁתִּתְרַבֶּה שֹׂבַע טוֹבָה לְבֵית יִשְׂרָאֵל.

בְּאוּרֵי פְּסוּקֵי הַפָּרָשָׁה עַל פִּי הַנַּ״ל

וְזֶה יִפָּרֵשׁ הַמִּקְרָא שֶׁהִתְחַלְנוּ בּוֹ. דְּהִנֵּה מִי שֶׁהוּא בַּמַּעֲלָה הַזֹּאת שֶׁקּוֹבֵעַ לוֹ עִתִּים לַתּוֹרָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, אִם כֵּן אַף בְּעֵת שֶׁעוֹסֵק בְּעִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה, בְּכָל זֹאת לִבּוֹ תָּמִיד נָכוֹן בַּעֲבוֹדַת ה׳ וְהוּא עָלָיו כְּעֹל, כִּי יוֹדֵעַ הוּא שֶׁמֻּכְרָח לְקַצֵּר בַּעֲסָקָיו מֵחֲמַת שֶׁצָּרִיךְ לָשׁוּב לֵילֵךְ לִלְמֹד לְבֵית הַמִּדְרָשׁ.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר יִצְחָק בְּבָרְכוֹ אֶת יַעֲקֹב ׳רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה׳, דְּאָמְרוּ חַז״ל (מדרש שוח״ט פא) יִצְחָק קָרָאוֹ שָׂדֶה שֶׁנֶּאֱמַר ׳וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה׳ (כד סג), וּבֵרְכוֹ בָּזֶה שֶׁיִּהְיֶה בִּמְקוֹם הַשָּׂדֶה - הַיְנוּ מָקוֹם הַמְקֻדָּשׁ - בֵּית הַמִּדְרָשׁ, מִקֹּדֶם ׳וְיִתֶּן לְךָ אֱלֹקִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם׳, יִרְצֶה לַעֲסֹק בְּעִנְיְנֵי שָׁמַיִם וּתְקַדֵּשׁ עִתְּךָ לָזֶה לַעֲסֹק בְּצָרְכֵי אֱלֹקִים בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, וְאַחַר כָּךְ ׳מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשָׁבֶךָ׳ אַחֲרֵי זֶה תּוּכַל לַעֲסֹק בְּעִנְיְנֵי אַרְצִית וְכִי אָז יִהְיוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ טְהוֹרִים וּמְקֻדָּשִׁים לַה׳.

אֲמִירַת כָּל הַתְּהִלִּים בְּצִבּוּר פַּעַם בְּשָׁבוּעַ

וְזֶהוּ הַדֶּרֶךְ יִשְׁכֹּן אוֹר בְּאוֹר הַחַיִּים, לֶאֱחֹז הָאָדָם דַּרְכּוֹ לְקִבַּע לוֹ עִתִּים לַתּוֹרָה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ כָּל אִישׁ לְפוּם דַּרְגָּא דִּילֵיהּ, וְלַעֲשׂוֹת תַּקָּנוֹת לִגְמֹר תְּהִלִּים פַּעַם אַחַת בַּשָּׁבוּעַ בְּצִבּוּר, וְהַיְנוּ בְּאַשְׁמֹרֶת לֵיל וָא״וּ שֶׁהוּא תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד כַּיָּדוּעַ מִסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים. וְזֶהוּ הַזְּכוּת לִמּוּד תּוֹרָה דְּרַבִּים יַעֲמֹד לְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל לִישׁוּעָה בְּמְהֵרָה בִּדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים בְּשֶׁפַע בְּרָכוֹת מִמָּקוֹר עֶלְיוֹן לְטוֹב לָנוּ וּלְכָל עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל:

שֶׁפַע חַיִּים

רַבִּי יְקוּתִיאֵל יְהוּדָה מִצַּאנְז זיע״א

מִנְהַג יִשְׂרָאֵל מִקֶּדֶמֶת דְּנָא לְהַשְׁכִּים וּלְהַעֲרִיב לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה קֹדֶם הַתְּפִלָּה

זֹאת מִלְּפָנִים בְּכָל תְּפוּצוֹת יִשְׂרָאֵל הָיוּ מַשְׁכִּימִים וּמַעֲרִיבִים בְּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְעָסְקוּ בַּתּוֹרָה קֹדֶם הַתְּפִלָּה בְּדַרְךְ גְּמָרָא אוֹ בִּפְרָק מִשְׁנָיוֹת וְכַדּוֹמֶה, כָּל אֶחָד לְפוּם דַּרְגָּא דִּילֵיהּ.

מִנְהַג הָעִיר קְרַאקָא

וּבָעִיר קְרַאקָא הָיָה הַמִּנְהָג לְהַפְסִיק זְמַן אֲרֻךְ בֵּין מִנְחָה לְעַרְבִית, וְרֹב הַקָּהָל עָסְקוּ אָז בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה, וְאֵלּוּ הַפְּשׁוּטִים וְעַמֵּי הָאָרֶץ הָיוּ יוֹצְאִים לַחוּץ לְשִׂיחָה בְּטֵלָה, כִּי גַּם הֵמָּה יָדְעוּ לְהִזָּהֵר בִּקְדֻשַּׁת בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שׂוֹחֲחוּ דְּבָרִים בְּטֵלִים בִּמְקוֹם מִקְדָּשׁ מְעַט.

דִּבְרֵי תּוֹכָחָה עַל כָּךְ שֶׁלִּכְלַל הַפָּחוֹת בְּעֵת שֶׁהָאָדָם בָּטֵל מִמַּלאכְתּוֹ יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה אוֹ יִעְיַן בְּסֵפֶר

וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים נִטַּמְטְמוּ הַלְּבָבוֹת וְנַעֲשֵׂינוּ עֲנִיִּים בְּדַעַת, וְכָל הַיּוֹם בִּלְתִּי אֶל הַמָּמוֹן עֵינֵינוּ, וְאָנוּ מְשֻׁעְבָּדִים לַתַּאֲוֹוֹת הַגַּשְׁמִיּוֹת, אֲנָשִׁים שְׁקוּעִים רֹאשָׁם וְרֻבָּם בְּעִסְקֵיהֶם, כָּל אֶחָד חוֹרֵשׁ בְּשָׁעַת קְצִירָה וְעוֹשֶׂה כָּל הַמְּלָאכוֹת הַשְּׁפָלוֹת וְהַבְּזוּיוֹת.

וְהַדַּעַת נוֹתֶנֶת שֶׁאִם יֵשׁ לָאָדָם כַּמָּה רְגָעִים שֶׁבָּהֶם הוּא בָּטֵל מִמַּלאכְתּוֹ, לְכָל הַפָּחוֹת אָז יְהֵא יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה אוֹ יְעַיֵּן בְּסֵפֶר, אוֹ יִקְרָא מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וְכָל שֶׁכֵּן בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים שֶׁיַּעֲשֶׂה אָדָם לְעַצְמוֹ קְצָת חֶשְׁבּוֹן נַפְשׁוֹ לַה׳ וְיִתְבּוֹנֵן עַד כַּמָּה חָסֵר לוֹ בְּמִלֵּי דְּשְׁמַיָּא.

בְּזִיּוֹן בֵּית הַמִּדְרָשׁ וּמִקְדָּשׁ מְעַט

וְתַחַת זֹאת אוֹי לָאָזְנַיִם שֶׁכָּךְ שׁוֹמְעוֹת בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ שְׂחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ וְלֵיצָנוּת, וְלֹא דַּי שֶׁכָּל הַיּוֹם נִמְצָאִים בִּכְפִיפָה אַחַת עִם הַטְּמְאָה רַחֲמָנָא לִצְלָן, עוֹד הוֹלְכִים וּמְבַזִּים אֶת בֵּית הַמִּדְרָשׁ מָקוֹם מִקְדָּשׁ מְעַט וְחִלּוּל שֵׁם שָׁמַיִם גָּדוֹל מְאֹד, וְכֵיוָן שֶׁעָבַר אָדָם עֲבֵרָה וְשָׁנָה בָּהּ נַעֲשֵׂית לוֹ כְּהֶתֵּר רַחֲמָנָא לִצְלָן (יומא פו:) וְכוּ׳.

גְּזֵרַת ת״ח וְת״ט הָיְתָה עַל זִלְזוּל בִּכְבוֹד בֵּית הַמִּדְרָשׁ וּתְפִלָּה

וְיָדוּעַ מַה שֶּׁגִּלּוּ לַצַּדִּיקִים כִּי הַגְּזֵרָה שֶׁהָיְתָה בִּשְׁנוֹת ת״ח וְת״ט שֶׁנֶּחְרְבוּ כְּמֵאתַיִם קְהִלּוֹת מִיִּשְׂרָאֵל וְכַמָּה מֵאוֹת בָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת, הָיָה עַל דְּבַר הַחֵטְא שֶׁהָיוּ מְדַבְּרִים בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה וְזִלְזְלוּ בִּכְבוֹד בֵּית הַמִּדְרָשׁ.

וְאִם בָּאֲרָזִים נָפְלָה שַׁלְהֶבֶת מַה יַּעֲנוּ אֱזוֹבֵי קִיר, שֶׁחֵטְא זֶה רַחֲמָנָא לִצְלָן מְמַלֵּא חֻלְלָא דְּעָלְמָא, וּמִי יוֹדֵעַ אִם לֹא בִּשְׁבִיל חֵטְא זֶה נֶהֶרְסוּ וְנֶחְרְבוּ אַלְפֵי בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְכָל קְהִלּוֹת הַקֹּדֶשׁ בַּחֲרָבָן הַנּוֹרָא הָאַחֲרוֹן, וְאַךְ בְּחַסְדֵי ה׳ הַטּוֹב הוֹתִיר לָנוּ לִפְלֵיטָה מַה שֶּׁלֹּא נֶחֱרַב.

צַעַר הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה

הֲלֹא כָּל אָדָם מְחֻיָּב לָתֵת שֶׁבַח וְהוֹדָיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנָּתַן לוֹ כֹּחַ לֵילֵךְ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְאֵין הוּא אָסוּר בַּאֲזוּקִים, וְלֹא לִהְיוֹת חַס וְשָׁלוֹם כְּפוּי טוֹבָה וּלְצַעֵר כְּבָיְכוֹל אֶת הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה.

וְכִדְאִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ח״ב קלא:) עַל חֹמֶר הָעִנְיָן דְּעָבִיד קְלָנָא לַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה וְכָל הַפָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה מִצְטַעֲרִים וּבוֹכִים עַל צַעַר הַשְּׁכִינָה, וְעָנְשׁוֹ מְפֹרָשׁ דְּלֵית לֵיהּ חוּלָקָא בֶּאֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל רַחֲמָנָא לִצְלָן.

וּמִי שֶׁצַּעַר הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה נוֹגֵעַ לְלִבּוֹ וּמִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תָּמִיד נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ, יִכָּנֵס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ בְּאֵימָה בִּירְאָה בִּרְתֵּת וּבְזִיעַ, וְיֹאמַר מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁזָּכִיתִי לְהִכָּנֵס בּוֹ, וְיַעֲמֹד שָׁם בְּפַחַד כְּעַבְדָּא קַמֵּי מָרֵיהּ שֶׁיָּרֵא לַעֲשׂוֹת כָּל מַעֲשֶׂה שֶׁאֵינוֹ לְצָרְךָ (פרשת תולדות תשל״א):

דִּבְרֵי יִשְׂרָאֵל

רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִמּוּדְז׳יץ זיע״א

בְּעֵת שֶׁנִּכְנָס בַּעַל מַשָּׂא וּמַתָּן לְבֵית הַמִּדְרָשׁ עָלָיו לוֹמַר לְעַצְמוֹ ׳לָמָּה זֶּה אָנֹכִי - לְשֵׁם מָה עָלַי לִדְאֹג מֵעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה

יֵשׁ לִרְמֹז ׳וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה״׳ (כה כב) עַל דֶּרֶךְ זֶה. הַפֵּרוּשׁ לָמָּה ׳זֶּה׳ הַיְנוּ הַבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה. וְהָעִנְיָן הוּא כָּךְ, דְּהִנֵּה צַדִּיקִים מְמָאֲסִים בְּהַבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה לְגַמְרֵי, אַךְ הַבַּעֲלֵי עֵסֶק מַשָּׂא וּמַתָּן, עַל כָּל פָּנִים בְּשָׁעָה שֶׁהוֹלֵךְ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ לְתוֹרָה וּתְפִלָּה, אָז עַל כָּל פָּנִים יָסִיר דַּאֲגוֹת הַבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה מִלִּבּוֹ.

זֶהוּ שֶׁהַכָּתוּב מְרַמֵּז וּמַזְהִיר אֶת הָאָדָם, ׳וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה״ – פֵּרוּשׁ עַל כָּל פָּנִים בְּשָׁעָה שֶׁתֵּלֵךְ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ לִדְרֹשׁ אֶת ה׳ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, אָז עַל כָּל פָּנִים ׳וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי׳, הַיְנוּ לָמָּה לִי הַבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה שֶׁאָנֹכִי דּוֹאֵג עֲלֵיהֶם, וְדַי לַמֵּבִין.

הָעֵסֶק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה מֵסִיר אֶת דַּאֲגוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה

אִי נַמִּי עַל דֶּרֶךְ זֶה. דְּיָדוּעַ (משלי יב כה) ׳דְּאָגָה בְלֵב אִישׁ יַשְׁחֶנָּה, וְדָבָר טוֹב׳ הַיְנוּ דִּבְרֵי תּוֹרָה, ׳יְשַׂמְּחֶנָּה׳, עַיֵּן שָׁם, זֶהוּ שֶׁהַתּוֹרָה נוֹתֶנֶת עֵצָה לָאָדָם לְהָסִיר הַדְּאָגָה מִלִּבּוֹ, הָעֵצָה הִיא שֶׁתֵּלֵךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה׳ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, ׳וְדָבָר טוֹב יְשַׂמְּחֶנָּה׳ כַּנַּ״ל, וּמִמֵּילָא תֹּאמַר אִם כֵּן לָמָּה ׳זֶּה׳ הַיְנוּ הַדַּאֲגוֹת עוֹלָם הַזֶּה שֶׁאָנֹכִי דּוֹאֵג, שֶׁאֵין כְּדַאי לִדְאֹג עֲלֵיהֶם, וְדַי לַמֵּבִין:

פָּרָשַׁת תּוֹלְדֹת

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק (כה יט)

בְּאֵר מֹשֶׁה

רַבִּי מֹשֶׁה יְחִיאֵל מֵאוֹזְ'רוֹב זיע"א

בְּטוּל וְהַכְנָעָה מְמַתְּקִים אֶת הַדִּינִים

שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי אֲדוֹנִי מוֹרִי וְרַבִּי (הָרַבִּי רַבִּי יְחִיאֵל) זַ"ל שֶׁשָּׁמַע מֵאָבִיו שֶׁשָּׁמַע מֵהַיְהוּדִי הַקָּדוֹשׁ זַ"ל, שֶׁבִּטּוּל וְהַכְנָעָה מַמְתִּיקִים אֶת הַדִּינִים, כִּי דִּין יָכוֹל לָחוּל עַל דָּבָר שֶׁיֶּשְׁנוֹ בְּמְצִיאוּת, אֲבָל עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ, הֲרֵי אֵין עַל מַה שֶּׁיָּחוּל, וְאָמַר בָּזֶה מָשָׁל, שֶׁהַיּוֹרֶה בְּחֵץ צָרִיךְ לְכַוֵּן לִנְקֻדָּה מְסֻיֶּמֶת, וְאִם אֵין נְקֻדָּה בְּרוּאִי שֶׁלֹּא יוּכַל לְפָגֹעַ בָּהּ.

הֻרְמַז בִּלְשׁוֹן הַפָּסוּק

וּבָזֶה נָבִין הַפָּסוּק: **וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק**, כִּי יִצְחָק הוּא בְּמִדַּת הַגְּבוּרָה, וְאִם תִּשְׁאַל אֵיךְ יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיִּהְיוּ תּוֹלְדוֹת עַל יְדֵי הַגְּבוּרָה, לָכֵן אָמַר **אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק**, הַיְנוּ עַל יְדֵי אַבְרָהָם שֶׁאָמַר 'וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר' (לעיל יח כז), אֲפָשָׁר לַעֲשׂוֹת הוֹלָדָה אַף מִבְּחִינַת יִצְחָק, כִּי כַּאֲשֶׁר מַכְנִיעַ וּמְבַטֵּל עַצְמוֹ, אֲזַי נִמְתָּקִים הַדִּינִים וּמִתְבַּטְּלִים כָּל הַמְקַטְרְגִים, וְאַדְרַבָּה מִדַּת הַדִּין עַצְמָהּ מַסְכִּימָה אַף הִיא לְהַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל:

מְאוֹר עֵינַיִם

רַבִּי מְנַחֵם נָחוּם מִטְשֶׁרְנוֹבִּיל זיע"א

מַאֲמַר הַבְעָשׁ"ט: בְּדָבָר שֶׁאֵין לוֹ שֵׁטַח אֵין שַׁיָּךְ שְׁבִירָה

הִנֵּה יֵשׁ חֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי בִּינָה, וְהַמ"ט שְׁעָרִים הֵם נִקְרָאִים סִטְרָהָא, וְשָׁם הוּא מְקוֹם מוֹצָא הַדִּינִים וְזֶהוּ 'צַדִּיק כָּתָמֹר לְפָנֵי רָשָׁע' (משלי כה כו), 'מָט' הֵם הַמ"ט שְׁעָרִים כַּנַּ"ל, שֶׁשָּׁם הוּא אֲחִיזַת הַדִּינִים, אֲבָל בַּשַּׁעַר הַנ' שֶׁהוּא נִקְרָא אַי"ן, שָׁם הוּא רַחֲמִים גְּמוּרִים וְאֵין שָׁם דִּין כְּלָל, וְלָכֵן כְּשֶׁמַּעֲלִים הַדִּינִים אֶל שַׁעַר הָאַי"ן נִתְקָנִים, כְּמַאֲמַר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב נִבגַ"מ כִּי בְּדָבָר שֶׁאֵין לוֹ שֵׁטַח אֵינוֹ שַׁיָּךְ שְׁבִירָה (פרשת נשא):

וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲחוֹת לָבָן הָאֲרַמִּי לוֹ לְאִשָּׁה, וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִוא וַיֵּעָתֶר לוֹ ה' וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ (כה כ-כא)

פְּתוּחֵי חוֹתָם

רַבִּי יַעֲקֹב אֱבִיחַצִּירָא זיע"א

יִצְחָק רוֹמֵז לַצַּדִּיק וְרִבְקָה לַתּוֹרָה

אֲפָשָׁר לִרְמֹז עַל פִּי מַה שֶּׁאָמַר הַתַּנָּא (אבות פ"ה מכ"א) דְּבֶן אַרְבָּעִים לַבִּינָה, וְיָדוּעַ דְּהַתּוֹרָה קָדְמָה לָעוֹלָם, וְכֵן נִמְצָא כְּפֶשֶׁט הַכָּבוֹד קֶדֶם לָעוֹלָם (פסחים נד.).

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר וַיְהִי **יִצְחָק** גִּימַטְרִיָּא 'צַדִּיק' עִם ד' אוֹתִיּוֹתָיו, **בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה**, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בֶּן אַרְבָּעִים לַבִּינָה, וְזֶהוּ **בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה**, הִיא הַתּוֹרָה דְּנִקְרֵאת אִשָּׁה כַּיָּדוּעַ. וְעוֹד, **רִבְקָה** שְׁתֵּי פְּעָמִים גִּימַטְרִיָּא תרי"ד, רוֹמֵז לַתּוֹרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ תַּרַ"ג מִצְוֹת, וּכְלוּלוֹתָהּ גִּימַטְרִיָּא תרי"ד.

וְהַתּוֹרָה הִיא בְּתוֹ שֶׁל אֵל רָם וְנִשָּׂא, וְזֶהוּ **בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם**, דְּהַיְנוּ שֶׁהַתּוֹרָה בָּאָה לָנוּ מִמָּקוֹם רָם. **אֲחוֹת לָבָן הָאֲרַמִּי**, בָּא לִרְמֹז שֶׁהַתּוֹרָה קָדְמָה לָעוֹלָם כְּמוֹ כִּפְשֶׁט הַכָּבוֹד.

וְהִנֵּה 'כִּפְשֶׁט' עִם הַכּוֹלֵל גִּימַטְרִיָּא 'לְבָן', דְּהַתּוֹרָה, הִיא וְכִפְשֶׁט הַכָּבוֹד שֶׁהוּא רָם וְנִשָּׂא, שְׁנֵיהֶם אַחִים וְשָׁוִים בְּמַעֲלָה, דִּשְׁנֵיהֶם קָדְמוּ לָעוֹלָם. וְזֶהוּ הַצַּדִּיק לְקָחָהּ לַתּוֹרָה **לוֹ לְאִשָּׁה.**

הַצַּדִּיק מִתְפַּלֵּל שֶׁיִּזְכֶּה לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁים בַּתּוֹרָה וְיִקָּרְאוּ בָּנָיו

וְכֵיוָן שֶׁכְּבָנַת צַדִּיק זֶה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה, וְרָאָה וְהִנֵּה 'אֲרֻכָּה מֵאֶרֶץ מִדָּה וּרְחָבָה מִנִּי יָם' וַעֲמֻקָּה מְאֹד מְשׁוּם דְּכֻלָּהּ מִקְשָׁה, אִם מִפְּנֵי פְּשָׁטֶיהָ וּפְלְפּוּלֶיהָ, אִם מִפְּנֵי רְמָזֶיהָ וּדְרָשׁוֹתֶיהָ וְסוֹדוֹתֶיהָ, וַעֲדַיִן שִׂכְלוֹ לֹא הִשִּׂיג כָּל אֲפָנֶיהָ, עָמַד בִּתְפִלָּה אַחַר תְּפִלָּה וְהִרְבָּה וְהִפְצִיר מֵאִתּוֹ יִתְבָּרֵךְ לְחָנְנוֹ דֵּעָה בִּינָה וְהַשְׂכֵּל לִהְיוֹת כְּמַעְיָן הַמִּתְגַּבֵּר בָּהּ, לְהוֹצִיא לָאוֹר תַּעֲלוּמָה וּלְחַדֵּשׁ בָּהּ בְּכָל עֵת, כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ מְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה עֲקָרָה וְלֹא יָלְדָה.

וְזֶהוּ וַיֶּעְתַּר **יִצְחָק** לַה', הוּא הַצַּדִּיק הַזֶּה, **לִנְכַח אִשְׁתּוֹ** הִיא הַתּוֹרָה, **כִּי עֲקָרָה הִוא**, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהִיא עֲקָרָה וְאֵינוֹ מְחַדֵּשׁ בָּהּ הַרְבֵּה, וְהִפְצִיר בִּתְפִלָּה לַה' שֶׁיִּפְתַּח לִבּוֹ בַּתּוֹרָה וְיִהְיֶה מְחַדֵּשׁ בָּהּ. וְכֵיוָן שֶׁגָּלוּי לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ שֶׁכַּוָּנָתוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם קִבֵּל תְּפִלָּתוֹ, וְזֶהוּ **וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ**, שֶׁהִתְחִיל לְחַדֵּשׁ בָּהּ חִדּוּשִׁים:

וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה' (כה כב)

רְבִיד הַזָּהָב

רַבִּי יִשְׂרָאֵל דֹּב בָּעֶר מִמֵּזִ'שְׁנִיצָא זיע"א

בְּעֵת צַעַר וְצָרָה יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ לִפְנֵי ה' תַּחַת לְסַפֵּר לַבְּרִיּוֹת

נִרְאָה לִי עַל דֶּרֶךְ הַלָּצָה וּפִשִּׁיטוּת, דְּהִנֵּה דֶּרֶךְ הָעוֹלָם וּבִפְרָט הַנָּשִׁים כְּשֶׁיֵּשׁ לָהֶם חַס וְשָׁלוֹם אֵיזֶה צַעַר אֲזַי הוֹלֶכֶת וּמְדַבֶּרֶת לְחַבְרוֹתֶיהָ, וֶאֱמֶת אֵין זֶה פּוֹעֵל, רַק אִם חַס וְשָׁלוֹם בָּא לָאָדָם אֵיזֶה צַעַר אֲזַי יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם, כְּמַאֲמַר הַכָּתוּב (תהלים קמב ג) 'אֶשְׁפֹּךְ לְפָנָיו שִׂיחִי', אוֹ יִפְצַר בִּתְפִלָּה לִפְנֵי צַדִּיק הַדּוֹר כְּדֵי שֶׁיִּתְפַּלֵּל לִפְנֵי ה'.

עַל כֵּן אָמַר הַכָּתוּב וּמְשַׁבֵּחַ אֶת רִבְקָה אִמֵּנוּ שֶׁאֵינָהּ כִּשְׁאָר הַנָּשִׁים, רַק תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁהִרְגִּישָׁה צַעַר גָּדוֹל בְּבִטְנָהּ, **וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי**, רָצָה לוֹמַר מַה חִלּוּק יֵשׁ בֵּינִי לְבֵין שְׁאָר הַנָּשִׁים, **וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה'** כְּפֵרוּשׁ רַשִּׁ"י לְבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל שֵׁם וְעֵבֶר שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עָלֶיהָ, וְלֹא דִּבְּרָה כְּלוּם בִּפְנֵי חַבְרוֹתֶיהָ:

וַיֹּאמֶר ה' לָהּ וְגוֹ' וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר (כה כג)

מַאֲמַר מָרְדְּכַי

רַבִּי מָרְדְּכַי מִנַּדְבּוֹרְנָא זיע"א

יֵשׁ לְהַתְחִיל בַּעֲבוֹדַת ה' בִּצְעִירוּתוֹ

וַיֹּאמֶר ה' לָהּ וְגוֹ' וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר. פֵּרוּשׁ מִי שֶׁהוּא רוֹצֶה לִהְיוֹת גָּדוֹל בְּתוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים יַתְחִיל לִלְמֹד וְלַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בִּילְדוּתוֹ בְּעוֹדוֹ צָעִיר בַּשָּׁנִים.

בַּעֲבוֹדַת ה' יַחֲשִׁיב עַצְמוֹ כְּצָעִיר

אוֹ יֹאמַר, עַל דֶּרֶךְ מַה שֶּׁכָּתוּב 'וְדָוִד מְכָרְכֵּר בְּכָל עֹז וְגוֹ'' (שמואל ב' ו יד) וְאָמַר 'וְנִקַּלְתִּי עוֹד מִזֹּאת וְגוֹ'' (שם פסוק כב), אִם כִּי אֵינוֹ מְדֻיָּק הַמֶּלֶךְ, עִם כָּל זֶה בְּעֵת עֲבוֹדוֹת וְהִתְלַהֲבוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ הָיָה שָׁפָל בְּעֵינָיו.

וְזֶהוּ שֶׁמְּרַמֵּז הַכָּתוּב. **וְרַב**, הַגַּם שֶׁהוּא גְּדוֹל הַדּוֹר, כִּי מֵאַן מַלְכֵי רַבָּנָן (גיטין סב.), עִם כָּל זֹאת **יַעֲבֹד צָעִיר**, בְּעֵת הָעֲבוֹדָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יַעֲשֶׂה עַצְמוֹ כְּמוֹ צָעִיר לְבַל יָחוּשׁ עַל כְּבוֹדוֹ:

וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים (כה כז)

דִּבְרֵי יְחִזְקֵאל

רַבִּי יְחִזְקֵאל מִשִּׁינָאווָה זיע"א

יַעֲקֹב אֲבִינוּ מָשָׁל עַל הַתְּמִימוּת

וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים. פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י: תָּם כְּלִבּוֹ כֵּן פִּיו, מִי שֶׁאֵינוֹ חָרִיף לְרַמּאוֹת קָרוּי תָּם. לְכְאוֹרָה קָשֶׁה לְפֵרוּשׁוֹ, הֲלֹא יַעֲקֹב הָיָה חָרִיף לְרַמּאוֹת אֶת הָרְשָׁעִים, כִּדְמָצִינוּ שֶׁרִמָּה לְעֵשָׂו בַּבְּכוֹרָה וּבַבְּרָכוֹת, וְגַבֵּי לָבָן.

וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּאִישׁ נִקְרָא מִי שֶׁהוּא מוּשָׁל עַל דָּבָר, כְּמוֹ 'אִישׁ מִלְחָמָה' (שמות טו ג), וְכֵן יַעֲקֹב נִקְרָא אִישׁ תָּם, שֶׁהָיָה מוּשָׁל עַל הַתְּמִימוּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּעִתּוֹ, וְהִשְׁתַּמֵּשׁ תָּמִיד בִּתְמִימוּת כְּלִבּוֹ כֵּן פִּיו, אַךְ כְּשֶׁהֶכְרַח הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּרַמָּאוּת כְּדִכְתִיב (תהלים יח כז) 'עִם נָבָר תִּתְבָּרַר וְעִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל'. וְזֶהוּ שֶׁכָּתַב רַשִׁ"י מִי שֶׁאֵינוֹ חָרִיף לְרַמּאוֹת קָרוּי תָּם לְבַד, אֲבָל יַעֲקֹב הָיָה נִקְרָא 'אִישׁ תָּם':

עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי (כו ה)

לִקּוּטֵי שִׂיחוֹת

רַבִּי מְנַחֵם מֶענְדֶל מִלְיוּבָאוויטְש זיע"א

בְּעִנְיַן דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה הַחָסִיד שֶׁהָאָבוֹת לָמְדוּ יַחַד ט"ו שָׁנִים ט"ו שָׁעוֹת

כָּתַב הַחִיד"א בְּסֵפֶר מִדְבַּר קְדֵמוֹת בְּתְחִלָּתוֹ (בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה הֶחָסִיד): אָבוֹת הָעוֹלָם אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב רָאוּ זֶה אֶת זֶה וְט"ו שָׁנִים לָמְדוּ הַתּוֹרָה [בְּיַחַד] בְּכָל יוֹם וּבְכָל לַיְלָה ט"ו שָׁעוֹת, וּבֶן ט"ו לְתַלְמוּד (וּמוּבָא בְּמָה עִנְיָנִים שֶׁבְּמִסְפָּר ט"ו).

וּמְבָאֵר הַחִיד"א שָׁם הַחֶשְׁבּוֹן שֶׁל 'ט"ו שָׁעוֹת' (דּוּקָא), כִּי 'ט' שָׁעוֹת לִישֵׁן וְלֶאֱכֹל וְלַעֲשׂוֹת צָרְכֵיהֶן וְט"ו לְתוֹרָה וּתְפִלָּה'.

וְהִנֵּה בְּסֵפֶר חֲסִידִים (סימן קסה) אִיתָא: כ"ד פְּסוּקִים אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב בְּפָסוּק אֶחָד עַל הַסֵּדֶר . . כִּי הָיוּ כָּל כ"ד שָׁעוֹת בְּסֵדֶר אֶחָד שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם פְּנַאי מֵחֲפָצֵי שָׁמַיִם אֲפִלּוּ בַּחֲלוֹם.

וּמְבָאֵר הַחִיד"א בְּפֵרוּשׁוֹ לְסֵפֶר חֲסִידִים שָׁם, דִּלְפִי זֶה אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּהָא דְּנָקֵט רַבִּי יְהוּדָה הֶחָסִיד שֶׁלָּמְדוּ הַתּוֹרָה . . (רק) ט"ו שָׁעוֹת הוּא לְפִי שֶׁבִּשְׁאָר ט' הַשָּׁעוֹת הָיוּ עוֹסְקִים בְּצָרְכֵי הַגּוּף (כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּמִדְבַּר קְדֵמוֹת שָׁם), שֶׁהֲרֵי רַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ כָּתַב דְּכָל כ"ד שָׁעוֹת אֲפִלּוּ בַּחֲלוֹם הָיוּ בְּחֶפְצֵי שָׁמַיִם, אֶלָּא דְּרָצוֹנוֹ לוֹמַר כִּי ט"ו שָׁעוֹת הָיוּ לוֹמְדִים תּוֹרָה וְט' שָׁעוֹת מְכַוְּנִים לִבָּם לַמָּקוֹם לַחְשֹׁב בְּיִרְאָתוֹ וְרוֹמְמוּתוֹ וְאַהֲבָתוֹ וְדִבּוּקוֹ' [הַיְנוּ הָעֵסֶק בִּתְפִלָּה, וּכְמַאֲמַר חַז"ל (ברכות לב:) דַּחֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ עוֹסְקִים בִּתְפִלָּה וְכַוָּנָתָהּ ט' שָׁעוֹת בַּיּוֹם].

וְצָרִיךְ בֵּאוּר: מִזֶּה שֶׁהָאָבוֹת 'רָאוּ' זֶה אֶת זֶה וְזֶה רַק ט"ו שָׁנִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבִּי יְהוּדָה הֶחָסִיד דְּ'ט"ו שָׁנִים לָמְדוּ כוּ' ט"ו שָׁעוֹת' – מוּבָן, שֶׁיֵּשׁ עִלּוּי מְיֻחָד בְּט"ו שָׁעוֹת אֵלּוּ שֶׁלָּמְדוּ תּוֹרָה בְּיַחַד (פְּנֵגֶד ט"ו שָׁנִים שֶׁרָאוּ זֶה אֶת זֶה) לְגַבֵּי שְׁאָר שָׁעוֹת הַיּוֹם.

וְהִנֵּה לְפִי בֵּאוּרוֹ שֶׁל הַחִיד"א בְּמִדְבַּר קְדֵמוֹת, שֶׁט"ו שָׁעוֹת הֵן שָׁעוֹת שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְט' הַשָּׁעוֹת הַנִּשְׁאָרוֹת הָיוּ לְצָרְכֵי הַגּוּף, מוּבָן הָעִלּוּי שֶׁבְּט"ו שָׁעוֹת אֵלּוּ. דְּאַף עַל פִּי שֶׁזֶּה פָּשׁוּט שֶׁגַּם צָרְכֵיהֶם הַגַּשְׁמִיִּים שֶׁל הָאָבוֹת נַעֲשׂוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, מִכָּל מָקוֹם, אֵין זֶה בְּעֶרֶךְ לְהָעִלּוּי דְּעֵסֶק הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה עַצְמוֹ.

אֲבָל לְבֵאוּרוֹ בְּפֵרוּשׁוֹ לְסֵפֶר חֲסִידִים, דְּט' הַשָּׁעוֹת הַנִּשְׁאָרוֹת הֵן זְמַן עֵסֶק הַתְּפִלָּה, אֵינוֹ מוּבָן, לָמָּה יִשְׁתַּנּוּ כָּל כָּךְ ט"ו הַשָּׁעוֹת דְּלִמּוּד הַתּוֹרָה מִט' הַשָּׁעוֹת דְּעֵסֶק הַתְּפִלָּה, עַד שֶׁלָּכֵן 'רָאוּ' זֶה אֶת זֶה' רַק ט"ו שָׁנִים (כְּמִסְפַּר ט"ו שָׁעוֹת הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה שֶׁלָּמְדוּ תּוֹרָה בְּיַחַד)?

בֵּאוּר הָעִנְיָן עַל פִּי חֲסִידוּת

וְיֵשׁ לוֹמַר הַבֵּאוּר בָּזֶה עַל דֶּרֶךְ הַחֲסִידוּת: יָדוּעַ, שֶׁג' הָאָבוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב הֵם כְּנֶגֶד ג' הָעַמּוּדִים שֶׁעֲלֵיהֶם הָעוֹלָם עוֹמֵד, תּוֹרָה עֲבוֹדָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים: עִקַּר עֲבוֹדַת אַבְרָהָם הָיָה גְּמִילוּת חֲסָדִים, יִצְחָק – עֲבוֹדָה, וְיַעֲקֹב עִנְיָנוֹ תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים' (בראשית כה כז), וְכָךְ הֵם מְחֻלָּקִים בַּעֲבוֹדַת הַמִּדּוֹת, דְּמִדַּת אַבְרָהָם הִיא מִדַּת הַחֶסֶד וְהָאַהֲבָה, מִדָּתוֹ שֶׁל יִצְחָק – גְּבוּרָה וְיִרְאָה, וְשֶׁל יַעֲקֹב – תִּפְאֶרֶת וְרַחֲמִים.

וְלִפְי זֶה, זֶה שֶׁהָאָבוֹת 'רָאוּ' זֶה אֶת זֶה' וְהָיוּ בְּיַחַד ט"ו שָׁנִים, מוֹרֶה עַל חִבּוּר כֻּלָּם יַחַד, דְּאַף עַל פִּי שֶׁכָּל אֶחָד מִשְּׁלֹשֶׁת אָבוֹת בָּעֲבוֹדָה מְחֻלָּק מֵחֲבֵרוֹ, נִתְחַבְּרוּ ג' הָאָבוֹת יַחַד לַעֲבֹד אֶת ה', שֶׁאֵין זוֹ הִתְחַבְּרוּת גַּשְׁמִית לְבַד, אֶלָּא הִתְחַבְּרוּת אֲפָנֵי עֲבוֹדַת ה' יַחַד.

וְלָכֵן הָיְתָה הִתְחַבְּרוּתָם רַק בְּנוֹגֵעַ לְלִמּוּד הַתּוֹרָה, כִּי הִתְחַבְּרוּת זוֹ שֶׁל ג' עֲבוֹדוֹת מְחֻלָּקוֹת יַחַד, הִיא רַק בְּדַרְגָּא דִּלְמוּד הַתּוֹרָה, כְּפִי שֶׁהָעִנְיָנִים וְהָעֲבוֹדוֹת הֵם בְּדַרְגַּת הַתּוֹרָה, שֶׁבָּהּ 'אֵלּוּ וְאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים'; מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּעֲבוֹדָה בְּפֹעַל, בַּעֲבוֹדַת הַמִּדּוֹת, וְכָל שֶׁכֵּן וְקַל וָחוֹמֶר בְּמַעֲשֶׂה בְּפֹעַל, אִי אֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה הִשְׁתַּוּוּת כָּל סוּגֵי וַאֲפָנֵי עֲבוֹדָה אֵלּוּ.

וְזֶהוּ גַּם טַעַם הַחִלּוּק, דְּזֶה שֶׁהָאָבוֹת לָמְדוּ תּוֹרָה בְּיַחַד ט"ו שָׁעוֹת בַּיּוֹם, בָּא לִידֵי בִּטּוּי בְּחַיֵּי הָאָבוֹת בְּגַשְׁמִיּוּת, שֶׁחָיוּ יַחַד ט"ו שָׁנָה, וְאִלּוּ זֶה שֶׁעָבְדוּ אֶת ה' כָּל כ"ד שָׁעוֹת הַיּוֹם נִרְמָז רַק בְּכָךְ שֶׁיֵּשׁ 'כ"ד פְּסוּקִים אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב בְּפָסוּק אֶחָד עַל הַסֵּדֶר'.

כִּי עִנְיַן הִתְחַבְּרוּת (עֲבוֹדַת) ג' הָאָבוֹת יַחַד בְּהַדְרָגָא שֶׁל לִמּוּד תּוֹרָה הָיְתָה בְּפֹעַל; מַה שֶּׁאֵין כֵּן הִתְחַבְּרוּתָם יַחַד בַּעֲבוֹדַת ה' בְּמֶשֶׁךְ כָּל כ"ד שָׁעוֹת הַיּוֹם, הִיא רַק כְּפִי שֶׁהִיא בַּתּוֹרָה ('כ"ד פְּסוּקִים אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב בְּפָסוּק אֶחָד עַל הַסֵּדֶר'), אֲבָל בְּמַעֲשֶׂה בְּפֹעַל, זֶה שֶׁעָבְדוּ הַשֵּׁם כ"ד שָׁעוֹת הַיּוֹם, חֲרֵי אֵין עֲבוֹדַת אֶחָד מֵהֶם דּוֹמָה לַחֲבֵרוֹ כוּ' (חלק לה עמ' 101 ואילך):

וַיֹּאמְרוּ רָאוֹ רָאִינוּ כִּי הָיָה ה' עִמָּךְ וַנֹּאמֶר תְּהִי נָא אָלָה בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינֵינוּ וּבֵינָךְ וְנִכְרְתָה בְּרִית עִמָּךְ (כו כח)

קְדֻשַּׁת לֵוִי

רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מִבֶּרְדִּיטְשׁוֹב זיע"א

עַל יְדֵי רְאִיַּת יִצְחָק רָאוּ בְּהִירוּת בְּהַשָּׂגָתָם הָרוּחָנִית

'רָאוֹ' רָאִינוּ כִּי הָיָה ה' עִמָּךְ'. נִרְאֶה עַל פִּי מַה שֶּׁבֵּאֲרוּ בְּפָרָשַׁת וַיֵּרָא 'וַיֵּרָא לוֹ ה' וַיֹּאמֶר לְקָרְאָתָם' (לעיל יח ב), שֶׁהֵאִירוּ שִׂכְלוֹ, כִּי כְּשֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל בְּצַדִּיק נִתּוֹסֵף בְּהִירוּת עַל הָאָדָם, שֶׁעַל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זַ"ל (ר"ה טז:) חַיָּב אָדָם לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבּוֹ בָּרֶגֶל, וּמַחֲמַת זֶה הֵבִין אַבְרָהָם שֶׁהֵם צַדִּיקִים, לָזֶה 'וַיֵּרָא לְקָרְאָתָם', עַיֵּן שָׁם.

וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּאן רָאֹה רָאִינוּ בְּכָל לָשׁוֹן, כְּלוֹמַר עַל יְדֵי רְאִיָּה שֶׁלְּךָ שֶׁרָאִינוּ אוֹתְךָ נִתּוֹסֵף לָנוּ רְאִיָּה אַחֶרֶת, שֶׁבְּהִסְתַּכְּלוּתֵנוּ בְּזִיו קְדֻשָּׁתְךָ תָּאִיר עֵין שִׂכְלוּתֵנוּ וּבְהִירוּת גָּדוֹל נִתּוֹסֵף לָנוּ, וְלָזֶה גָּמַר אוֹמֵר הַכָּתוּב **כִּי הָיָה ה' עִמָּךְ**, שֶׁהִשְׁרָאַת שְׁכִינָה עָלֶיךָ, לָזֶה הֵאִיר עֵין שִׂכְלֵנוּ שֶׁהִסְתַּכַּלְנוּ בְּאָדָם קָדוֹשׁ שֶׁקִּדֵּשׁת ה' עָלָיו, וּמַחֲמַת זֶה בָּאנוּ לִדְבֹק בְּךָ בְּהַרְגָּשָׁתֵנוּ צִדְקוֹתֶיךָ:

וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶיָן עֵינָיו מֵרְאֹת וגו' וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי (כז א-ב)

תִּפְאֶרֶת שְׁלֹמֹה

רַבִּי שְׁלֹמֹה מֵרַדוֹמְסְק זיע"א

הַצַּדִּיקִים בִּרֹב קְדֻשָּׁתָם אֵינָם מִסְתַּגְּלִים לְהַבִּיט בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה

וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶיָן עֵינָיו מֵרְאֹת. כָּהוּ עֵינָיו מֵרְאֹת עוֹד וּלְהִסְתַּכֵּל כְּלָל

בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי אָמְנָם כֵּן דֶּרֶךְ הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר מְקֻשָּׁרִים בְּאַחְדּוּת וּבְאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים, אֵינָם יְכוֹלִים לְסִבֹּל כְּלָל עִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה וְאֵינָם רַשָּׁאִים לְהִסְתַּכֵּל כְּלָל בְּשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם הַזֶּה:

בְּאוֹרוֹ שֶׁל חָמָה

רַבִּי חַיִּים מֵאִיר מְוִוירְ'נִיץ זִיע"א

יִצְחָק הָיָה מָלֵא חִיּוּת דִּקְדֻשָּׁה

יִצְחָק הָיָה כָּל הַחִיּוּת שֶׁלּוֹ תּוֹרָה וּתְפִלָּה, וּלְעִשָּׂו הָיָה הַחִיּוּת טַאנְצְן אוּן מִיט מַאכְעֶן [לִרְקֹד וּלְהִתְעַנֵּג בְּתַעֲנוּגִים]. מִמֵּילָא הָיָה יִצְחָק בְּעֵינֵי עֵשָׂו כְּפַארְנַאטִיקֶער [כְּאָדָם קָדוֹם] זָקֵן. **וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו**, אֲצֶל עֵשָׂו הָיָה חֹשֶׁךְ חַס וְשָׁלוֹם.

וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זָקַנְתִּי, יָדַעְתִּי שֶׁאֲנִי זָקֵן אָצְלְךָ, אֲבָל **לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי**, פֵּרוּשׁ שֶׁבְּעַצְמִי אֵינִי מַרְגִּישׁ שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ כְּבָר לָמוּת, רַק אָצְלְךָ זֶה נִרְאֶה כָּךְ:

וְעַתָּה שָׂא נָא כֵלֶיךָ תֶּלְיְךָ וְקַשְׁתֶּךָ וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּדָה לִי צַיִד וַעֲשֵׂה לִי מַטְעַמִּים כַּאֲשֶׁר אָהַבְתִּי וְהָבִיאָה לִי וְאֹכְלָה בַּעֲבוּר תְּבָרֶכְךָ נַפְשִׁי בְּטֶרֶם אָמוּת (כז ג-ד)

מַאֲמְרֵי אַדְמוּ"ר הַזָּקֵן

רַבִּי שְׁנִיאוּר זַלְמָן מִלְיאַדִי זִיע"א

יִצְחָק אָבִינוּ רָצָה לְבָרֵר הַטּוֹב שֶׁבְּעֵשָׂו וּלְהַכְלִילוֹ בִּקְדֻשָּׁה

כַּוָּנָתוֹ שֶׁל יִצְחָק הָיְתָה בִּכְדֵי לְבָרֵר אֶת הַטּוֹב שֶׁבּוֹ מִן הַקְּלִפּוֹת וְהָרַע, וְהוּא עַל יְדֵי הַבְּרָכָה שֶׁיְּבָרְכוֹ, לְהַמְשִׁיךְ לוֹ תּוֹסֶפֶת אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים מִמָּקוֹם גָּבוֹהַּ מְאֹד נַעֲלֶה מִשֹּׁרֶשׁ הַשְּׁבָטִים, דְּהַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹקִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ', כְּדָרְשַׁת רַז"ל (ב"ר סו ג) 'מִטַּל הַשָּׁמַיִם' זוֹ מִקְרָא 'וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ' זוֹ מִשְׁנָה כוּ', שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִתְבָּרֵר הַטּוֹב דְּעֵשָׂו וְיִתְכַּלֵּל בִּקְדֻשָּׁה כְּבִטּוּל הַנֵּר בִּפְנֵי הָאֲבוּקָה כוּ'.

כַּוָּנָתָהּ שֶׁל רִבְקָה בְּצִוּוּיָהּ לְיַעֲקֹב לִגְנֹב הַבְּרָכוֹת

אַךְ רִבְקָה הֵבִינָה שֶׁאֵין זֶה מֵעֶרְכּוֹ שֶׁל עֵשָׂו בְּעַצְמוֹ לְקַבֵּל הַשֶּׁפַע וְהַבְּרָכָה זוֹ שֶׁל אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים לְתוֹכוֹ, מִצַּד שֶׁהוּא מְאֹד בַּמּוּרָד לְמַטָּה בַּקְּלִפָּה כוּ'. לְכָךְ צִוְּתָה לְיַעֲקֹב בְּנָהּ שֶׁיָּבֹא בְּמִרְמָה וְיִקַּח בִּרְכָתוֹ. אַךְ אַף עַל פִּי כֵן יִתְקַיֵּם מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל יִצְחָק שֶׁיִּתְבָּרֵר הַטּוֹב דְּעֵשָׂו וְיַגִּיעַ לוֹ הַבְּרָכוֹת מִמֶּשׁ, אַךְ לֹא אֶלָּיו בְּעַצְמוֹ שֶׁלֹּא יוּכַל לְקַבְּלָם כְּלָל, כִּי אִם עַל יְדֵי יַעֲקֹב יַגִּיעַ אֵלָיו גַּם כֵּן. שֶׁעִקַּר הַבְּרָכוֹת יִקַּח יַעֲקֹב, וּמִמֶּנּוּ יַגִּיעַ אֵלָיו.

וְכֵן הָוָה, כְּשֶׁבָּא עֵשָׂו לְיִצְחָק וְהֵבִין יִצְחָק שֶׁזֶּה הָיָה יַעֲקֹב, אָמַר לוֹ 'בָּא אָחִיךָ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח אֶת בִּרְכָתֶךָ' (פסוק לה) 'גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה' (פסוק לג), וְאוֹתוֹ בֵּרֵךְ 'וְאֶת אָחִיךָ תַּעֲבֹד כוּ'' (פסוק מ). פֵּרוּשׁ שֶׁהִסְכִּים יִצְחָק עַל הַבְּרָכוֹת שֶׁיִּהְיוּ נִשְׁפָּעִים לְיַעֲקֹב, רַק מַחֲשַׁבְתּוֹ יִתְקַיֵּם עַל יְדֵי זֶה שֶׁיִּהְיֶה עֵשָׂו עוֹבֵד לְיַעֲקֹב שֶׁיַּגִּיעוּ מִיַּעֲקֹב אֵלָיו גַּם כֵּן כוּ'.

קִיּוּם הַיְעוּד שֶׁיִּהְיוּ הָאֻמּוֹת מִשְׁרְתֵי יִשְׂרָאֵל לָעֲתִיד

וְזֶה יִהְיֶה לָעֲתִיד לָבוֹא דִּכְתִיב 'וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צֹאנְכֶם וְגוֹ'' (ישעיה סא ה) 'וְהָיוּ מְלָכִים אֹמְנֶיךָ וְגוֹ'' (שם מט כג). שֶׁעַל יְדֵי זֶה כְּשֶׁיִּתְגַּלּוּ לָעֲתִיד לָבוֹא הָאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים לְיִשְׂרָאֵל, וְהֵם יִהְיוּ עֲבָדִים לְיִשְׂרָאֵל, יִהְיוּ נִזּוֹנִים הֵם גַּם כֵּן מֵהָאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים הָהֵם כוּ'.

וּכְמוֹ עַל דֶּרֶךְ מְשַׁל הָאָדָם הָעוֹבֵד אַדָּמָה וּמִתְגַּעֵשׁ בְּכָל כֹּחוֹ וְשִׂכְלוֹ בַּעֲבוֹדָה רַבָּה זוֹ עַד שֶׁתּוֹצֵא הָאָרֶץ תְּבוּאָתָהּ וַיַּעֲשֶׂה מִמֶּנָּה לֶחֶם, וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁיֹּאכְלֶנּוּ חֲבֵרוֹ אַזַּי יִתְכַּלֵּל שִׂכְלוֹ וְכֹחוֹ אֲשֶׁר שָׁם בִּיגִיעָה רַבָּה הַהִיא בְּשֶׁכֶל חֲבֵרוֹ הָאוֹכֵל הַלֶּחֶם וּמִתְהַפֵּךְ לְבַב הַנֶּפֶשׁ וּמְחַזֵּק שִׂכְלוֹ כוּ'.

כָּךְ הָאֻמּוֹת יִהְיוּ רוֹעֶה צֹאנָם וַעֲבָדֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּבְיִשְׂרָאֵל יִתְגַּלֶּה אָז כְּבוֹד ה' יִתְבָּרַךְ, לָכֵן יִתְבָּרְרוּ הֵם גַּם כֵּן עַל יְדֵי זֶה לְהִתְכַּלֵּל בְּשִׂכְלָם וְהַשָּׂגָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁמֵּאַחַר שֶׁיִּהְיוּ עַבְדֵיהֶם וְיִתְיַגְּעוּ בְּכָל כֹּחָם לַעֲבוֹדָתָם כוּ' כַּנַּ"ל. וְעַל יְדֵי זֶה תִּתְקַיֵּם מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל יִצְחָק אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּכַוָּנָתוֹ לְבָרֵךְ לְעֵשָׂו. וְעַל זֶה אָמַר לוֹ 'וְאֶת אָחִיךָ תַּעֲבֹד', שֶׁעַל יְדֵי זֶה יַגִּיעוּ אֵלֶיךָ הַבְּרָכוֹת דַּוְקָא וְדֵ"ל (תקס"ו ח"א עמ' רמו-רמז):

וְרִבְקָה אָמְרָה אֶל יַעֲקֹב בְּנָהּ לֵאמֹר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי אֶת אָבִיךָ מְדַבֵּר אֶל עֵשָׂו אָחִיךָ לֵאמֹר, הָבִיאָה לִי צַיִד וַעֲשֵׂה לִי מַטְעַמִּים וְאֹכְלָה וַאֲבָרֶכְכָה לִפְנֵי ה' לִפְנֵי מוֹתִי (כז ו-ז)

נֹעַם אֱלִימֶלֶךְ

רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מִלִּיזֶ'נְסְק זִיע"א

הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה חָפְצָה לְבָרֵךְ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּהַצְלָחָה בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה

אוֹ יֹאמַר 'וְרִבְקָה אָמְרָה כוּ'', דְּאִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ דְּהַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת רִבְקָה, וְעַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים בְּשֵׁם יַעֲקֹב.

וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה, דְּיִצְחָק הָיָה רוֹצֶה לְבָרֵךְ אֶת עֵשָׂו בְּנִשְׁמִיּוּת בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא הָאֵם הַמְרַחֶמֶת עַל בָּנֶיהָ יִשְׂרָאֵל וּבְכָל צָרָתָם לָהּ צָר, וְהָיָה תִּשּׁוּקָתָהּ מְאֹד שֶׁיְּבָרֵךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי הָאֵיךְ תּוּכַל לִרְאוֹת בָּעֲנִי עַמָּהּ בַּצַּעַר לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלָכֵן אָמְרָה אֶל יַעֲקֹב שֶׁיֵּלֵךְ וְיִקַּבֵּל הַבְּרָכוֹת מִיִּצְחָק.

יַעֲקֹב אָבִינוּ הִתְיָרֵא שֶׁמָּא עַל יְדֵי הַנִּשְׁמִיּוּת יֵרְדוּ מִמַּעֲלָתָם הָרוּחָנִית

וְיַעֲקֹב הָיָה מִתְיָרֵא מְאֹד שֶׁיִּתְבָּרֵךְ בְּעִנְיְנֵי נִשְׁמִיּוּת, כִּי מוֹרָא עָלָה עַל רֹאשׁוֹ פֶּן וְאוּלַי עַל יְדֵי הַנִּשְׁמִיּוּת יִתְגַּשֵּׁם וְיֵפָרֵד חַס וְשָׁלוֹם מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (דברים ח יב-יד) 'פֶּן תֹּאכַל כוּ' וְרָם לְבָבֶךָ'.

לָזֶה אָמַר 'אֶל רִבְקָה אִמּוֹ', הִיא הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, הָאֵיךְ אוּכַל לְקַבֵּל בְּרָכוֹת עוֹלָם הַזֶּה, 'הֵן עֵשָׂו אִישׁ שָׂעִר', רָצָה לוֹמַר לוֹ רְאוּיָה עוֹלָם הַזֶּה לְפִי מִדָּתוֹ שֶׁהוּא אִישׁ מֵעֹרֶב בְּעִרְבּוּבְיָא, הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ לִבּוֹ, וְכָל הַבָּא לְיָדוֹ לֹא יִמְנַע עַצְמוֹ מִלַּעֲשׂוֹת אִם טוֹב וְאִם רַע.

אֲבָל 'אָנֹכִי אִישׁ חָלָק', רָצָה לוֹמַר שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לִהְיוֹת חָלָק וּמְצֻחְצָח צַח בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה בְּלִי שׁוּם סִיג וּפְסֹלֶת, וּפֶן וְאוּלַי חַס וְשָׁלוֹם עַל יְדֵי הַנִּשְׁמִיּוּת יֶמְשַׁךְ לִבִּי מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּנַ"ל, וְ'אוּלַי יְמַשֵּׁנִי אָבִי' שֶׁבַּשָּׁמַיִם, הַבּוֹרֵא יִתְעַלֶּה יְמַשְּׁמֵשׁ וִיפַשְּׁפֵשׁ בְּמַעֲשַׂי 'וְהָיִיתִי בְעֵינָיו כִּמְתַעְתֵּעַ'. 'וְהֵבֵאתִי עָלַי קְלָלָה וְלֹא בְרָכָה', שֶׁעַל יְדֵי זֹאת הַבְּרָכָה יַצְמִיחַ קְלָלָה חְלִילָה וְחָלִילָה.

מַעֲנֶה הַשְּׁכִינָה שֶׁיִּקַּדְּשׁוּ מַעֲשֵׂיהֶם הַנִּשְׁמִיִּים לְשֵׁם שָׁמַיִם

'וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ' הִיא הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, 'עָלַי קִלָּלָתְךָ בְּנִי', רָצָה לוֹמַר עָלַי מֻטָּל לִשְׁמֹר אוֹתְךָ מִקְּלָלָה. 'אַךְ שְׁמַע בְּקוֹלִי וְלֵךְ קַח לִי', רָצָה לוֹמַר שֶׁתְּקַבֵּל הַבְּרָכוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה גַּם כֵּן שֶׁיִּהְיֶה 'לִי', רָצָה לוֹמַר גַּם כֵּן לַעֲבוֹדָתִי לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל, שֶׁתִּהְיֶה כַּוָּנָתְךָ בְּכָל עִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה, הֵן בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וּשְׁאָר גַּשְׁמִיּוּת, רַק לַשָּׁמַיִם לְהוֹצִיא נִיצוֹצוֹת קְדוֹשׁוֹת מִתּוֹךְ הַמַּאֲכָל בַּאֲכִילָךְ בִּקְדֻשָּׁה בְּטָהֳרָה, וְשֶׁיִּהְיֶה לְךָ כֹּחַ לַעֲבֹד לוֹ יִתְבָּרַךְ וְלַעֲסֹק בְּתוֹרָתוֹ וּבְמִצְוָתָיו, וְכֵן בְּכָל דָּבָר יִהְיֶה כַּוָּנָתְךָ לַשָּׁמַיִם.

'וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ', מוּבָן מִמֵּילָא שֶׁעָשָׂה מִצְוַת הַשְּׁכִינָה לְקַבֵּל הַבְּרָכוֹת בְּאֹפֶן הַזֶּה לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה זְכֹרוֹ לָעַד וּלְנֶצַח נְצָחִים אָמֵן:

וַאֲבָרֶכְכָה לִפְנֵי ה' לִפְנֵי מוֹתִי (כז ז)

יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל

רַבִּי יְרֻחֲמִיאֵל יִשְׂרָאֵל יִצְחָק מֵאַלַּבְּסַנְדֶּר זִיע"א

הַיְהוּדִי הַקָּדוֹשׁ הָיָה נִפְרָד בְּכָל יוֹם לִפְנֵי הַתְּפִלָּה

'וַאֲבָרֶכְכָה לִפְנֵי ה' וְכוּ' וְ'לִפְנֵי מוֹתִי', כִּי אֵינִי יוֹדֵעַ אִם אוּכַל אַחַר

הַבְּרָכוֹת עוֹד לְהַחֲזִיר נִשְׁמָתִי לְגוּפִי לָעוֹלָם הַזֶּה, וְכַאֲשֶׁר נֶאֱמַר וְשָׁמַעְתִּי מִפִּי כְּבוֹד קְדֻשַּׁת אֲדוֹנִי אָבִי מוֹרִי וְרַבִּי זצלה"ה זי"ע בְּשֵׁם הַיְהוּדִי הַקָּדוֹשׁ זצלה"ה שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם קֹדֶם הַתְּפִלָּה נִפְרַד בְּשָׁלוֹם מִכָּל אוֹהֲבָיו (בְּלָשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: עֶר הָאט זִיךְ גִיזֶעגִינְט):

הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו (כז כב)

אָרוֹן עֵדוּת

רַבִּי שְׂרָגָא יְאִיר מִבִּיאַלִיבְּרְזִיג זיע"א

עֵשָׂו תְּלֵה כָּל הַצְּלָחוֹתָיו בְּכֹחַ יָדָיו

עֵשָׂו הָרָשָׁע תָּלָה הַכֹּל בְּיָדָיו, כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה, וּמֵחֲמַת זֶה הִתְגָּאָה בְּעָשְׁרוֹ, כִּי חָשַׁב עַצְמוֹ לְחָכָם וְחָרוּץ. אֲבָל יַעֲקֹב יָדַע שֶׁהוּא בְּכֹחוֹ לֹא פָּעַל מְאוּמָה, וְתָלָה הַכֹּל רַק בְּקוֹלוֹ שֶׁהִתְפַּלֵּל לַה' וְנָתַן לוֹ, וּמִמֵּילָא יוֹתֵר שֶׁהָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁפִּיעַ לוֹ, יוֹתֵר הִקְטִין אֶת עַצְמוֹ. כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר 'קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים' (להלן לב יא).

וְלֹא רַק בְּעִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא אֲפִלּוּ בְּמַעֲשֵׂי הַמִּצְוֹת גַּם כֵּן מָסַר הַכֹּל לַשָּׁמַיִם וְלֹא הֶחֱזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ. לְמָשָׁל אִם נָתַן צְדָקָה, הָיָה חוֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ, מֶה עָשִׂיתִי בָּזֶה, וְכִי מִשֶּׁלִּי נָתַתִּי, הֲלֹא אֲנִי וְשֶׁלִּי שֶׁלּוֹ הוּא, וְאַךְ מִשֶּׁלּוֹ נָתַתִּי.

וְכֵן כְּשֶׁהִתְפַּלֵּל בְּמִסִּירוּת נֶפֶשׁ, הָיָה חוֹשֵׁב וְאוֹמֵר, וְכִי הַנֶּפֶשׁ שֶׁלִּי הוּא, הֲלֹא לַה' הוּא. וְכֵן בְּכָל מִצְוָה וַעֲבוֹדָה. וְאַף הָאֱמוּנָה הַגְּדוֹלָה וְהַבִּטָּחוֹן שֶׁהָיָה לוֹ תָּלָה גַּם כֵּן בַּה', שֶׁאַךְ הוּא הֵסִיר לֵב הָאֶבֶן מִקִּרְבּוֹ וְנָתַן לוֹ לֵב בָּשָׂר, וְאִלְמָלֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹזְרוֹ לֹא הָיָה יָכוֹל לוֹ (פרשת וישלח ד"ה הצילני):

וְיָשַׁבְתָּ עִמּוֹ יָמִים אֲחָדִים עַד אֲשֶׁר תָּשׁוּב חֲמַת אָחִיךָ, עַד שׁוּב אַף אָחִיךָ מִמְּךָ וְשָׁכַח אֵת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ וְשָׁלַחְתִּי וּלְקַחְתִּיךָ מִשָּׁם לָמָּה אֶשְׁכַּל גַּם שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד (כז מה)

יַד דָּוִד

רַבִּי יַעֲקֹב דָּוִד מֵאֲמְשִׁינוֹב זיע"א

הַסִּימָן לָדַעַת אִם שָׂכָךְ רֹגֶז חֲבֵרוֹ

וְיָשַׁבְתָּ עִמּוֹ כו' עַד תָּשׁוּב חֲמַת אָחִיךָ כו' עַד שׁוּב אַף אָחִיךָ מִמְּךָ כו'. מַה זֶּה הַלָּשׁוֹן כָּפוּל. וְגַם תֵּבֶת 'מִמְּךָ' הוּא מְיֻתָּר. אַךְ פֵּרוּשׁוֹ עַל דֶּרֶךְ הַפָּסוּק 'כַּמַּיִם פָּנִים לַפָּנִים כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם' (משלי כז יט), מָתַי שֶׁתֵּדַע שֶׁתָּשׁוּב חֲמַת אָחִיךָ – בְּאִם שֶׁשָּׂכַח גַּם מִמְּךָ 'אַף אָחִיךָ' מַה שֶּׁאַתָּה גַּם בָּרְגָז עַל אָחִיךָ נִשְׁכַּח מִמְּךָ אָז בֶּטַח גַּם אָחִיךָ יִשְׁכַּח הַכַּעַס שֶׁעָלֶיךָ:

חָזַק וְנִרְחַזֵּק

קַב וְנָקִי

רַבִּי יְחִיאֵל מִיכֵל מִגְּלִינָא זיע"א

הַלְמוּד מִיצְחָק אָבִינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן אַף בִּזְמַנִּים קָשִׁים | בִּשְׂכַר זֶה נִמְשָׁכִים הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת

וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ ה' (כו יב). פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י אַף עַל פִּי שֶׁהָאָרֶץ קָשָׁה וְהַשָּׁנָה קָשָׁה שֶׁהָיְתָה שְׁנַת רָעָבוֹן.

אֶפְשָׁר לוֹמַר בְּדֶרֶךְ רֶמֶז, דְּהִנֵּה 'אֱמוּנַת' זֶה סֵדֶר זְרָעִים (שבת לא.), כִּי אִם לֹא יִהְיֶה לוֹ אֱמוּנָה לֹא יִזְרַע, כִּי הַגַּרְעִין נִרְקָב בָּאָרֶץ, אֶלָּא עַל יְדֵי אֱמוּנָה שֶׁמַּאֲמִין בַּשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנּוֹתֵן כֹּחַ הַצְּמִיחָה.

וְהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא נִצְחִית בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וּבִפְרָט בָּעִתִּים הַלָּלוּ צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְחַזֵּק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְהַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ בָּזֶה בַּעֲבוֹדַת יִצְחָק אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁהָלַךְ בְּגֹדֶל אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן.

וְזֶהוּ 'וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא', שֶׁהָיָה קָשֶׁה בַּשָּׁנָה הַהִיא שֶׁהָיָה שְׁנַת רָעָבוֹן, וְהוּא הָלַךְ בְּגֹדֶל הַבִּטָּחוֹן וְנָתַן זֶרַע לַזּוֹרֵעַ, וְעַל יְדֵי זֶה 'וַיְבָרְכֵהוּ ה'', שֶׁהִמְשִׁיךְ הַשְׁפָּעַת טוֹבוֹת:

שֵׁבֶט מִיהוּדָה

רַבִּי אַבְרָהָם אַייגֶר מִלּוּבְּלִין זיע"א

גַּם בְּעֵת תִּגְבַּרְתּ הַדִּינִין יְחַזֵּק וְיִחְיֶה עִצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן כְּאִלּוּ טוֹב לוֹ גַּם עַתָּה

וְאַתָּה אַתֶּם מַטְעִימִים לְאָבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהֵב (כז ט). פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י, כִּי טַעַם הַגְּדִי כְּטַעַם הַצָּבִי. וְהוּא דְּבַר פֶּלֶא. כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ לִשְׁמֹעַ מִפֶּה קָדוֹשׁ כְּבוֹד קְדֻשַּׁת אָבִי אֲדוֹנִי מוֹרִי וְרַבִּי [רַבִּי יְהוּדָה לֵייב אַייגֶר זיע"א] זצוקללה"ה, כַּמָּה פְּעָמִים בְּחַג הַסֻּכּוֹת בְּאוּשְׁפִּיזָא דְּיִצְחָק, שֶׁהִזְכִּיר בְּשֵׁם רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ מִפְּרֶשִׁיסְחָא זי"ע שֶׁאָמַר בְּחָכְמָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁשֵּׁם צְבִי, הוּא אוּשְׁפִּיזָא דְּיִצְחָק, כִּי טַעַם הַגְּדִי כְּטַעַם הַצָּבִי. וְאָמַר, כִּי דְּבַר חָכְמָה הִיא.

וַיֹּאמֶר לוֹמַר, כִּי גְּדִי רוֹמֵז לְטוֹב, כִּי הוּא מִסְפַּר טו"ב. וְהַיְנוּ, עַל הִתְגַּלּוּת הַטּוֹב לְעֵינֵי הָאָדָם בְּעֵת טוֹב לוֹ. וּצְבִי רוֹמֵז עַל הַטּוֹב הַנִּסְתָּר וּמְכֻסֶּה מֵעֵינֵי הָאָדָם, כְּשֶׁהוּא חַס וְשָׁלוֹם בְּעֵת צָרָה, וְיִשּׁוּעָה רְחוֹקָה מִמֶּנּוּ, בְּלִי מְצֹא דֶּרֶךְ לְפָנָיו בְּאֵיזֶה אֹפֶן יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ, שֶׁגַּם אָז יִתְחַזֵּק וְיִתְאַמֵּץ לִבּוֹ בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהוּא שַׁעַר הַבִּטָּחוֹן, לְבִטֹּחַ בְּשֵׁם ה' שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ רַב לְהוֹשִׁיעַ לְמַעְלָה מֵהַשָּׂגָה, עַל זֶה רוֹמֵז צְבִ"י, רָאשֵׁי תֵּיבוֹת, צַ'דִּיק בֶּ'אֱמוּנָתוֹ י'חְיֶה, [שֶׁהָרִאשֵׁי תֵּיבוֹת גַּם כֵּן בְּגִימַטְרִיָּא 'אֱמוּנָה'].

וְאֵלֶּה הֵם הַמַּטְעַמִּים, דְּהַיְנוּ הַטְּעָמִים, אֲשֶׁר אָהַב יִצְחָק, שֶׁהוּא שֹׁרֶשׁ הַגְּבוּרוֹת וְהַדִּינִין דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁגַּם בְּעֵת שֶׁהָאָדָם הוּא בְּהַנְהָגַת תִּגְבֹּרֶת הַדִּינִין בְּעֵת צַר לוֹ חַס וְשָׁלוֹם, וְנִצְרָךְ לִהְיוֹת בִּבְחִינַת צַ'דִּיק בֶּ'אֱמוּנָתוֹ י'חְיֶה, שֶׁיְּחַזֵּק וִיחַיֶּה עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן, כְּאִלּוּ טוֹב לוֹ גַּם עַתָּה, וְיִטְעַם גַּם אָז טַעַם הַגְּדִי. וּב' טְעָמִים הָאֵלּוּ, יִהְיוּ שָׁוִים אֶצְלוֹ לְטוֹבָה. וּבְפָרָט אִישׁ שֶׁשְּׁמוֹ יְהוֹשֻׁעַ צְבִי. וְזֶה 'וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם מַטְעַמִּים לְאָבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהֵב':

כּוֹכְבֵי אוֹר

רַבִּי נָתָן מִבְּרֶסְלֶב זיע"א

כָּל אֶחָד יָכוֹל לִזְכּוֹת לְהַגִּיעַ לְמַעֲשֵׂי הָאָבוֹת

דִּבֵּר פַּעַם (מוֹהַרַנ"ת) מִתַּבְעֵרַת הַלֵּב שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁהוּא הָיָה הָרִאשׁוֹן שֶׁזָּכָה לַעֲבוֹד אֶת בּוֹרְאוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה בְּמִסִּירוּת נֶפֶשׁ כָּזֶה וּלְפַרְסֵם שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה בָּעוֹלָם. וּבְתוֹךְ שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה עָנָה אֶחָד לְפָנָיו בְּלָשׁוֹן צַעַר וּגְנִיחָה, אֵיךְ לוֹקְחִים לֵב כָּזֶה.

נָעַר בּוֹ מוֹהַרַנ"ת זַ"ל וְאָמַר אֵלָיו, גַּם אַתָּה יֵשׁ לְךָ לֵב הַזֶּה אֶלָּא שֶׁאֵין אַתָּה מְלַבֵּב אוֹתוֹ. כִּי הַבְּחִירָה חָפְשִׁית אֵצֶל כָּל אָדָם וְכָל אָדָם אֲפִילּוּ הַגָּרוּעַ שבגרועים יֵשׁ בְּכֹחוֹ לִזְכּוֹת לְמַדְרֵגָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַזַ"ל (תנדא"ר פכ"ה) שֶׁצָּרִיךְ כָּל אָדָם לוֹמַר מָתַי יַגִּיעוּ מַעֲשַׂי לְמַעֲשֵׂה אֲבוֹתַי.

עוֹד פַּעַם אַחַת דִּבֵּר עִם אֶחָד מֵאֵיזֶה עִנְיָן שֶׁהָיָה לָזֶה שַׂיָּכוּת לְהָבִיא לוֹ רְאָיָה מִיִּצְחָק אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, וְשָׁאַל אוֹתוֹ זֶה הָאִישׁ, מַה אַתֶּם מְדַמִּין אוֹתִי לְיִצְחָק אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם. הֵשִׁיב לוֹ, מַה אַתָּה סוֹבֵר שֶׁיִּצְחָק אָבִינוּ לֹא הָיָה לוֹ יֵצֶר הָרַע, אִם כֵּן מִפְּנֵי מַה זָכָה לִהְיוֹת יִצְחָק:

אוֹצָרוֹת גְּאוֹנֵי הַדּוֹרוֹת

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק (כה יט)

לֶקֶט שִׂחָה

רַבִּי יַעֲקֹב אַבְּנְדָאנָה זַצ"ל

יִצְחָק בִּלְבַד הוּא הַתּוֹלָדָה שֶׁל אַבְרָהָם

כָּתַב רַבִּי אַבְרָהָם אִבֶּן עֶזְרָא עה"פ "אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק", כִּי יֵשׁ מְפָרְשִׁים אֶת הַכָּתוּב "אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק" שֶׁהַתּוֹרָה בָּאָה לְלַמְּדֵנוּ שֶׁהָיָה דּוֹמֶה לְאָבִיו, וְכָל רוֹאֵי יִצְחָק הֵעִידוּ כִּי אַבְרָהָם הוֹלִידוֹ. וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים, "הוֹלִיד", בְּמוּבָן שֶׁל גִּדֵּל וְרִבָּה, וּכְפִי שֶׁרָאִינוּ מֵהַכָּתוּב "בְּנֵי מָכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה יֻלְּדוּ עַל בִּרְכֵּי יוֹסֵף" (בראשית נ, כג), שֶׁפִּרּוּשׁוֹ שֶׁבְּנֵי מָכִיר גִּדְּלוּ עַל בִּרְכֵּי יוֹסֵף. וְאִם כֵּן אַף שֶׁנֶּאֱמַר "אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק", הֵינוּ שֶׁאַבְרָהָם גִּדֵּל אֶת יִצְחָק, בְּשׁוֹנֶה מִשְּׁאָר בָּנָיו שֶׁאוֹתָם שִׁלַּח, כַּכָּתוּב "וַיְשַׁלְּחֵם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ" (שם כה, ו).

וְעוֹד נִרְאֶה לְפָרֵשׁ, שֶׁהַתּוֹרָה בָּאָה לְלַמְּדֵנוּ שֶׁרַק יִצְחָק נִקְרָא תּוֹלְדוֹתָיו שֶׁל אַבְרָהָם, כְּפִי שֶׁכָּתוּב "כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע" (שם כא, יב), בְּעוֹד שֶׁשְּׁאָר בָּנָיו שֶׁל אַבְרָהָם אֵינָם קְרוּאִים תּוֹלְדוֹתָיו, אֶלָּא תּוֹלְדוֹת הַשְּׁפָחוֹת, כְּפִי שֶׁכָּתוּב "וְגַם אֶת בֶּן הָאָמָה לְגוֹי אֲשִׂימֶנּוּ" (שם יג), וְכֵן כָּתוּב "וּלְבְנֵי הַפִּילַגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם" (שם כה, ו), וְלָכֵן כָּתְבָה הַתּוֹרָה "אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק" לוֹמַר שֶׁרַק יִצְחָק הוּא הַתּוֹלָדָה הָאֲמִתִּית שֶׁל אַבְרָהָם. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה' (כה כב)

מִנְחַת יְהוּדָה

רַבִּי יְהוּדָה בֶּן עַטָּר זַצ"ל

יַעֲקֹב וְעֵשָׂו הִתְרְצוּ בֵּינֵיהֶם בְּמֵעֵי אִמָּם

מוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (ילק"ש תולדות רמז קי), "וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ" שֶׁהָיוּ חוֹלְקִים בְּשִׁבְיל הָעוֹה"ז וְהָעוֹה"ב, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה רָצָה ס"מ לַהֲרֹג יַעֲקֹב בְּמֵעֵי אִמּוֹ, אֶלָּא שֶׁעָמַד מִיכָאֵל כְּנֶגְדּוֹ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עָמַד מִיכָאֵל וְרָצָה לְשָׁרֵף לַס"מ עַד שֶׁהוֹשִׁיב הקב"ה בֵּתֵּי דִינִים בֵּינֵיהֶם". יֵשׁ לִשְׁאֹל, הִנֵּה בַּכְּתוּבִים לֹא הֻזְכַּר דָּבָר מִכָּל זֶה, וְהֵיכָן רְמוּזָה בַּפָּסוּק מַחְלֹקֶת הַמַּלְאָכִים הַזּוֹ.

וַיֵּשׁ לוֹמַר, שֶׁחֲכָמִים דָּרְשׁוּ אֶת הַכָּתוּב "וַיִּתְרֹצְצוּ" לֹא מִלְּשׁוֹן רִיצָה, אֶלָּא מִלְּשׁוֹן רְצוּי, וְהֵינוּ, שֶׁהִתְרַצּוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ. וְאֵין הִתְכַּוְּנוּת לְרְצוּי אֶלָּא אִם כֵּן הָיְתָה מַחְלֹקֶת בֵּינֵיהֶם קֹדֶם לָכֵן.

מִכָּאן לָמְדוּ חֲכָמִים שֶׁהָיְתָה מַחְלֹקֶת בֵּין הַבָּנִים בְּמֵעֵי אִמָּם. וְאֵין לְפָרֵשׁ שֶׁיַּעֲקֹב וְעֵשָׂו עַצְמָם הָיוּ חוֹלְקִים, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָהּ הָעֵת לֹא הָיוּ יוֹדְעִים מְאוּמָה כְּדֵי לִבְחֹר בְּרַע אוֹ בְּטוֹב. אֶלָּא שָׂרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְשָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו הִתְוַכְּחוּ בֵּינֵיהֶם, עַד שֶׁהוֹשִׁיב ה' בָּתֵּי דִינִים בֵּינֵיהֶם. וְאָז כַּאֲשֶׁר הִתְרַצּוּ הַשָּׂרִים בֵּינֵיהֶם לְמַעְלָה, גַּם הַבָּנִים לְמַטָּה הִתְרַצּוּ. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

בְּצֹאן יוֹסֵף

רַבִּי יוֹסֵף צוּבִּירִי זַצ"ל

הַסִּיּוּם וְהַסֵּפֶר יֵרְדוּ כְּרוּכִים יַחַד בִּבְטָנָהּ שֶׁל רִבְקָה

מוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (ויק"ר לה, ו), 'תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר, הַסִּיּוּם וְהַסֵּפֶר נִתְּנוּ מְכֹרָכִים מִן הַשָּׁמַיִם. אָמַר לָהֶם הקב"ה, אִם שְׁמַרְתֶּם מַה שֶּׁכָּתוּב בְּסֵפֶר זֶה, הֲרֵי אַתֶּם נְצוּלִים מִן הַסִּיּוּם. וְאִם לָאו, סוֹף שֶׁהוּא הוֹרֵג אֶתְכֶם'.

וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא מָצִינוּ מַמָּשׁ שֶׁיָּרְדוּ מִן הַשָּׁמַיִם סִיּוּם וְסֵפֶר כְּרוּכִים בְּיַחַד, וְאֵין זֶה אֶלָּא מָשָׁל, אֶפְשָׁר לְפָרְשׁוֹ עַל הֶרְיוֹנָהּ שֶׁל רִבְקָה, שֶׁכֵּן, עֵשָׂו הָרָשָׁע עָתִיד לְהַחֲזִיק בְּיָדוֹ חֹרֶב, וְהֵינוּ הַסִּיּוּם. וְאִלּוּ יַעֲקֹב עָתִיד לְהַחֲזִיק בְּיָדוֹ סֵפֶר, וְהֵינוּ סֵפֶר הַתּוֹרָה. וּשְׁנֵיהֶם הָיוּ מְכֹרָכִים בִּבְטָנָהּ שֶׁל רִבְקָה.

וּרְאָיָה לַדָּבָר, עַל עֵשָׂו נֶאֱמַר "וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה" (בראשית כה, כז), וְכָתוּב בְּרִכּוֹ יִצְחָק בְּאוֹמְרוֹ "וְעַל חַרְבְּךָ תִּחְיֶה" (שם כז, מ), וְאַף עֵשָׂו עַצְמוֹ הִתְפָּאֵר בְּכָךְ בְּאוֹמְרוֹ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל "לֹא תַעֲבֹר בִּי פֶּן בַּחֶרֶב אֵצֵא לִקְרָאתֶךָ" (במדבר כ, יח).

לְעֻמַּת זֹאת, בְּיַעֲקֹב נֶאֱמַר "וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים" (בראשית כה, כז) שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּסֵפֶר, בְּאָהֳלֵי הַתּוֹרָה, בְּבֵית מִדְרָשָׁם שֶׁל שֵׁם וְעֵבֶר.

וְעַל כֵּן, ה' מַזְהִיר וּמְזָרֵז אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, 'אִם תִּשְׁמְרוּ אֶת מַה שֶּׁכָּתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה, אַתֶּם נְצוּלִים מִן הַסִּיּוּם שֶׁל עֵשָׂו', וּכְפִי שֶׁהִבְטִיחַ יִצְחָק לְיַעֲקֹב וּלְבָנָיו בְּאוֹמְרוֹ "הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו" (שם כז, כב), כְּלוֹמַר, בִּזְמַן שֶׁקּוֹלוֹ שֶׁל יַעֲקֹב מָצוּי בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, אֵין "הַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו", שֶׁאֵין עֵשָׂו יָכוֹל לִשְׁלוֹט בְּיִשְׂרָאֵל. וְאִם לָאו, "הַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו" וְהוּא יָכוֹל לִשְׁלוֹט בָּהֶם, וְכַמְּבֹאָר בַּמִּדְרָשׁ (ב"ר סה, כ). (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה וְגוֹ' וַיִּמְכֹּר יַעֲקֹב נָתָן לְעֵשָׂו לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים (כה ל-לד)

בְּרִית אָבוֹת

רַבִּי אַבְרָהָם קוֹרְיֵיאט זַצ"ל

סְבַר עֵשָׂו לְהַפְטֵר מִתַּשְׁלוּמֵי הָעֲדָשִׁים כְּדִין הַמַּאֲכִיל יָתוֹם סְתָם שֶׁפָּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין

יֵשׁ לְדַקְדֵּק הַשְּׁנוּי, דְּהוּא אָמַר הַלְעִיטֵנִי וַיַּעֲקֹב נָתַן. וְנִרְאֶה לְעִנְיוּת דַּעְתִּי בְּמַה שֶׁכָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים (עיין כנסת הגדולה חו"מ סי' קכח בשם מהר"א גאליקו) עַל הָרַב תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן (סי' שיז) שֶׁפָּסַק דְּהַמַּאֲכִיל לַחֲבֵרוֹ סְתָם חַיָּב לְשַׁלֵּם לוֹ, דְּזֶה הִפְךְ מַה שֶּׁכָּתַב הָרִי"ף ז"ל דְּהַמַּאֲכִיל לְיָתוֹם הַיְתוֹם פָּטוּר מִן הַתַּשְׁלוּמִין. וְנִיחָא לְהוּ, דְּהָרִי"ף אַיְירִי בְּמַאֲכִילוֹ עַל שֻׁלְחָנוֹ דְּוַדַּאי דִּלְשֵׁם מַתָּנָה נִתְכַּוֵּן, וְהַתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן אַיְירִי בְּשָׁלַח לוֹ לַמְקַבֵּל לְבֵיתוֹ, עכ"ד.

וְזוֹהִי עֻצָּה רָעָה חָשַׁב עֵשָׂו הָרָשָׁע כְּדֵי לְפָטֵר מֵהַתַּשְׁלוּמִין, וַיֹּאמֶר 'הַלְעִיטֵנִי נָא' וּפִרְשׁוּ ז"ל אֶפְתַּח פִּי וּשְׁפֹךְ לְתוֹכָהּ כְּהָא דְּתָנַן (שבת קנה:) אֵין אוֹבְסִין אֶת הַגָּמָל אֲבָל מַלְעִיטִין, דִּבְכַהֲאי גַּוְנָא וַדַּאי פָּטוּר, דְּעָדִיף מִמַּאֲכִילוֹ עַל שֻׁלְחָנוֹ. וְיַעֲקֹב שָׁמַע, כְּלוֹמַר הֵבִין לְרַמָּאָה בְּרַמָּאוּתֵיהּ, וְאַדְּרַבָּה רָצָה לְחַיְּבוֹ בְּתַשְׁלוּמִין, לָכֵן כָּתִיב 'וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו' וְלֹא רָצָה אֲפִלּוּ לְהַאֲכִילוֹ עִמּוֹ עַל שֻׁלְחָנוֹ, וּבָזֶה חַיָּב בְּתַשְׁלוּמִין.

וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶיָן עֵינָיו מֵרְאֹת (כז א)

אֶרֶץ חֶמְדָּה

רַבִּי מֵאִיר לֵיבּוּשׁ בֵּ"ר יְחִיאֵל מִיכֶל זַצ"ל - הַמַּלְבִּי"ם

טַעַם נְטִילַת מְאוֹר עֵינָיו שֶׁל יִצְחָק

יֵשׁ לְדַקְדֵּק תֵּבַת 'מֵרְאֹת' מֵיתֵר, וְנִרְאֶה שֶׁרָמוּז לְמַה שֶּׁאָמְרוּ שֶׁנַּעֲשָׂה סוּמָא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְאֶה וְיָבוֹא יַעֲקֹב וְיִטֹּל אֶת הַבְּרָכוֹת, וְזֶה 'וַתִּכְהֶיָן עֵינָיו' בְּכַוָּנָה שֶׁלֹּא יִרְאֶה אֶת יַעֲקֹב.

וְעַל דֶּרֶךְ הָרֶמֶז יִרְמֹז לְמַה שֶׁאָמְרוּ דְּעַל יְדֵי שֶׁהִצִּיץ יִצְחָק בַּשְּׁכִינָה בְּשָׁעַת הָעֲקֵדָה נִתְחַיֵּב מִיתָה, כִּי לֹא יִרְאַנִי אָדָם וָחָי, וְנִתְלָה לוֹ עַד זִקְנָתוֹ שֶׁאָז כָּהוּ עֵינָיו, וְסוּמָא חָשׁוּב כְּמֵת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב **וַתִּכְהֶיָן עֵינָיו**, וְלָמָּה, **מֵרְאוֹת** עַל יְדֵי שֶׁרָאָה וְהִצִּיץ בַּשְּׁכִינָה.

לְךָ נָא אֶל הַצֹּאן וְקַח לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדָיֵי עִזִּים טֹבִים וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם מַטְעַמִּים לְאָבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהֵב (כז ט)

מַיִם חַיִּים שֵׁנִי

רַבִּי חַיִּים הוֹרְוִויץ זַצַ"ל

כְּבוֹד אֵב וְאֵם שְׁנֵיהֶם שְׁקוּלִים זֶה כָּזֶה

הַפָּסוּק הַזֶּה תָּמוּהַּ, וּכְדֵי לְתָרֵץ נַקְדִּים גְּמָרָא דְּכֻרְתוֹת (כח.) רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כְּבָשִׂים קוֹדְמִין לְעִזִּים, יָכוֹל מִפְּנֵי שֶׁהֵם מֻבְחָרִים, תַּלְמוּד לוֹמַר 'אִם כֶּבֶשׂ יָבִיא' מְלַמֵּד שֶׁשְּׁנֵיהֶם שְׁקוּלִין. וְהוּא הַדִּין הָאָב קוֹדֵם לָאֵם בְּכָל מָקוֹם, יָכוֹל מִפְּנֵי שֶׁכְּבוֹד הָאָב קוֹדֵם לָאֵם, תַּלְמוּד לוֹמַר 'אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ' מְלַמֵּד שֶׁשְּׁנֵיהֶם שְׁקוּלִין, ע"כ.

בְּזֶה יְבֹאַר הַפָּסוּק **וְעַתָּה בְנִי לְךָ אֶל הַצֹּאן וְקַח מִשָּׁם גְּדָיֵי עִזִּים**, כְּלוֹמַר שֶׁכְּדֵי שֶׁלֹּא תְּמָאֵן לְצַיֵּת אוֹתִי מִכֹּחַ שֶׁהוּא נֶגֶד רְצוֹן אָבִיךָ, לְכָךְ אוֹכִיחַ אֲנִי לְךָ שֶׁכְּבוֹד אֵם וְאָבִיו שְׁקוּלִין הֵם, וְזֶה מוּכָח מִמַּה שֶׁמִּן גְּדֵרוֹת הַצֹּאן דְּהַיְנוּ כְּבָשִׂים תִּבְחַר לְאָבִיךָ לֶאֱכוֹל שְׁנֵי עִזִּים 'כַּאֲשֶׁר אָהֵב', וַהֲרֵי בְּכָל הַפְּסוּקִים כְּבָשִׂים קוֹדְמִים לְעִזִּים, אַלְמָא שֶׁכְּבָשִׂים מֻבְחָרִים מֵעִזִּים, אֶלָּא עַל כָּרְחֵךְ לוֹמַר כְּסִבָּרַת הַגְּמָרָא הַנַּ"ל שֶׁשְּׁנֵיהֶם שְׁקוּלִין, וְכַנַּ"ל בַּגְּמָרָא דְּהוּא הַדִּין כְּבוֹד אָב וָאֵם שְׁנֵיהֶם שְׁקוּלִין.

וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרֲכֵהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה' (כז כז)

לְוְיַת חֵן

רַבִּי אַרְיֵה יְהוּדָה לֵיב ב"ר שְׁמוּאֵל גֵּרְשׁוֹן זַצַ"ל

כְּנִיסַת רֵיחַ גַּן עֵדֶן עִם יַעֲקֹב לְזֶרַע אֱמֶת הַבְּרָכוֹת

יֵשׁ לְדַקְדֵּק הָיָה לְהַסְמִיךְ 'וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ הַשָּׂדֶה' אֶל 'וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו', וְלָמָּה הִפְסִיק בְּ'וַיְבָרֲכֵהוּ'.

וְנִרְאֶה לְיַשֵּׁב זֶה, בְּשׁוּם לֵב לְתֵת טַעַם הָא דְּנִכְנְסָה רֵיחַ גַּן עֵדֶן עִם יַעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י עַל 'וַיָּרַח רֵיחַ בְּגָדָיו'. וְעוֹד אָמַר בְּמִדְרָשׁ רַבָּה 'וְאֹכַל מִכֹּל' ר"ל אוֹמֵר מִכָּל מַה שֶׁמְּתֻקָּן לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא, לָמָּה הִטְעִימוֹ הקב"ה לְיִצְחָק מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא בְּשָׁעָה שֶׁבָּא יַעֲקֹב לְקַבֵּל הַבְּרָכוֹת.

וְנִרְאֶה לְפִי דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (סז ב), רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר כָּל אוֹתוֹ יוֹם הָיָה עוֹשֶׂה צָד צְבָאִים וְכוֹפְתָן, וּמַלְאָךְ בָּא וּמַתִּירָן כְּדֵי שֶׁיָּבֹא יַעֲקֹב וְיִטֹּל הַבְּרָכוֹת. חֲרֵי דְּעָשָׂה הקב"ה בְּחָכְמָתוֹ לְעַכֵּב אֶת עֵשָׂו בַּשָּׂדֶה בִּכְדֵי שֶׁיִּטּוֹל יַעֲקֹב הַבְּרָכוֹת טָרֶם בּוֹאוֹ, וְאִם כֵּן וַדַּאי עָשָׂה הקב"ה נִמִּי לְאִידָךְ גִּיסָא לְמַהֵר אֶת יִצְחָק שֶׁיְּמַהֵר חִישׁ אֶת בִּרְכָתוֹ, כְּדֵי לְבָרֵךְ אֶת יַעֲקֹב טֶרֶם יָבֹא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה.

לָכֵן כְּדֵי לְזָרְזוֹ שֶׁיְּבָרֵךְ חִישׁ מַהֵר, הֵרִיחַ לוֹ כָּל נִבּוּאַת וְתַפְנוּקֵי עוֹלָם הַבָּא, שֶׁעַל יְדֵי זֶה הָיָה יִצְחָק חָרֵד וּבֶהָוֹל לְבָרְכוֹ, לְפִי דִּכְבָר הָיָה חוֹשֵׁשׁ יִצְחָק מִן הַמִּיתָה, שֶׁאָמַר 'לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי', וּבְיוֹתֵר בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהָיָה עֶרֶב פֶּסַח כַּנַּ"ל, לְפִי דְּיִצְחָק הָיָה נוֹלָד בְּט"ו בְּנִיסָן, כְּפֵרוּשׁ רַשִׁ"י פָּרָשַׁת בֹּא (שמות יב מא) בְּשֶׁם מְכִילְתָּא בַּפָּסוּק 'בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה יָצְאוּ יְשָׂרְאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם', וְהקב"ה מַשְׁלִים לַצַּדִּיקִים שְׁנוֹתֵיהֶם מִיּוֹם לְיוֹם, לָכֵן חָשַׁשׁ שֶׁיּוֹם זֶה הוּא יוֹם הַמִּיתָה.

וְהִנֵּה אִיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה חַיֵּי שָׂרָה, הקב"ה מַרְאֶה לַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּשָׁעַת סִלּוּקָן מִן הָעוֹלָם מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, וְהֵבִיא שָׁם הַיְפֵה תֹּאַר בְּשֵׁם בַּעַל עֲקֵדָה הַטַּעַם, לְפִי שֶׁהוּא סָמוּךְ אֶל קִבּוּל שָׂכָר שֶׁמְּתֻקָּן לָהֶם אַחַר מִיתָתָן כְּמוֹ שֶׁנִּרְאֶה זֶהֲרֵי חַמָּה סָמוּךְ לְצֵאת הַחַמָּה.

וְהִנֵּה עַד יַעֲקֹב לֹא הָיָה חֻלְשָׁה, אֶלָּא אָדָם הוֹלֵךְ וּמִתְעַשֵּׁשׁ וּמֵת כִּדְאִיתָא בְּפִרְקֵי דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְאִם כֵּן כֵּינָן דְּיִצְחָק הָיָה יָתִיב בְּהַאי פַּדְחָא שֶׁהִגִּיעַ יוֹמוֹ לָמוּת, אֲזַי כְּשֶׁנִּרְאָה לוֹ אִלּוּ מִינֵי מַטְעַמֵּי עוֹלָם הַבָּא, הָיָה סָבוּר שֶׁזֶּהוּ סִימָנָא קָרְבַת מִיתָה שֶׁמַּרְאִין לַצַּדִּיקִים מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁל עוֹלָם הַבָּא סָמוּךְ לְמִיתָתָן, וְסָבַר שֶׁאֵין לוֹ לִדְחוֹת הַשָּׁעָה מִלְּבָרֵךְ אוֹתוֹ פֶּן יַחְטְפֶנּוּ הַמִּיתָה, עַל כֵּן חָטַף וּבֵרֵךְ אוֹתוֹ.

וְזֶה שֶׁאָמַר וַיָּרַח **אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו**, שֶׁהֵרִיחַ רֵיחַ גַּן עֵדֶן שֶׁנִּכְנְסָה עִמּוֹ, **וַיְבָרֲכֵהוּ** תֵּכֶף, וְלֹא הִפְסִיק אַף בַּאֲמִירָה לוֹמַר 'רְאֵה רֵיחַ בְּנִי וְגוֹ', כִּי סָבוּר כִּי אֵין הַתְמַהְמְהָה לַמָּוֶת וּפֶן כְּפָסַע בֵּינוֹ וּבֵין הַמָּוֶת, לָכֵן לֹא הִסְפִּיק לוֹ לוֹמַר 'רְאֵה רֵיחַ בְּנִי וְגוֹ' עַד שֶׁבֵּרְכוֹ תְּחִלָּה.

וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ (כז כח)

נֶפֶשׁ דָּוִד

רַבִּי דָּוִד טָבָל מִלִּיסָא זַצַ"ל

בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לְיִשְׂרָאֵל

יֵשׁ לְדַקְדֵּק הֲלוֹא אָמְרוּ רַז"ל (תענית ג.) טַל לֹא מֵיעַצֵּר, יוֹתֵר הָיָה לוֹ לְבָרְכוֹ בְּמָטָר. וְעוֹד מַהוּ 'מִטַּל' לֵימָא 'טַל הַשָּׁמַיִם וּשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ'. וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁבִּזֶּה בֵּרְכוֹ יִצְחָק שֶׁיִּזְכּוּ בָּנָיו לֶאֱכוֹל לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת נִזּוֹנִין בּוֹ, וְאָכְלוּ הַמָּן בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה, וְזֶה זְכוּת שֶׁכֻּלָּם לְהַשָּׂגַת הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ **וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים** מֵאֲכָל **מִטַּל הַשָּׁמַיִם**, כְּדִכְתִיב (שמות יא ט) 'וּבְרֶדֶת הַטַּל עַל הַמַּחֲנֶה לָיְלָה יֵרֵד הַמָּן עָלָיו'.

דַּרְכֵי הַיָּם

רַבִּי רְפָאֵל יִצְחָק מֵאיוֵיו זַצַ"ל

רִבּוּי הַשֶּׁפַע כְּשֶׁהַבְּרָכָה בָּאָה מִיָּדוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ

דָּבָר זֶה לָמַדְנוּ מִתּוֹרָתוֹ שֶׁל הָרַאֲב"ד וְהֵבִיא דְּבָרָיו הָרַב פָּרָשַׁת דְּרָכִים בִּדְרָשׁוֹתָיו, שֶׁכָּתַב כִּי כָּל מִשְׁפָּט הַבָּא מִיַּד הקב"ה בְּעֵצְמוֹ הִנֵּה הוּא חָזָק יוֹתֵר מֵהַבָּא עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, יְעַיֵּן שָׁם. מִשָּׁם אַתָּה לָמֵד לְעִנְיַן הַטּוֹבָה בְּמִכָּל דְּכֵן, דִּגְדוֹלָה מִדָּה טוֹבָה כַּנּוֹדָע.

אֲשֶׁר בָּזֶה יֻמְתַּק כַּוָּנַת הַכָּתוּב בִּבְרַכַּת יִצְחָק לְיַעֲקֹב בְּאָמְרוֹ 'וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ'. וְלִכְאוֹרָה יֵשׁ לְדַקְדֵּק בְּשִׁנּוּי בִּרְכָה זוֹ אֲשֶׁר בֵּרְךְ יִצְחָק לְיַעֲקֹב וְעָשָׂו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אַחֲרֵי זֶה גַּם כֵּן לְעֵשָׂו 'הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשָׁבֶךָ וּמִטַּל הַשָּׁמָיִם מֵעָל', כִּי לְיַעֲקֹב הִזְכִּיר שֵׁם ה' בְּאָמְרוֹ 'וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים', מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְעֵשָׂו לֹא הִזְכִּיר שֵׁם ה', גַּם בִּבְרַכַּת יַעֲקֹב אָמַר 'וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ' וּלְגַבֵּי עֵשָׂו לֹא אָמַר כֵּן, וְשִׁנּוּי זֶה וַדַּאי לֹא עַל חִנָּם.

אָמְנָם עַל פִּי הָאָמוּר הִנֵּה נָכוֹן, דְּכַוָּנַת בִּרְכָתוֹ שֶׁל יִצְחָק לְיַעֲקֹב הָיָה שֶׁיִּהְיֶה בָּרוּךְ מִיָּדוֹ שֶׁל הקב"ה בְּעֵצְמוֹ לֹא עַל יְדֵי מַלְאָךְ וְלֹא עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, וּבָזֶה יִהְיוּ בְּרָכוֹתָיו בְּרוּבּוּי וּבְשֶׁפַע רַב, וְלָזֶה אָמַר לוֹ **וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים** דַּוְקָא דְּהַיְנוּ בְּעֵצְמוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וּבָזֶה תִּהְיֶה מְבֹרָךְ **בְּרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ**, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְעֵשָׂו לֹא רָצָה לְבָרְכוֹ כְּבִרְכַּת יַעֲקֹב עַל יָדוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֶלָּא אָמַר לוֹ שֶׁיִּהְיֶה מְבֹרָךְ מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, וְלָכֵן לֹא אָמַר 'וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ' כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְיַעֲקֹב כַּמּוּבָן. (דרוש א לנישואין)

כִּשְׁמֹעַ עֵשָׂו אֶת דִּבְרֵי אָבִיו וַיִּצְעַק צְעָקָה גְּדֹלָה וּמָרָה עַד מְאֹד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו בָּרְכֵנִי גַּם אָנִי אָבִי (כז לד)

חוּט הַמְּשֻׁלָּשׁ

רַבִּי יְהוּדָה דִּיוּאוֹן זַצַ"ל

שִׁחְרוּר הָעֶבֶד בִּשְׁנַת רְעָבוֹן

שָׁמַעְתִּי מִשֵּׁם הָרַב הַמַּגִּ"ן זַ"ל כַּוָּנַת הַפָּסוּק, דְּקָשֶׁה דִּכְבָר אָמַר

מִתְּחִלָּה 'בָּרְכֵנִי גַּם אָנִי אָבִי', וְהֵשִׁיב לוֹ שֶׁכְּבָר בֵּרְכוֹ, וְלָמָּה חָזַר וְאָמַר 'בָּרְכֵנִי'. וְהַכַּוָּנָה בְּמַה שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ם זַ"ל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֶבֶד וּבָא שְׁנַת רָעָבוֹן, יָכוֹל לוֹמַר לוֹ פַּרְנְסֵנִי אוֹ הוֹצִיאֵנִי לְחֵרוּת. וְעַל זֶה מִתְּחִלָּה אָמַר לוֹ עֵשָׂו **בָּרְכֵנִי גַּם אָנִי**, וְאָמַר לוֹ שֶׁכְּבָר בָּא יַעֲקֹב וּבֵרְכוֹ, וְעָם כָּל זֶה אָמַר לוֹ **בָּרְכֵנִי גַּם אָנִי** לִהְיוֹת דְּאֶפְשָׁר שֶׁיָּבוֹא זְמַן רָעָב וְאֵצֶא לְחֵרוּת.

לָזֶה אָמַר לוֹ יִצְחָק אָבִינוּ הֵן **גְּבִיר שַׂמְתִּיו לְךָ וְאֶת כָּל אֶחָיו נָתַתִּי לוֹ לַעֲבָדִים**, וּמַה שֶּׁקָּנָה עֶבֶד קָנָה רַבּוֹ, וְאִם תֹּאמַר שֶׁמָּא יָבֹא שְׁנַת רָעָבוֹן, לָזֶה אָמַר וְדָגָן **וְתִירוֹשׁ סְמַכְתִּיו**, וְהַאי חֲשָׁשָׁא לֵיכָּא, **וּלְכָה אֵיפֹה מָה אֶעֱשֶׂה לְךָ בְּנִי**, ע"כ.

מַעֲשֵׂי צַדִּיקִים

וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה' (כה כב)

כְּשֶׁהִתְהַלֵּךְ הרה"ק **הַלֵּב שִׂמְחָה** זיע"א בְּמִשְׁעוֹלֵי הָעִיר לֵייקְווּד, בְּבִקּוּרוֹ בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית בְּשָׁנַת תשט"ז, אָמַר, "עַל הַפָּסוּק 'וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ' אָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ, 'בְּשָׁעָה שֶׁהָיְתָה עוֹמֶדֶת עַל בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת יַעֲקֹב מְפַרְכֵּס לָצֵאת, וּכְשֶׁעָבְרָה עַל בָּתֵּי עֲבוֹדָה זָרָה, עֵשָׂו מְפַרְכֵּס לָצֵאת'.

שְׁאַל הרה"ק **הַשְּׂפַת אֱמֶת** זיע"א, הֲרֵי אָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ (ב"ר סג ו) עַל הַפָּסוּק 'וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה'", וְכִי בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת הָיוּ בְּאוֹתָן הַיָּמִים, הֲלֹא לֹא הָלְכָה אֶלָּא לְמִדְרָשׁ שֶׁל שֵׁם וְעֵבֶר, כֵּיצַד אָמְרוּ שֶׁהָיְתָה עוֹבֶרֶת עַל בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת".

תֵּרֵץ הַלֵּב שִׂמְחָה בְּשֵׁם הַשְּׂפַת אֱמֶת, יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הִרְגִּישׁ אֶת הַקְּדֻשָּׁה בְּכָל מָקוֹם שֶׁבּוֹ עָתִיד לִהְיוֹת בְּרִבּוֹת הַיָּמִים בֵּית מִדְרָשׁ אוֹ בֵּית כְּנֶסֶת, בְּמָקוֹם כָּזֶה הָיָה מְפַרְכֵּס לָצֵאת.

מְסַפֵּר ר' יִצְחָק מֵאִיר צִיוִויאַק, "זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים אֵלּוּ בְּלֵייקְווּד, וְהִנֵּה לְיָמִים, לְאַחַר פְּטִירַת הַלֵּב שִׂמְחָה, קָם בָּרְחוֹב בּוֹ הִתְהַלֵּךְ וְאָמַר אֶת הָאֲמִירָה הַזּוֹ הַשְּׁטִיבֶּל שֶׁל חֲסִידֵי גּוּר בְּלֵייקְווּד, מָקוֹם בּוֹ לוֹמְדִים וּמִתְפַּלְלִים יוֹמָם וָלַיְלָה". (אור זרוע לצדיק ח"ג עמ' קמ).

וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים (כה כז)

בְּרַשִׁ"י, תָּם, אֵינוֹ בָּקִי בְּכָל אֵלֶּה אֶלָּא כְּלִבּוֹ כֵּן פִּיו, מִי שֶׁאֵינוֹ חָרִיף לִרְמוֹת קְרוּי תָּם.

לִפְנֵי נְשׂוּאֵי הרה"ק **רַבִּי יְחֶזְקֵאל שְׁרָגָא מִשִּׁינָאוָוא** זיע"א שֶׁהִתְקַיְּמוּ בִּצְעִירוּתוֹ, הוּא נֶאֱלַץ לַעֲמֹד לִמְבְחָן לִפְנֵי נְצִיג הַשִּׁלְטוֹנוֹת לְצֹרֶךְ אִשּׁוּר לִנְשׂוּאִין, כְּדֵי שֶׁהַלָּה יִקְבַּע הַאִם הוּא בָּשֵׁל לִנְשׂוּאִין כְּבָר בְּגִיל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה, וְאִמּוֹ הִתְלַוְּתָה אֵלָיו לַמִּבְחָן.

בֵּין הַשְּׁאֵלוֹת שֶׁהִצִּיג הַבּוֹחֵן לְפָנָיו הָיְתָה שְׁאֵלָה מַכְשִׁילָה, "אֶת מִי אַתָּה יוֹתֵר אוֹהֵב יְהוּדִי אוֹ גּוֹי", וְאִמּוֹ שֶׁיָּשְׁבָה בַּמָּקוֹם, לָחֲשָׁה לוֹ מִיָּד "שָׁוְה", שֶׁיָּשִׁיב לַבּוֹחֵן אֶת הַמִּדָּה שָׁוְה, בְּצוּרָה שֶׁהוּא יָבִין מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא אוֹהֵב אֶת שְׁנֵיהֶם בְּצוּרָה שָׁוְה, כְּדֵי לַעֲבוֹר אֶת הַבְּחִינָה בְּהַצְלָחָה.

אֲבָל רַבִּי יְחֶזְקֵאל הִתְעַלֵּם מֵהָרֶמֶז שֶׁהִשְׁמִיעַ בְּאָזְנָיו וְהֵשִׁיב מִיָּד, "גּוֹי שֶׁלֹּא עָשָׂה לִי כָּל רָעָה, אֵין לִי שׁוּם סִבָּה לְשַׂנְאוֹ אוֹתוֹ", הַבּוֹחֵן הִתְרַצָּה בְּתִשּׁוּבָה, וְאִשֵּׁר אֶת הַנִּשּׂוּאִין.

לְאַחַר שֶׁיָּצְאוּ אָמַר רַבִּי יְחֶזְקֵאל לְאִמּוֹ, "אֲנִי לֹא הָיִיתִי מְסֻגָּל לְשַׂקֵּר וְלוֹמַר לַבּוֹחֵן שֶׁאֲנִי אוֹהֵב יְהוּדִי וְגוֹי בְּמִדָּה שָׁוָה".

(תולדות רבי יחזקאל משינאווא)

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשָּׁבְעָה לִּי כַּיּוֹם וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב (כה לג)

סִפֵּר רַבִּי יִצְחָק שְׁלֹמֹה אוּנְגַר זַצ"ל, אֶחָד מִבַּעֲלֵי הַבָּתִּים דִּקְהִלָּתֵנוּ שֶׁבִּימֵי הַמִּלְחָמָה עָבַר אֶת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מָצְאָה אֶת יְהוּדֵי אֵרוֹפָּה, הִצְלִיחַ בְּעָמָל מְפָרֶךְ לְהַשִּׂיג מְעַט קֶמַח נָקִי וְהִצְלִיחַ לֶאֱפוֹת מִמֶּנּוּ כַּמָּה שְׁבָרֵי מַצּוֹת תּוֹךְ כְּדֵי הֱיוֹתוֹ בְּמַחֲנוֹת הָעֲבוֹדָה, לְקַיֵּם מִצְוַת אֲכִילַת מַצָּה בְּחַג הַפֶּסַח.

עִמּוֹ בַּמַּחֲנֶה הָיָה יְהוּדִי בְּנֶן שֶׁל קְדוֹשִׁים שֶׁצָּדוּ עֵינָיו בִּשְׁבָרֵי הַמַּצּוֹת, וְנַפְשׁוֹ כָּלְתָה לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה, וְהוּא פָּשַׁט יָדוֹ וְהִתְחַנֵּן לְאוֹתוֹ בַּעַל הַבַּיִת שֶׁיַּעֲנִיק לוֹ מֵעַט מִשִּׁבְרֵי הַמַּצּוֹת, שֶׁאַל בַּעַל הַמַּצּוֹת, "מַה תִּתֵּן לִי עֲבוּר זֶה", וְאוֹתוֹ הָאֻבְרָךְ קָדוֹשׁ אָמַר בְּהִתְרַגְּשׁוּת, "אֶתֵּן לְךָ מַחֲצִית מֵהַגַּן עֵדֶן שֶׁלִּי", הַשָּׁנַיִם הִסְכִּימוּ לָעִסְקָה, וְאִשְׁרוּהָ בִּתְקִיעַת כָּף.

בַּחֲלַף שָׁנִים רַבּוֹת מֵאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה פָּנָה אֲלֵי הַיְהוּדִי בַּעַל שִׁבְרֵי הַמַּצּוֹת, וְסִפֵּר לִי כִּי זֶה כַּמָּה לֵילוֹת שֶׁמִּתְגַּלֶּה אֵלָיו בַּחֲלוֹם אוֹתוֹ אַבְרָךְ קוֹנֶה הַמַּצּוֹת וּבוֹכֶה שֶׁחָסֵר לוֹ מְאֹד אוֹתוֹ חֵלֶק שֶׁל הַגַּן עֵדֶן שֶׁמָּכַר לוֹ, וְהוּא מִתְחַנֵּן לְפָנָיו שֶׁיְּוַתֵּר לוֹ עַל הַקְּנִיָּן, וְכֹעֶת שָׁאַל אוֹתִי אוֹתוֹ יְהוּדִי מוֹכֵר הַמַּצּוֹת, מָה עָלָיו לַעֲשׂוֹת.

עֲנִיתִי לוֹ שֶׁזּוֹ סְגֻלָּה הַשַּׁיֶּכֶת לְרַבִּי וְלֹא לְרַב, וְהִפְנֵיתִי אוֹתוֹ לְהרה"ק **רַבִּי אַבְרָהָם יְהוֹשֻׁעַ הֶעשִׁיל מִמַּאכְנוֹבְקָא** זיע"א, הַיְהוּדִי פָּנָה אֶל הָרַבִּי מִמַּאכְנוֹבְקָא שֶׁשָּׁאַל אוֹתוֹ, הַאִם הַנִּדְּף מוּכָן לְוַתֵּר לַנִּפְטָר עַל הַקִּנְיָן הַזֶּה, וְהוּא הֵשִׁיב "הֵן".

הָרַבִּי הוֹסִיף וְאָמַר, "הֲרֵי אַתָּה נִמְצָא עֲדַיִן בְּעוֹלָם הַמַּעֲשֶׂה, תּוּכַל לְהַרְבּוֹת בְּמִצְוֹת וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים וּלְהוֹסִיף לְךָ גַּן עֵדֶן, אַךְ הַנִּפְטָר הַלָּז אֵין סִפֵּק בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת, וְאִם הוּא אוֹמֵר לְךָ שֶׁחָסֵר לוֹ אוֹתוֹ הַגַּן עֵדֶן, הֲרֵי זוֹ אֱמֶת".

שָׁאַל הַיְהוּדִי אֶת הָרַבִּי, "מָה הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר אֲעֲשֶׂה", וְהָרַבִּי הוֹרָה לוֹ שֶׁיָּבוֹא לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְאַחַר הַתְּפִלָּה כְּשֶׁכֻּלָּם יָשׁוּבוּ לְבֵיתָם, שֶׁיִּגַּשׁ לַאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ וְיֹאמַר, "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ עִם מִי וּבַמֶּה מְדֻבָּר, אֲנִי אִינִי זוֹכֵר אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הָאָדָם הַמְבַקֵּשׁ מִמֶּנִּי אֶת מְבֻקָּשׁוֹ".

עָשָׂה אוֹתוֹ בַּעַל הַבַּיִת כִּדְבְרֵי הָרַבִּי מִמַּאכְנוֹבְקָא, וְאַחַר כָּךְ בָּא וְסִפֵּר לִי שֶׁהַנִּפְטָר הוֹפִיעַ אֶצְלוֹ שׁוּב בַּחֲלוֹם כְּשֶׁפָּנָיו שׂוֹחָקוֹת, וְהוֹדָה לוֹ עַל מַה שֶּׁהֵטִיב עִמּוֹ. (רשומים בשמך)

וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ ה' (כו יב)

כָּתַב הרה"ק **הַנּעַם אֱלִימֶלֶךְ** זיע"א, 'וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ הַהִוא', שֶׁהִזְרִיעַ בִּבְנֵי אָדָם יִרְאָה וּקְדֻשָּׁה, 'וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים', דְּחַיָּב אָדָם לְבָרֵךְ מֵאָה בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם (מנחות מג:). וּכְעֵין זֶה אִיתָא בְּרִיקַאנְטִי.

בִּימֵי מִלְחֶמֶת עוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה, סָבְלוּ בְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם חֻרְפַּת רָעָב, הַמָּזוֹן נִתַּן בִּצְמִצוּם רַב, וּמְקוֹרוֹת הַפַּרְנָסָה נִתְדַּלְדְּלוּ וְנִסְתַּמּוּ.

בְּהַגִּיעַ יוֹם הִלּוּלָא שֶׁל **רַבִּי יִצְחָק בָּרוּךְ** זַצ"ל, אָבִיו שֶׁל **הַכַּף הַחַיִּים** זַצ"ל לֹא הִשִּׁיגָה יָדוֹ שֶׁל הַכַּף הַחַיִּים לְקַיֵּם אֶת

הַמְּנֻחָה, וְלִקְנוֹת פֵּרוֹת וִירָקוֹת לְהָבִיא לְבָאֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת, לְמַעַן יַעֲשׂוּ עֲלֵיהֶם בְּרָכוֹת לְטוֹבַת נִשְׁמַת הַנִּפְטָר.

בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה נִגְלָה אֶל **רַבִּי יַעֲקֹב חַיִּים** אָבִיו בַּחֲלוֹם וּשְׁאָלוֹ, "מַדּוּעַ לֹא הֵבִיא עֲבוּרוֹ 'בְּרָכוֹת', כְּמִנְהָג כָּל הַשָּׁנִים", הֱשִׁיבוֹ הַכַּף הַחַיִּים כִּי לִגְדֹל הָעֲנִיּוּת הַשּׁוֹרֶרֶת, לֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁרוּתוֹ לִנְהֹג כִּבְשָׁנִים קוֹדְמוֹת.

אָמַר לוֹ אָבִיו, "לְפָחוֹת הָיִיתָ מֵבִיא מַיִם מִן הַבּוֹר, שֶׁיְּבָרְכוּ הַצִּבּוּר בִּרְכַּת 'שֶׁהַכֹּל', הֲכִי גַּם זֶה הָיָה קָשֶׁה לְךָ", כִּשְׁמֹעַ דְּבָרִים אֵלּוּ הִתְפַּעֵל הַכַּף הַחַיִּים, לְמָחֳרַת בַּבֹּקֶר הִשְׁתַּדֵּל בְּיוֹתֵר לְהָבִיא לַקָּהָל מֵינֵי 'בְּרָכוֹת', וְלַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְאָבִיו. (אבירי בבל)

וַיִּקְרָא שֵׁם הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְּׂקוּ עִמּוֹ, וַיַּחְפְּרוּ בְּאֵר אַחֶרֶת וַיָּרִיבוּ גַּם עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שִׁמָהּ שִׂטְנָה (כו כ – כא)

תַּעֲשִׂיָּן עָשִׁיר מִפְּיֶעטְרִיקוֹב בָּא בְּקוֹבְלָנָא אֶל הרה"ק **רַבִּי שְׁלֹמֹה מֵרַאדוֹמְסְק** זיע"א בַּעַל **תִּפְאֶרֶת שְׁלֹמֹה**, כִּי גּוֹי אֶחָד הֵחֵל גַּם הוּא לְיַצֵּר חֹמֶץ וּלְהַשִּׂיג אֶת גְּבוּלוֹ, מַצָּב עֲסָקָיו הִתְדַּרְדֵּר, וְהוּא כְּבָר בָּא עַד כִּכַּר לֶחֶם.

הֵשִׁיב לוֹ הָרַבִּי בִּגְעָרָה, "שׁוֹטֶה, הֲרֵי נֶאֱמַר 'וַיִּקְרָא שֵׁם הַבְּאֵר עֵשֶׂק', וְאַחֲרֵי כֵּן 'וַיַּחְפְּרוּ בְּאֵר אַחֶרֶת וְגוֹ' שִׂטְנָה', הֲרֵי שֶׁמִּן הָ'עֵשֶׂק', שֶׁהוּא חֹמֶץ בְּאִידִישׁ, יִתָּכֵן לִהְיוֹת 'שִׂטְנָה', שֶׁזֶּה בְּאִידִישׁ 'מַיִם סְרוּחִים'.

הִשְׁתּוֹמֵם הֶחָסִיד לְפֵשֶׁר תְּשׁוּבַת הָרַבִּי וְחָזַר תָּמֵהַּ לְעִירוֹ, וְהִנֵּה כָּל הָעִיר כְּמֻרְקָחָה, כָּל הַחֹמֶץ שֶׁל הַמִּפְעָל שֶׁל אוֹתוֹ נָכְרִי, הִתְקַלְקֵל וְהִסְרִיחַ כְּדִבְרֵי הָרַבִּי, הַיְהוּדִי רָכַשׁ אֶת כָּל הַמִּפְעָל מִן הַגּוֹי בְּמְחִיר מוּזָל, וְהִנֵּה נֵס, הַחֹמֶץ הַמְקֻלְקָל הָפַךְ בַּחֲזָרָה לְחֹמֶץ טוֹב.

לֹא עָבְרוּ יָמִים רַבִּים, עַד שֶׁהִתְקַיֵּם בּוֹ גַּם סוֹף הַפָּסוּק, 'וַיַּחְפְּרוּ בְּאֵר אַחֶרֶת' וְגוֹ' 'וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחֹבוֹת כִּי הִרְחִיב ה' לָנוּ', וְהוּא הִתְעַשֵּׁר עֹשֶׁר רַב. (נפלאות תפארת שלמה אות קנג)

וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ, וַיִּלְּכוּ מֵאִתּוֹ בְּשָׁלוֹם (כו ל- לא)

בְּשָׁלְחָנוֹ שֶׁל הרה"ק **רַבִּי מְנַחֵם מֶנְדֶל מִקּוֹצְק** זיע"א יָשַׁב חָסִיד שֶׁחָשׁ הֲנָאָה רוּחָנִית גְּדוֹלָה מֵהַמַּעֲמָד, וּפִזֵּם לְעַצְמוֹ נִגּוּן עַלִּיז תּוֹךְ שֶׁהוּא מַקְרִין תְּחוּשָׁה שֶׁל סִפּוּק נֶפֶשׁ אִישִׁי וְנַחַת מֵעַצְמוֹ. **הִבִּיט** בּוֹ הָרַבִּי וְאָמַר, הַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּאוּ אַנְשֵׁי אֲבִימֶלֶךְ אֶל יִצְחָק, 'וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ', וּלְמָחֳרָת 'וַיַּשְׁכִּימוּ מֵאִישׁ בְּשָׁלוֹם', הֵם בָּאוּ אֶל הַצַּדִּיק, יָשְׁבוּ עִמּוֹ אֶל הַשֻּׁלְחָן וְאָכְלוּ וְשָׁתוּ, וְעָזְבוּ בְּהַרְגָּשָׁה טוֹבָה.

כָּךְ מִתְנַהֲגִים גּוֹיִים, בָּאִים אֶל הַצַּדִּיק, נוֹטְלִים מִמֶּנּוּ בְּרָכָה, וְהוֹלְכִים שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב, יְהוּדִי שֶׁבָּא אֶל הַצַּדִּיק צָרִיךְ לָצֵאת מִמֶּנּוּ מִתּוֹךְ שִׂבְרוֹן לֵב, וְהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל תְּשׁוּבָה. (קובץ קול יעקב)

וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת בִּגְדֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל הַחֲמֻדֹת גּוֹ' וַתַּלְבֵּשׁ אֶת יַעֲקֹב (כז טו)

כַּאֲשֶׁר הִתְיַשֵּׁב הרה"ק **רַבִּי שָׁלוֹם רַיינְמַאן אבד"ק נָאוָאל** זַצ"ל בְּקַאשׁוֹי, תָּפְרוּ לוֹ שָׁם מְעִיל פַּרְוָה מְיֻחָד לְאַדְמוֹרְ"ם, וְכַאֲשֶׁר לְבָשׁוֹ לָרִאשׁוֹנָה, הִזְדַּמֵּן לוֹ לְטַיֵּל עִם הרה"ק **רַבִּי חָנָה אבד"ק קַאלְשִׁיץ** זיע"א הי"ד.

בַּדֶּרֶךְ שׂוֹחֲחוּ בְּמִילֵי דְאוֹרַיְתָא, וְהָרַב מִנָּאוָארָאל פָּתַח וְשָׁאַל, כַּיָּדוּעַ לֵיכָּא מִידִי דְּלֹא רְמִיזִי בְּאוֹרַיְתָא, אִם כֵּן אֵיכָן יֵשׁ רֶמֶז בַּתּוֹרָה לְמַלְבּוּשׁ הַ'טִּילְפִּ', מִעִיל הַפַּרְוָה.

הֵשִׁיבוֹ הָרַב מִקַּאלְשִׁיץ, מִקְרָא מָלֵא דִּבֵּר הַכָּתוּב, "וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת בִּגְדֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל הַחֲמֻדֹת' וְגוֹ' 'וַתַּלְבֵּשׁ אֶת יַעֲקֹב', בְּגָדִים אֵלּוּ מִפַּרְוָה הָיוּ, וְרִבְקָה הוֹצִיאַתַם מִסִּטְרָא דְּעֵשָׂו וְהִכְנִיסָתַם לְסִטְרָא דִּקְדֻשָּׁה, נֶהֱנָה הָרַב מִנָּאוָארָאל מְאֹד מִדְּבָרָיו, וְקִלְּסָם. (קובץ נחלת צבי גליון ז עמוד מא)

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יִצְחָק לְבָרֵךְ אֶת יַעֲקֹב וַיְהִי אַךְ יָצֹא יָצָא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו וְעֵשָׂו אָחִיו בָּא מִצֵּידוֹ (כז ל)

נִכְנַס הרה"ק **הַמְקוֹר בָּרוּךְ מִסְּעַרט וִיזְ'נִיץ** זיע"א לְבֵית כְּנֶסֶת מָרְכְּזִי לְהִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית, וְהִבְחִין בְּמוֹדָעָה בְּלוּחַ בֵּית הַכְּנֶסֶת עַל זְמַנֵּי הַתְּפִלּוֹת, 'בְּרָכוֹת' בְּשָׁעָה פְּלוֹנִית, 'הוֹדוּ' כְּרֶבַע שָׁעָה אַחַר כָּךְ, בְּשָׁעָה פְּלוֹנִית.

הָדָבָר חָרָה לָרַבִּי, נָסַח כָּזֶה מַשְׁמָעוּתוֹ כִּי מִי שֶׁרוֹצֶה יָכוֹל לָבוֹא לְהִתְפַּלֵּל בְּשָׁעָה מֻקְדֶּמֶת לִבְרָכוֹת הַשַּׁחַר, וּמִי שֶׁרוֹצֶה יָכוֹל לְאַחֵר וּלְהַגִּיעַ רַק כְּשֶׁמַּתְחִילִים הוֹדוּ, לֹא נִתְקָרְרָה דַּעְתּוֹ עַד שֶׁנִּגַּשׁ לְגַבַּאי בֵּית הַכְּנֶסֶת וְאָמַר לוֹ, "גַּם הַדּוֹד שֶׁלָּנוּ עָשָׂו, נִכְנַס רַק אַחַר הַבְּרָכוֹת". (נעם הברכה)

וַתֹּאמֶר רִבְקָה אֶל יִצְחָק קַצְתִּי בְחַיַּי מִפְּנֵי בְּנוֹת חֵת אִם לֹקֵחַ יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת חֵת כָּאֵלֶּה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה לִּי חַיִּים (כז מו)

הַמְקַבֵּל רַבִּי דָּוִד בֶּן חָסִין זַצ"ל חַי לִפְנֵי כְּמֵאתַיִם שָׁנָה בְּמַקְנָס שֶׁבְּמָרוֹקוֹ, קָדוֹשׁ וְנַעֲרָץ הָיָה, מְשׁוֹרֵר אֱלוֹקִי שָׁזָכָה לְחַבֵּר פִּיּוּטִים רַבִּים הַמֻּשָּׁרִים עַד הַיּוֹם וְרָאוּ אוֹר בְּסִפְרוֹ תְּהִלָּה לְדָוִד, בְּגוֹרָלוֹ עָלָה לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעֹנִי, פַּת בַּמֶּלַח וּמַיִם בַּמְּשׁוּרָה, וְאַף זֹאת לֹא תָּמִיד הָיָה.

פַּעַם הָיָה בֵּיתוֹ רֵיק מִכֹּל וְכֹל וְהוּא רָעֵב לַלֶּחֶם פְּשׁוּטוֹ כְּמַשְׁמָעוֹ, הִתְפַּלֵּל לִבּוֹרְאוֹ שֶׁיָּבִיא לוֹ מְזוֹנוֹ, וְעוֹד תְּפִלָּתוֹ בְּפִיו, וַאֲנָשִׁים נָסְבוּ עַל הַבַּיִת בְּבִגְדֵי חַג וְקוֹל צְהֳלָה, הִתְבָּרֵר שֶׁהֶסְבּוּ לְסִעוּדַת מִצְוָה וְהֵחֵלּוּ לְשׁוֹרֵר אֶחָד מִפִּיּוּטָיו, וְהִתְקַשּׁוּ בְּאֶחָד הַחֲרוּזִים זֶה אוֹמֵר כָּכָה וְזֶה אוֹמֵר כָּכָה.

הַמַּחֲלֹקֶת נִטְּשָׁה בְּכָל עֻזָּהּ עַד שֶׁאָמְרוּ זֶה לָזֶה, הֲלֹא הַמְּשׁוֹרֵר גָּר בִּשְׁכוּנָתֵנוּ, נְבַקְּשׁוֹ לָבוֹא וּלְשׁוֹרֵר שִׁירוֹ וְנֵדְעָה, אָמַר לָהֶם, "אֵינוֹ בְּדִין שֶׁאֶסְעֹד וְאֶשְׂמַח, וּבְנֵי בֵיתִי לֹא יִשְׂמְחוּ בְּשִׂמְחָתִי", הִזְמִינוּ אֶת כֻּלָּם וְסָעֲדוּ אֶת לִבָּם.

לְרַבִּי דָּוִד תֵּשַׁע בָּנוֹת כְּלִילוֹת שְׁלֵמוֹת וּבָנוֹת חָיִל, אֲבָל הָעֲנִיּוּת מְרֻבָּה וְאֵיךְ יַשִּׂיאָן וּבְבֵיתוֹ אֵין פְּרוּטָה, הִשְׂכִּיר רַבִּי דָּוִד עַצְמוֹ כְּחַזָּן וְקוֹרֵא בַּתּוֹרָה, בְּשַׁבָּת פָּרָשַׁת תּוֹלְדוֹת קָרְאוּ לַעֲלוֹת לְשִׁשִּׁי הִיא הָעֲלִיָּה הַחֲשׁוּבָה וְהַמְּבֹחֶרֶת, אֶת הַגָּאוֹן הַצָּעִיר הָעִלּוּי וְהַמַּתְמִיד חֲכַם יַעֲקֹב בַּרְדוּגוֹ זַצ"ל שֶׁהָיָה אָז נַעַר צָעִיר, אַף שְׁמוֹ הָלַךְ לְפָנָיו לְגָאוֹן וְתִפְאֶרֶת.

קָרָא לְפָנָיו רַבִּי דָּוִד בַּפָּרָשָׁה וּכְשֶׁהִגִּיעַ לְדִבְרֵי רִבְקָה קָרָא, 'אִם לֹקֵחַ יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת טֵית כָּאֵלֶּה', הִפְסִיקוֹ רַבִּי יַעֲקֹב וְתִקְּנוֹ, 'מִבְּנוֹת חֵת', וְרַבִּי דָּוִד תִּקֵּן אֶת טָעוּתוֹ וְהִמְשִׁיךְ בְּקִרְיָאתוֹ, אַף אַחַר הַבְּרָכָה אָמַר לָעוֹלֶה לַתּוֹרָה, לֹא טָעוּת הָיְתָה זוֹ אַף בְּיָדָךְ לְתַקְּנָהּ.

תָּמַהּ רַבִּי יַעֲקֹב לְשֵׁמַע הַדְּבָרִים וְרַבִּי דָּוִד הִסְבִּיר, תֵּשַׁע בָּנוֹת לִי, בְּנוֹת טֵית, אִם אַתָּה יַעֲקֹב תִּקַּח אַחַת מֵהֶן, יִהְיוּ בָּנוֹת חֵת, וְכָךְ הָיָה, הַגָּאוֹן יַעֲקֹב בַּרְדוּגוֹ זַצ"ל, הָיָה לַחֲתָנוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן רַבִּי דָּוִד בֶּן חָסִין. (מלכי רבנן)

פרשת תולדות

האוצר שמאחורי הדלת

דלת אחת בביתו של הגביר עוררה את תמיהתו של האורח. כל המפתחות נמסרו למשרתים ולממונים על עסקי הבית, ורק מפתח החדר הזה נשאר תמיד בידיו של בעל הבית. הוא עצמו היה נכנס אליו, והוא עצמו היה נועל אותו אחריו. איש מבני הבית לא הורשה לדעת מה נמצא בפנים.

האורח לא הגיע לבית הזה כדי לחפש אוצרות. הרה"ק רבי יחיאל מיכל, המגיד מזלוטשוב זיע"א, שלח אותו לשם ללמוד את מידת הביטחון. פעם הוכיחו רבו על כך שעליו להתחזק בביטחונו בהשם יתברך. האיש השיב כי הוא בוטח בה', והרבי הציע לו לנסוע אל גביר מסוים, לראות את הנהגתו וללמוד ממנו.

האיש קיבל את דברי רבו, ובטרם יצא ביקש מהמגיד הקדוש מכתב אל הגביר. הוא חשש שמא לא יתקבל בביתו של אדם שאינו מכירו, ולא יוכל לשהות שם כפי שנדרש ממנו. המגיד אמר לו שאין צורך במכתב: הגביר ייתן לו כבוד גדול, יספק את צורכו, ובלבד שיתבונן היטב במידת הביטחון וילמד אותה.

הוא נסע למקום שהורה לו רבו, ובדרך הגיע גם למז'יבוז'. משם המשיך לחפש את הגביר, וכאשר מצא את ביתו התקבל בכבוד רב. בעל הבית העמיד לרשותו חדר מיוחד, קיבל עליו את כל צורכי אירוחו, ושאל מה מבוקשו. האורח השיב שעליו להתעכב כאן ימים אחדים בשל עניין נסתר שציווה עליו רבו, רבי מיכל מזלוטשוב.

עבר יום ועוד יום, והאורח התבונן בהנהגת מארחו. הבית התנהל כביתו של גביר גדול: המסחר היה רחב, נאמנים וממונים עסקו בחשבונות, ומשרתים עמדו לרשות בעל הבית. יום יום הגיעו שטרי פירעון ממקומות שונים, והגביר פרע אותם במועדם. גם צדקה חילק ביד רחבה, בלי שהדבר יעצור את עסקיו הרבים.

כעבור שבוע עדיין לא הבין האורח מה בא ללמוד. הכול נראה בעיניו כסדרו: לפנינו אדם עשיר, מסחרו גדול, התחייבויותיו נפרעות, וביתו מלא אנשי מעשה המטפלים בכל הנדרש. היכן נמצאת מידת הביטחון המיוחדת שבגללה שלח אותו הרבי לדרך ארוכה כל כך? הוא ראה הצלחה ורווחה, אבל עדיין לא גילה את הסוד.

רק החדר הנעול לא נתן לו מנוחה. הוא שאל את הנאמן למה מפתח החדר נשאר בידיו של הגביר, ואילו שאר המפתחות מסורים לאחרים. הנאמן השיב שבחדר הזה נמצא אוצרו של בעל הבית. הגביר לבדו יודע מה מצוי בו, והוא נוטל משם את הכסף הנדרש לתשלומים. משום כך אין איש אחר נכנס אליו.

האורח ביקש לדעת אם הרווחים אכן גדולים כל כך. הוא ראה את ריבוי ההוצאות, את הסכומים היוצאים לצדקה ואת התשלומים הרבים, ותמה כיצד יש די כדי לכלכל את כל אלו. ואמנם הנאמן הסכים עמו: גם הוא אינו מבין כיצד אפשר לחלק צדקה בהיקף כזה. הרווחים מן המסחר, לפי חשבונו, מספיקים לצורכי הבית בלבד. ואילו על מה שמצוי מאחורי הדלת, אין לו ידיעה.

עתה החליט האורח לגלות למארחו את מטרת בואו. הוא סיפר שרבו שלח אותו לכאן כדי שילמד את מידת הביטחון, וביקש שיבאר לו את הדבר. הרי הוציא ממון וטרח בדרך כדי למלא את הוראת הרבי, ועד עתה לא הבין מה עליו ללמוד. הגביר נענה לבקשתו, לקח אותו אל החדר המסוגר ונעל את הדלת מאחוריהם.

הגביר הזמין אותו להביט היטב: זהו האוצר שלו, ומכאן הוא משלם את שטרי הפירעון ומחלק את הצדקה שראה האורח. האיש הביט סביבו, אך לא ראה אוצר. בחדר עמדו כיסא ושולחן וארגז קטן, ולא היה בו דבר נוסף. הגביר פתח את הארגז, וגם בו לא נמצאו מטבעות זהב. היו שם שטרי חובות ופנקס שבו נרשמו סכומי הצדקה.

האורח חיפש בכל פינות החדר ובארגז, ולא מצא מאומה. אז הסביר לו הגביר את אשר הסתיר מכל בני ביתו: הם סבורים שיש כאן אוצר גדול שממנו הוא שואב זהב. האמת היא שאין לו כאן כסף כלל. האוצר שעליו הוא נשען הוא ביטחונו בהשם יתברך, ובחדר הזה הוא מתחזק בו בכל יום מחדש.

כאשר עליו לשלם חובות ואין בידו הממון הדרוש, הוא סוגר את עצמו בחדר, יושב על הכיסא ופונה אל ריבונו של עולם בלב נשבר. הוא מפרט לפניו כמה כסף נדרש לו באותו יום, ומתחזק באמונה שהשם יתברך יעזור לו לפרוע את התחייבויותיו ולא להיכשל. ואכן, סיפר הגביר, בכל פעם מזמן לו ה' את הנדרש במועדו.

גם את הכסף שנותר לו מרווחי המסחר אינו משאיר אצלו בלילה. הוא מחלק אותו לצדקה באותו היום, ולמחרת שוב נשען על עזרתו של השם יתברך. האורח הרי ראה את ההוצאות ואת צורכי הבית, וכעת נודע לו מה עומד מאחוריהם. רבו לא שלח אותו לכאן לשווא. בין שטרי החובות ופנקס הצדקה, בחדר שאין בו מטבע אחת, היה הגביר מתחזק בביטחון.

בעודם מדברים נשמעה נקישה בדלת. הגביר יצא, ונאמנו הגיש לו שטר לפירעון בסך שלושת אלפים אדומים. השליח שהביא את השטר ממתין לקבל את הכסף. בעל הבית הורה לומר לו שימתין עד הערב, ושב אל אורחו. "כעת", אמר לו, "הגיע זמן פירעון של שלושת אלפים, ביטחוני בה' איתן שיעזור לי לשלם במועד שנקבע".

שניהם יצאו מן החדר, והגביר נעל אותו ונטל עמו את המפתח. אחר כך ישב בבית החשבונות ועיין בחשבון הסכום המגיע לאותו אדון. בתוך כך הודיע אחד המשרתים שקצין מבקש להיכנס אליו. הגביר הורה להכניסו, והקצין סיפר שקיבל באותו יום פקודה לצאת למלחמה, והוא עומד לנסוע למקום הקרבות.

בידיו של הקצין היו עשרת אלפים אדומים. הוא לא רצה לקחת את הכסף עמו למלחמה, שמא ימות ולא יישאר מי שיטפל בו. לפיכך ביקש להפקיד את הממון אצל הגביר עד שישוב בשלום. אלף אדומים ייתן לו מיד, ואילו על תשעת האלפים הנותרים ביקש שטר. אם לא ישוב, ייקח הגביר את הכסף ויעשה בו צדקה לזכותו.

הגביר קיבל את ההפקדה, מסר שטר חוב על תשעת אלפים אדומים, ונפרד מן הקצין בברכה שישוב בשלום. האורח ראה את כל הנעשה. לא היה עוד צורך להסביר לו מהו האוצר שבחדר הנעול: קודם שמע

את דברי הגביר, ועתה ראה כיצד נזדמן לידיו הממון בשעה שהוצרך לו.

כאשר הגיע זמן פרידתם אמר לו שגם הוא צריך להתחזק וללמוד מן המעשה, סיפר האורח לגביר שכספו כלה ואין לו במה לשוב לביתו. הגביר נתן לו מאתיים אדומים לצורכי הדרך, אך הוסיף שעדיין לא למד ממנו את המידה בשלמות. עליו להתחזק בביטחונו בה', ולא להסתפק במה שראה בביתו. האיש נטל את הכסף ויצא לדרכו, כשהוא מתבונן בכל אשר אירע במהלך שהותו אצל הגביר.

בעודו נוסע בעגלה שמע קול יללה וצעקה ממקום סמוך. הוא פנה לראות מה אירע, ונגלה לפניו מראה קשה: יהודים אסורים בשלשלאות, נשים עומדות לידם ובוכות, וילדים קטנים בוכים עמן. הוא שאל את הנשים למה נלקחו בעליהן בשבי. הן סיפרו שאינן מצליחות לשלם לאדון הכפר את חובותיהן, ולכן אסר את הבעלים ועינה אותם בייסורים.

רחמיו נכמרו על האסורים, והוא הודיע שיפדה אותם. ביקש שיובילו אותו לבית האדון, ושם בירר מהו הסכום הנדרש לשחרורם. החשבון הגיע למאתיים וחמישים אדומים. הוא ניסה לבקש שיפחיתו מן החוב, וסיפר כמה סובלות המשפחות וכמה פעמים כבר ניסו לפדות את בעליהן, אך לא הצליחו להשלים את הסכום.

אלא שהאדון עצמו לא היה שם, ובמקומו ישב פקיד קשה שלא הסכים לגרוע מן החוב אפילו פרוטה. הבעלים אסורים, והנשים והילדים ממתינים לישועה. האיש הוציא את כל מאתיים האדומים שקיבל מן הגביר ומסר אותם. כנגד חמישים האדומים הנותרים נתן למשכון את התפילין שלו וחפצים נוספים, וכך השלים את פדיון השבויים.

כבלי השבויים הותרו, והמשפחות שבו לבתיהן בשמחה. האיש לא המתין לקבל את תודתן, אלא חזר אל העגלה והמשיך בנסיעתו. עתה נותר בלי הכסף שניתן לו לצורכי הדרך ובלי החפצים שמסר למשכון. הוא נזכר בדברי הגביר קודם פרידתם, והתחזק בכל כוחו בביטחון בהשם יתברך. השיעור שראה בבית מארחו היה עתה נוגע גם לו עצמו.

בלילה הגיע לבית מלון בעיר חמעלניק ולן שם. באותו לילה הגיע למלון גם סוחר נכבד, ושניהם התארחו בחדר אחד. הסוחר החל לשוחח עמו ושאל מאין הוא. כששמע את שם עירו, השיב שגם הוא התגורר שם לפנים, אך זה עשרים וחמש שנה שעזב אותה. אחר כך שאל לשם אביו, והאיש ביקש לדעת אם יכיר את האב כשישמע את שמו.

הסוחר השיב בחיוב, וכאשר אמר בפניו את שם אביו אמר לו שאכן הכירו היטב. הסוחר המשיך והוסיף לשאול על עיסוקיו של האיש, על אחיו הגדול ועל שאר בני משפחתו, והאיש השיב לכל שאלותיו. כך ישבו ושוחחו במשך הלילה, ובין הדברים פירט האורח גם את מסלול נסיעתו ואת הערים שבהן הוא עתיד לעבור בדרכו לביתו.

כששמע הסוחר את מסלולו, ביקש ממנו טובה. באחת הערים על הדרך מתגורר מכר שלו, איש ישר ועני, והוא מבקש להעביר לידיו כסף ירושה. קרובו של אותו עני נפטר בלי להשאיר אחריו צאצאים, והוא הוריש לו את הממון. הסוחר לא מצא שליח נאמן שימסור את הכסף, וגם בדואר לא שלח אותו, מפני שלא ידע את כתובתו המדויקת של היורש.

עתה, לאחר שהכיר את בן עירו ועמד על יושרו, ביקש להפקיד את הכסף בידיו. בכך יזכה במצווה גדולה ויחיה את נפשו של העני, שעדיין אינו יודע דבר על הירושה שנפלה בחלקו. האיש ניסה לדחות את הבקשה. הוא לא רצה לקחת בידיו כספי זרים, וביקש מן הסוחר אולי יוכל למצוא דרך אחרת שבה יוכל הממון להגיע ליעדו.

ואולם הסוחר הוסיף להפציר בו עד שנענה. האיש קיבל ממנו כסף רב, וביקש פרטים מדויקים כיצד יוכל למצוא את העני. הסוחר מסר לו את שמו ואת הפרטים הנדרש כדי לאתר את היהודי. בבוקר יצא האיש לדרכו. לאחר זמן הגיע לעיר שנמסרה לו, שם החל לשאול ולחקור אחר האיש שעליו להביא לו את הירושה.

אלא שאיש לא הכיר אדם העונה לשם זה. הוא שאל גם את זקני העיר, וכולם אמרו שמעולם לא התגורר כאן אדם כזה. במשך ימים אחדים התעכב בעיר וחיפש, אך לא מצא את האיש ולא שמע עליו דבר. הכסף נמצא בידיו, והוא אינו יודע למי למסרו. הוא המשיך בדרכו, אך ליבו לא היה שקט: מוטלת עליו שליחות שעדיין לא הצליח להשלים.

לבסוף שב אל רבו, הרה"ק רבי מיכל מזלוטשוב, וסיפר את כל אשר קרה לו: מה ראה אצל הגביר, כיצד פדה את השבויים בכסף שניתן לו לדרך, ואיך קיבל בלילה כסף ירושה בשביל אדם שאינו נמצא. הוא גם סיפר על צערו, מפני שהממון בידיו ואין מי שיתבע אותו, והוא אינו יודע מה יעשה בו.

אמר לו המגיד: דע לך שהכסף הגיע לידך בזכות ביטחונך בהקב"ה. מעולם לא היה באותה עיר איש בשם שחיפש, וגם הסוחר שפגש בלילה לא היה אדם. היה זה המלאך שנברא ממצוות פדיון השבויים שקיים בדרכו. המלאך הביא לו את הממון בזכות הביטחון שבו התחזק אחרי שנתן את כל אשר היה בידו להצלת היהודים האסורים.

הכסף שלו, אמר לו הרבי, והוא רשאי לעשות בו כרצונו, לצדקה ולמצוות. עליו להמשיך להתחזק בביטחון בהשם יתברך כפי שלמד במקום שאליו נשלח ('עדת צדיקים').

על ברכת יצחק ליעקב (בראשית כז כח) 'ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ', מבאר הרה"ק רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א בספרו 'דגל מחנה אפרים' (פרשת תולדות, ד"ה בזוה"ק מקשה),הטעם מפני מה אצל יעקב אבינו נזכר שם אלהים בברכה, ואילו לעשו נאמר רק 'הנה משמני הארץ יהיה מושבך'.

עשו קיבל ארץ שמנה, אך אם יחול בה רעב, מה שהיא ארץ שמנה לא תשנה את הגזירה. אבל בברכת יעקב נוסף 'ויתן לך האלהים': 'שיתפלל אל המקום בעת הצורך ויתן לו מטל השמים ומשמני הארץ'. הברכה כוללת את הכוח לפנות אל נותן הברכה גם בשעת מחסור, ולעורר בתפילה ובמעשים טובים ישועה אף כשהמערכות מורות אחרת.

ה'דגל מחנה אפרים' מביא לכך את המעשים שבדברי חז"ל על צדיקים שהורידו גשמים בתפילתם. כוח הברכה של יעקב אינו מוגבל למה שהארץ מצמיחה בסדר הרגיל. הוא קשור אל השם יתברך, הנותן לו כוח להפוך מרעה לטובה בתפילה ובמעשים טובים. זו המתנה הנוספת הטמונה בברכה, שאפילו בשעה שחסר, אפשר לפנות אל נותן השפע, 'ויתן לך האלהים'.

מִילְתָא חַדְתָא

מילין יקירין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי הוד הו אביהצירא שליט"א

חַדְתָא דְאוֹרַיְיתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

יֶלֶד שַׁעֲשׁוּעִים

יַעֲקֹב אָבִינוּ הָיָה אָהוּב בְּכָל מַצָּב

וְרִבְקָה אֹהֶבֶת אֶת יַעֲקֹב (כה כז). יַעֲקֹב אָבִינוּ חָבִיב הָיָה עַל רִבְקָה אִמּוֹ כְּדִבְרֵי הַפָּסוּק, כֵּן הָיָה נִקְרָא 'יַעֲקֹב בְּנָהּ הַקָּטָן' (שם פסוק טו), וַהֲגַם שֶׁהָיוּ יַעֲקֹב וְעֵשָׂו תְּאוֹמִים בְּנֵי אוֹתוֹ גִּיל, מִכָּל מָקוֹם עֵשָׂו נִקְרָא 'הַגָּדֹל' וְיַעֲקֹב נִקְרָא 'הַקָּטָן', כְּדֶרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהַיְלָדִים הַקְּטַנִּים חֲבִיבִים עַל הוֹרֵיהֶם בְּכָל מַצָּב שֶׁהֵם, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁהַקָּטָן מִתְלַכְלֵךְ אֵין חֲבִיבוּתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, וְכָךְ יַעֲקֹב שֶׁהָיָה חָבִיב וְאָהוּב בְּכָל מַצָּב שֶׁהוּא.

כְּמוֹ כֵן עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבִיבִים תָּמִיד אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּיֶלֶד קָטָן הָאָהוּב עַל הוֹרָיו, בְּבְחִינַת 'כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וָאֹהֲבֵהוּ' (הושע יא א), וְעַל דֶּרֶךְ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא יט) 'הֲבֵן יַקִּיר לִי אֶפְרַיִם אִם יֶלֶד שַׁעֲשָׁעִים', שֶׁהוּא כְּמוֹ יֶלֶד שַׁעֲשׁוּעִים שֶׁאֵין הוֹרָיו מוֹאֲסִים בּוֹ גַּם כַּאֲשֶׁר הוּא מִתְלַכְלֵךְ.

הַקָּרְבָּנוֹת מְכַפְּרִים עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי תָּמִיד הֵם בִּבְחִינַת בָּנִים לַמָּקוֹם

אָמְרוּ חַזַ"ל (ויק"ר ב א): 'דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה'' (ויקרא א ב), זֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (ירמיה לא יט) 'הֲבֵן יַקִּיר לִי אֶפְרַיִם', עֲשָׂרָה נִקְרְאוּ יְקָרִים וְאֵלּוּ הֵן וְכוּ', יִשְׂרָאֵל מִנַּיִן, 'הֲבֵן יַקִּיר לִי אֶפְרַיִם', בִּיקָּר יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים לִי וְכוּ'. 'הֲבֵן יַקִּיר לִי', בְּכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר 'לִי' אֵינוֹ זָז לְעוֹלָם לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא לָעוֹלָם הַבָּא. עַד כָּאן.

וְרַבִּים תָּמְהוּ בְּכַוָּנַת הַמִּדְרָשׁ, וְכִי מָה עִנְיָנוֹ שֶׁל פָּסוּק 'הֲבֵן יַקִּיר לִי אֶפְרַיִם' לְעִנְיַן הַקָּרְבָּנוֹת. וְעַל פִּי הָאָמוּר מְבֹאָר הַגָּאוֹן **רַבִּי יוֹסֵף גְּרִינְוואלְד ע"ה אב"ד בָּעִיר פָּאפָּא** בְּסִפְרוֹ **וַיְחִי יוֹסֵף** (ויקרא) דְּהִנֵּה הַמְפָרְשִׁים כָּתְבוּ לְפָרֵשׁ עִנְיַן כַּפָּרַת הַקָּרְבָּנוֹת לְאָדָם הַחוֹטֵא בְּשׁוֹגֵג, לְפִי שֶׁהָאָדָם מֻרְכָּב מֵחֵלֶק הַנֶּפֶשׁ וְחֵלֶק הַבַּהֲמִי. חֵלֶק הַנֶּפֶשׁ הוּא הַנִּשָׁמָה שֶׁהִיא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל, וְחֵלֶק הַבַּהֲמִי הוּא הַגּוּף, וּכְשֶׁהָאָדָם חוֹטֵא בִּשְׁגָגָה בִּבְלִי דַּעַת, אַף שֶׁנַּעֲשָׂה הַדָּבָר שֶׁלֹּא מָרְצוֹנוֹ, מִכָּל מָקוֹם הַדָּבָר דּוֹמֶה לְאָדָם שֶׁאָכַל אֵיזֶה מַאֲכָל שֶׁמַּזִּיק לִבְרִיאוּת גּוּפוֹ, וְאַף שֶׁאָכְלוֹ בִּשׁוֹגֵג מִכָּל מָקוֹם מַזִּיק לוֹ. כָּךְ גַּם אָדָם שֶׁחָטָא בִּשְׁגָגָה, כֵּיוָן שֶׁאִבְרֵי גּוּפוֹ עָשׂוּ מַעֲשֵׂה הָעֲבֵרָה נִפְגַּם גּוּפוֹ שֶׁהוּא חֵלֶק הַבַּהֲמִי, אֲמָנָם חֵלֶק הַנֶּפֶשׁ לֹא פָּעַל עָוְלָה כִּי לֹא הִתְכַּוֵּן לַחֲטֹא. וְלָכֵן צָרִיךְ לְהָבִיא רַק קָרְבַּן בְּהֵמָה שֶׁיְּכַפֵּר עַל חֵלֶק הַבַּהֲמִי. אֲבָל כְּשֶׁחוֹטֵא הָאָדָם בְּמֵזִיד וּבְדַעַת, עַל יְדֵי זֶה נִפְגָּם גַּם הַמֹּחַ וְחֵלֶק הַנֶּפֶשׁ, לֹא יְכַפֵּר לוֹ הֶעָוֹן בְּמַה שֶׁיָּבִיא בְּהֵמָה לְקָרְבָּן, כִּי כְּשֶׁחָטָא בְּזָדוֹן לִבּוֹ צָרִיךְ כַּפָּרָה גַּם לְחֵלֶק הַנֶּפֶשׁ.

וְזֶה שֶׁמַּסְמִיךְ הַמִּדְרָשׁ אֶת הַפָּסוּק 'הֲבֵן יַקִּיר לִי אֶפְרַיִם אִם יֶלֶד שַׁעֲשָׁעִים', לְפָרֵשׁ בָּזֶה כֵּיצַד יוּכַל הָאָדָם לְכַפֵּר עַל חֶטְאוֹ עַל יְדֵי הַקָּרְבָּן, כִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם בָּנִים לַמָּקוֹם עַל יְדֵי חֵלֶק הַנְּשָׁמָה, וְאַף כְּשֶׁחוֹטְאִים הֵם עֲדַיִן בִּבְחִינַת 'הֲבֵן יַקִּיר לִי', לְפִי שֶׁהַנְּשָׁמָה לֹא נִפְגָּמָה, וּמַה שֶּׁצְּרִיכִים כַּפָּרָה זֶהוּ רַק כְּדֵי שֶׁחֵלֶק הַבַּהֲמִי יִתְכַּפֵּר, וְעַל זֶה מוֹעִיל בְּהֵמָה לְקָרְבָּן.

מִילְתָא דְּפְלִיאָה

יָרֵאתִי מִתּוֹךְ שִׂמְחָתִי

מַעֲלַת הַיִּרְאָה מִתּוֹךְ שִׂמְחָה

וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי (כז ב). קָשֶׁה מַדּוּעַ אָמַר 'לֹא יָדַעְתִּי' שֶׁמִּשְׁמָעוּתוֹ לְשׁוֹן עָבָר, וְלֹא אָמַר 'לֹא אֵדַע' בְּלְשׁוֹן עָתִיד. בֵּאֵר **הַבְּנֵי יִשָּׂשכָר ע"ה בִּסְפְרוֹ אַגֶּרֶת דְּכַלָּה** (תולדות ד"ה הנה) שֶׁיִּצְחָק בִּקֵּשׁ לְלַמֵּד כָּאן דֶּרֶךְ בַּעֲבוֹדַת ה', שֶׁאַף שֶׁהָיְתָה מִדָּתוֹ מִדַּת הַיִּרְאָה מִכָּל מָקוֹם הָיְתָה יִרְאָתוֹ בָּאָה מִתּוֹךְ הַשִּׂמְחָה, וְעַל דֶּרֶךְ דְּאִיתָא בְּתָנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ (רבה פ"ג) יָרֵאתִי מִתּוֹךְ שִׂמְחָתִי וְשָׂמַחְתִּי מִתּוֹךְ יִרְאָתִי.

וְכָתַב **בְּסֵפֶר הָעִקָּרִים** (מאמר ג פל"ג): הַנֶּפֶשׁ בִּהְיוֹתָהּ יְרֵאָה וַחֲרֵדָה מִמַּה שֶּׁרְאוּי שֶׁתֶּחֱרַד מִמֶּנּוּ יוֹרֶה זֶה עַל בְּרִיאוּתָהּ וּשְׁלֵמוּת שִׂכְלָהּ, וְכַאֲשֶׁר תִּגְדַּל מַעֲלַת הַנֶּפֶשׁ וּשְׁלֵמוּת שִׂכְלָהּ, כֵּן תִּשְׁעַר יוֹתֵר הִתְנַשְּׂאוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְרוֹמְמוּתוֹ, וְתֶחֱרַד מִמֶּנּוּ יוֹתֵר וְתִירָא מִלַּעֲבֹר עַל דְּבָרָיו. וּכְשֶׁיִּמְצָא הָאָדָם בְּנַפְשׁוֹ הַמַּדְרֵגָה הַזֹּאת מִן הַיִּרְאָה רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בַּיִּרְאָה הַהִיא, לְפִי שֶׁזֶּה יוֹרֶה עַל בְּרִיאוּת נַפְשׁוֹ וּשְׁלֵמוּת שִׂכְלוֹ עַד כָּאן לְשׁוֹן קָדְשׁוֹ. וְיִרְאָתוֹ זֹאת שֶׁל יִצְחָק הָיָה הַבָּאָה לָאָדָם מִיִּרְאַת הָרוֹמְמוּת וְלֹא מִיִּרְאַת הָעֹנֶשׁ.

יִצְחָק אָבִינוּ ע"ה לְלַמֵּד בָּא גְּדֻלּוּת מַעֲלַת הַשִּׂמְחָה

וְהִנֵּה נוֹדָע (ברכות ה.) שֶׁהָרוֹאֶה יִצְרוֹ שֶׁמִּתְגַּבֵּר עָלָיו, עֲצָתוֹ שֶׁיַּיְרִיז יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע, וְאִם לֹא הוֹעִיל לוֹ יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְיִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע, וְאִם גַּם זֶה לֹא הוֹעִיל לוֹ יִזְכֹּר יוֹם הַמִּיתָה. אֲבָל לֹא יַתְחִיל עִם זְכִירַת יוֹם הַמִּיתָה כִּי עֲצָה זוֹ מְבִיאָה לִידֵי עַצְבוּת, וְאֵין רָאוּי לִנְהֹג בְּדֶרֶךְ זוֹ אֶלָּא בְּחֹסֶר בְּרֵרָה כְּשֶׁלֹּא הוֹעִילוּ הַדְּרָכִים הָאֲחֵרוֹת.

עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ יֵשׁ לִרְמֹז בִּדְבְרֵי יִצְחָק ע"ה 'הִנֵּה נָא זָקַנְתִּי' וְנָהֲגוּתִי כָּל יָמַי בְּמִדַּת הַשִּׂמְחָה, וּלְפִיכָךְ 'לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי', כְּלוֹמַר, לֹא הֶצְרַכְתִּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ מֵעוֹלָם בְּעֵצָה זוֹ שֶׁל זְכִירַת יוֹם הַמִּיתָה, וּלְלַמֵּד בָּא עַד כַּמָּה יֵשׁ לְהִתְרַחֵק מִדָּבָר הַמֵּבִיא לְעַצְבוּת, וְהָעֲצוֹת הַמּוֹעִילוֹת הֵם אֵלּוּ שֶׁמְּבִיאִים אֶת הָאָדָם לְיִרְאָה אֶת ה' מֵחֲמַת רוֹמְמוּת וְשִׂמְחָה.

ברזא דאתי"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

לִמּוּד הַתּוֹרָה בְּשִׂמְחָה

אָבֵל אָסוּר בְּדִבְרֵי תּוֹרָה וְנִצְרָךְ לִשְׂמִירָה

יִקְרְבוּ יְמֵי אֵבֶל אָבִי וְאַהַרְגָה אֶת יַעֲקֹב אָחִי (כז מא). כָּתַב **בִּכְלִי יָקָר**: 'יִקְרְבוּ יְמֵי אֵבֶל אָבִי', תָּלָה הַדָּבָר בִּימֵי אֵבֶל, לְפִי שֶׁאָבֵל אָסוּר לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, בְּ'פִקּוּדֵי ה' יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב', וְיִצְחָק אָמַר 'וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תָּרִיד', דְּהַיְינוּ בִּזְמַן שֶׁלֹּא יַעַסְקוּ בַּתּוֹרָה, 'וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ', אִם כֵּן בְּאֵבְלוֹ הֲרֵי אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ דָּבָר הַמֵּגֵן עָלָיו, וְאָז 'אַהַרְגָה אֶת אָחִי'. וּמִטַּעַם זֶה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל שֶׁהָאָבֵל צָרִיךְ שְׁמִירָה לְפִי שֶׁאֵין בּוֹ הַתּוֹרָה הַמְּגִנָּה עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ו כב) 'בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ'.

לִמּוּד בְּשִׂמְחָה הוּא הָעוֹמֵד לוֹ לָאָדָם לְהָגֵן עָלָיו

תָּמַהּ עַל כָּךְ **הרה"ק הַבַּיִת יִשְׂרָאֵל מגור ע"ה**, הֲרֵי גַּם הָאָבֵל עוֹסֵק בַּתּוֹרָה בִּדְבָרִים הַנּוֹגְעִים אֵלָיו כְּהִלְכוֹת אֲבֵלוּת וְכַדּוֹמֶה, וְאִם כֵּן הֵיאַךְ יוּכַל עֵשָׂו לְהָרְגוֹ בִּימֵי הָאֵבֶל, וַהֲלֹא תּוֹרָה מַגֶּנָּה וּמַצֶּלָה. אֶלָּא מוּכָח מִכָּאן שֶׁלִּמּוּד הַתּוֹרָה כְּשֶׁהוּא בְּעַצְבוּת, כְּמוֹ שֶׁהִיא נִלְמֶדֶת בִּימֵי אֲבֵלוּת, אֵין בְּכֹחָהּ לְהָגֵן עַל הָאָדָם בִּשְׁמִירַת הַתּוֹרָה.

אִם לֹא נִצַּח לְיִצְרוֹ - אוֹת הוּא שֶׁלּוֹמֵד הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא בְּחִיּוּת וְשִׂמְחָה

וְאִיתָא בַּגְּמָרָא (ברכות ה.): לְעוֹלָם יַרְגִּיז אָדָם יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע וְכוּ', אִם נִצַּח מוּטָב וְאִם לָאו יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְכוּ', אִם נִצַּח מוּטָב וְאִם לָאו יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע וְכוּ', אִם נִצַּח מוּטָב וְאִם לָאו יִזְכֹּר לוֹ יוֹם הַמִּיתָה. וְהִקְשׁוּ, אִם עָסַק בַּתּוֹרָה, מַדּוּעַ לֹא סִיְּעָה בְּיָדוֹ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַיֵּצֶר.

אֶלָּא כִּי עִקַּר גְּדוֹל בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה - שֶׁיִּהְיֶה הַלִּמּוּד בְּהִתְחַדְּשׁוּת וּבְחִיּוּת, וְכֵן הָיָה **רַבִּי יִצְחָק בְּלָאזֶר מִפֶּטֶרְבּוּרְג ע"ה** רָגִיל לוֹמַר שֶׁאִם רוֹאֶה אָדָם שֶׁגַּם לְאַחַר לִמּוּד הַתּוֹרָה אֵינוֹ מַצְלִיחַ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַיֵּצֶר הֲרֵי זֶה סִימָן שֶׁלֹּא הָיָה לִמּוּדוֹ בְּחִיּוּת, וּלְפִיכָךְ כְּשֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה בְּאֹפֶן זֶה לְהַכְנִיעַ הַיֵּצֶר בְּכֹחַ הַתּוֹרָה אֲזַי הָעֵצָה הִיא לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע, וְיִתֵּן לִבּוֹ אֶל הָאֲמוּר בְּפָרָשַׁת שְׁמַע 'וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם', שֶׁיִּהְיוּ דִּבְרֵי תּוֹרָה חֲבִיבִים עָלָיו כְּאִלּוּ הַיּוֹם נִתְּנוּ, וְהִתְחַדְּשׁוּת זוֹ תְּסַיַּע בְּיָדוֹ לִגְבֹּר בְּכֹחַ הַתּוֹרָה עַל הַיֵּצֶר.

הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְבִיאָה שִׂמְחָה בְּלֵב הָאָדָם

וְזוֹ עֵצָה טוֹבָה לָדַעַת אַיֵּה מְקוֹמוֹ וַאֲחִיזָתוֹ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁכֵּן לִמּוּד הַתּוֹרָה וּשְׁמִירַת הַמִּצְוֹות טִבְעָם לְהָבִיא שִׂמְחָה וְעֹנֶג בְּלֵב הָאָדָם, כִּי 'פִּקּוּדֵי ה' יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב, מִצְוַת ה' בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם' (תהלים יט ט), 'שָׂשׂ אָנֹכִי עַל אִמְרָתֶךָ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב' (שם קיט קסב), וְאִם רוֹאֶה הָאָדָם שֶׁקִּיּוּם הַתּוֹרָה מְעוֹרֵר בּוֹ עַצְבוּת וּמַרְחִיק אוֹתוֹ מִן הַשִּׂמְחָה, יֵדַע בְּעַצְמוֹ שֶׁאֵינוֹ בַּדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה, כִּי אִלּוּ הָיְתָה עֲבוֹדָתוֹ רְצוּיָה הָיָה מִתְמַלֵּא שִׂמְחָה וְאֹשֶׁר.

הַמִּתְעַיֵּף בַּעֲבוֹדָתוֹ סִימָן הוּא שֶׁטָּעוּת בְּיָדוֹ

כְּמָשְׁלוֹ הַנִּפְלָא שֶׁל **הַמַּגִּיד מִדּוּבְנָא ע"ה**, לְסוֹחֵר עָשִׁיר שֶׁמָּסַר לְסַבָּל לָשֵׂאת אֶת מִטְעָנוֹ, וּכְשֶׁהִגִּיעַ הַסַּבָּל עִם הַמִּטְעָן וּבִקֵּשׁ אֶת שְׂכָרוֹ, אָמַר לוֹ הַסּוֹחֵר בָּטוּחַ אֲנִי שֶׁטָּעִיתָ וְהֵבֵאתָ לִי מִטְעָן שֶׁאֵינוֹ שֶׁלִּי, כִּי הַמִּטְעָן שֶׁלִּי מֻכִּיל בְּתוֹכוֹ אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת, וּמִשְׁקָלוֹ מוּעָט וְהוּא קַל לִנְשִׂיאָה, וְהִנֵּה רוֹאֶה אֲנִי שֶׁאַתָּה מִתְנַשֵּׂם וּמִתְנַשֵּׁף מֵרֹב יְגִיעָתְךָ בִּנְשִׂיאַת הַמִּטְעָן, וּבְוַדַּאי טָעִיתָ וְנָשָׂאתָ מִטְעָן כָּבֵד שֶׁאֵינוֹ שֶׁלִּי.

וְכֵן הוּא כְּשֶׁרוֹאִים אָדָם שֶׁכָּל עֲבוֹדַת בּוֹרְאוֹ הִיא בְּדֶרֶךְ כְּבֵדוּת וִיגִיעָה, וְאֵינוֹ שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ בַּעֲבוֹדַת ה', סִימָן הוּא זֶה שֶׁאֵין עֲבוֹדָתוֹ רְאוּיָה וּרְצוּיָה בַּמָּרוֹם, וּלְפִיכָךְ אֵין הַשִּׂמְחָה שׁוֹרָה בּוֹ כִּי אִם הָעַצְבוּת, וְזֶהוּ הָרֶמֶז בְּפָסוּק (ישעיה מג כב) 'וְלֹא אֹתִי קָרָאתָ יַעֲקֹב כִּי יָגַעְתָּ בִּי יִשְׂרָאֵל', כִּי מֵאַחַר שֶׁאַתָּה יָגֵעַ בַּעֲבוֹדָתְךָ שֶׁלֹּא אוֹתִי קָרָאתָ וְלֹא הָיְתָה כַּוָּנָתְךָ רְצוּיָה לְפָנַי, וְזוֹ הִיא הַסִּבָּה שֶׁאַתָּה חָשׁ יְגִיעָה וְלֹא שִׂמְחָה.

כַּאֲשֶׁר יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה מִתּוֹךְ שִׂמְחָה וְחֶדְוָה בְּהַעֲלוֹתוֹ עַל לִבּוֹ יִקְרַת הַזְּכוּת הָעֲצוּמָה שֶׁזָּכָנוּ בּוֹרֵא עוֹלָם, שֶׁנָּתַן לָנוּ תּוֹרָתוֹ תּוֹרַת אֱמֶת, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם מְחַדֵּשׁ נִתְּנָתָהּ כְּדִיּוּטַגְמָא חֲדָשָׁה, כְּבָר לֹא יַעֲסֹק בָּהּ כְּמִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה, וּבְוַדַּאי שֶׁיַּעֲסֹק בָּהּ לִשְׁמָהּ כְּכָל שֶׁבִּיכָלְתּוֹ, אוֹ אָז יָאִיר עָלָיו אוֹר הַתּוֹרָה לְהַצִּילוֹ מִיִּצְרוֹ הָרָע וְאַף לְהָפְכוֹ לְטוֹב.

עִקַּר מִצְוַת לִמּוּד הַתּוֹרָה לִהְיוֹת שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ וּמִתְעַנֵּג בְּלִמּוּדוֹ

נוֹדָעִים הֵם דִּבָּרָיו שֶׁל **בַּעַל הָאַבְנֵי נֵזֶר ע"ה** בְּהַקְדָּמַת סִפְרוֹ **אֶגְלֵי טָל** שֶׁכָּתַב, וּמִדֵּי דַּבְּרוֹ זָכוֹר אֶזְכֹּר מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי קְצָת בְּנֵי אָדָם טוֹעִים מֵדֶּרֶךְ הַשֵּׂכֶל בְּעִנְיַן לִמּוּד תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאָמְרוּ כִּי הַלּוֹמֵד וּמְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁים וְשָׂמֵחַ וּמִתְעַנֵּג בְּלִמּוּדוֹ, אֵין זֶה לִמּוּד הַתּוֹרָה כָּל כָּךְ לִשְׁמָהּ כְּמוֹ אִם הָיָה לוֹמֵד בַּפְּשִׁיטוּת שֶׁאֵין לוֹ מֵהַלִּמּוּד שׁוּם תַּעֲנוּג וְהוּא רַק לְשֵׁם מִצְוָה, אֲבָל הַלּוֹמֵד וּמִתְעַנֵּג בְּלִמּוּדוֹ הֲרֵי מִתְעָרֵב בְּלִמּוּדוֹ גַּם הֲנָאַת עַצְמוֹ.

וּבֶאֱמֶת זֶה טָעוּת מְפֻרְסָם, וְאַדְרַבָּה כִּי זֶה הִיא עִקַּר מִצְוַת לִמּוּד הַתּוֹרָה לִהְיוֹת שָׂשׂ וְשָׂמֵחַ וּמִתְעַנֵּג בְּלִמּוּדוֹ וְאָז דִּבְרֵי תּוֹרָה נִבְלָעִין בְּדָמוֹ, וּמֵאַחַר שֶׁנֶּהֱנָה מִדִּבְרֵי תּוֹרָה הוּא נַעֲשֶׂה דָּבוּק לַתּוֹרָה. וַהֲרֵי מוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (מקץ רב.) דְּבֵין יֵצֶר הַטּוֹב וּבֵין יֵצֶר הָרָע אֵינָן מִתְגַּדְּלִין אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׂמְחָה, יֵצֶר הַטּוֹב מִתְגַּדֵּל מִתּוֹךְ שִׂמְחָה שֶׁל תּוֹרָה וְכוּ'. וְאִם תֹּאמַר שֶׁעַל יְדֵי הַשִּׂמְחָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵהַלִּמּוּד נִקְרָא שֶׁלּוֹמֵד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, אוֹ עַל כָּל פָּנִים לִשְׁמָהּ וְשֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, הֲרֵי שִׂמְחָה זוֹ עוֹד מְגָרַעַת אֶת כֹּחַ הַמִּצְוָה וּמַכְהָה אוֹרָהּ, וְאֵיךְ יִגְדַּל מִזֶּה יֵצֶר הַטּוֹב. וְכֵיוָן שֶׁיֵּצֶר הַטּוֹב מִתְגַּדֵּל מִזֶּה, בְּוַדַּאי זֶה הוּא עִקַּר הַמִּצְוָה. וּמוֹדִינָא דְּהַלּוֹמֵד שֶׁלֹּא לִשְׁם מִצְוַת הַלִּמּוּד רַק מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ תַּעֲנוּג בְּלִמּוּדוֹ, הֲרֵי זֶה נִקְרָא לִמּוּד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, אֲבָל הַלּוֹמֵד לִשְׁמָהּ וּמִתְעַנֵּג בְּלִמּוּדוֹ, הֲרֵי זֶה לִמּוּד לִשְׁמָהּ וְכָלוֹ קֹדֶשׁ כִּי גַּם הַתַּעֲנוּג מִצְוָה.

נִמְצָא אִם כֵּן שֶׁעִקַּר מִצְוַת לִמּוּד הַתּוֹרָה הִיא כַּאֲשֶׁר לוֹמֵד בְּשִׂמְחָה וּמִתְעַנֵּג בְּלִמּוּדוֹ, וְכֵן מְבֹאָר בְּדִבְרֵי **רַבֵּנוּ אַבְרָהָם מִן הָהָר** (נדרים מח.) שֶׁכָּתַב לְיַשֵּׁב קוּשְׁיַת הַמְפָרְשִׁים, הֵיאַךְ אֶפְשָׁר לֶאֱסֹר עַל מִי שֶׁהִדִּירוּ חֲבֵרוֹ, שֶׁלֹּא יִלְמַד בְּסִפְרָיו וַהֲרֵי מִצְוֹת לָאו לֶהָנוֹת נִתְּנוּ. כִּי לֹא שָׂיְתָה טַעַם זֶה שֶׁל מִצְוֹת לָאו לֶהָנוֹת נִתְּנוּ רַק בְּמִצְוָה שֶׁהִיא תִּלּוּיָה בְּמַעֲשֶׂה, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם עוֹשֶׂה אוֹתָהּ אֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לִדְבַר הֲנָאָה, שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה אוֹתָהּ לַהֲנָאַת גּוּפוֹ אֶלָּא לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁנִּצְטַוָּה מֵאֵת ה', אֲבָל מִצְוַת לִמּוּד שֶׁהוּא עִנְיַן צִיּוּר הַלֵּב וִידִיעַת הָאֱמֶת, עִקַּר הַצִּוּוּי הוּא כְּדֵי לְצַיֵּר הָאֱמֶת וּלְהִתְעַנֵּג וְלֶהָנוֹת בְּמַדָּע לְשַׂמֵּחַ לְבָבוֹ וְשִׂכְלוֹ, כְּדִכְתִיב (תהלים יט ט) 'פִּקּוּדֵי ה' יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב', וְלָכֵן אָבֵל אָסוּר לִקְרוֹת בַּתּוֹרָה וּבַנְּבִיאִים וּבַכְּתוּבִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵם מְשַׂמְּחִים לִבּוֹ עַל כָּרְחוֹ. הִלְכָךְ לֹא שַׂיָּךְ לְמֵימַר בְּמִצְוַת תַּלְמוּד דִּלֹּא נִתַּן לֶהָנוֹת, שֶׁעִקַּר מִצְוָתוֹ הִיא הֲנָאָה לְהִתְעַנֵּג בְּמַה שֶּׁמַּשִּׂיג וּמֵבִין בְּלִמּוּדוֹ.

כָּךְ כּוֹתֵב גַּם **הַגָּאוֹן הַסַּטַיְיפִלֶר ע"ה** (קהלות יעקב ברכות סי' כב), שֶׁבַּתּוֹרָה יֵשׁ בָּהּ גַּם כֵּן דִּין בְּרָכָה כְּעִנְיַן בִּרְכַּת הַנֶּהֱנִין, וְזֶהוּ עַל פִּי מַה שֶּׁכָּתַב **הַטַּ"ז** (יו"ד סי' רכא ס"ק מג) דְּתַלְמוּד תּוֹרָה מִקְרֵי דְּמַשְׁמַעְתַּן אֶת הַלֵּב. וּלְפִי זֶה יֵשׁ לוֹמַר שֶׁבִּרְכַּת הַתּוֹרָה עִנְיָנָהּ גַּם מִצַּד בִּרְכַּת הַנֶּהֱנִין. וְכֵן מְפֹרָשׁ **בְּסֵפֶר חַיִּים לְרַבֵּנוּ חַיִּים פַּאלַאגִ'י ע"ה** (סי' ד אות ו) 'בִּרְכַּת הַתּוֹרָה הִיא בִּרְכַּת הַנֶּהֱנִין'.

מילין יקירין

מאמרי קודש ודברי חכמה וחיזוק
בעניני עבודת ה' והלכות חיים,
מסודרים על סדר יום השבת

בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן הִנְחִילָנוּ - זְמַן אַהֲבָה בְּמַתָּנָה

הַבְּחִירָה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִיא מֵאַהֲבָתוֹ אוֹתָנוּ וְלָכֵן כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת הַבְּחִירָה מִתְעוֹרֶרֶת כְּנֶגְדָּהּ אַהֲבָה

יֵשׁ לְבָאֵר עוֹד, כִּי הִנֵּה הָאַהֲבָה מִתְגַּלָּה בְּיוֹתֵר בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת הַבְּחִירָה שֶׁבָּחַר בָּנוּ ה' יִתְבָּרַךְ בְּאַהֲבָתוֹ אוֹתָנוּ, כְּדִבְרֵי הָרַמְבַּ"ן (דברים ז ו): 'כִּי מֵאַהֲבַת ה' אֶתְכֶם' בָּחַר בָּכֶם, שֶׁרָאָה אֶתְכֶם רְאוּיִים לְהִתְאַהֵב לְפָנָיו וְנִבְחָרִים לְאַהֲבָה יוֹתֵר מִכָּל הָעַמִּים. וּכְמוֹ שֶׁמְּבָרְכִים 'הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה', וּבֵאֵר הרה"ק רַבִּי מֹשֶׁה מִקּוּבְּרִין ע"ה, שֶׁהֲרֵי יֶשְׁנָם כַּמָּה דְּבָרִים אוֹתָם אוֹהֵב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ 'אֹהֵב ה' שַׁעֲרֵי צִיּוֹן מִכֹּל מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב' (תהלים פז ב), וְכֵן 'כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אָהֵב' (שם יא ז), 'כִּי ה' אֹהֵב מִשְׁפָּט' (שם לז כח), וְעוֹד כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה, וּמִכָּל הָאֲהָבוֹת אוֹהֵב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, וְזֶה הַכַּוָּנָה 'הַבּוֹחֵר בְּעַם יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה', כְּלוֹמַר מִכָּל הָאֲהָבוֹת בָּחַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאַהֲבָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עִם קְרוֹבוֹ.

אַהֲבַת ה' אֶת עַם יִשְׂרָאֵל מְעוֹרֶרֶת אַהֲבָתֵנוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ

וְכַאֲשֶׁר מִתְעוֹרֶרֶת אַהֲבָה מִלְמַעְלָה מִתְעוֹרֶרֶת כְּנֶגְדָּהּ הָאַהֲבָה בְּלֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּדְבְרֵי הרה"ק רַבִּי יְשָׁכָר דֹּב מִבֶּעלְזְא ע"ה, שֶׁבֵּאֵר עִנְיַן בְּרָכַת 'הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה' שֶׁאוֹמְרִים לִפְנֵי קְרִיאַת שְׁמַע, כִּי בֶּאֱמֶת קָשֶׁה מְאֹד לָאָדָם לוֹמַר 'וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ' וְגוֹ' כִּי הִיא מַדְרֵגָה גְּדוֹלָה, וְאֵיךְ יָהִין הָאָדָם לְהַעֲלוֹת עַל שְׂפָתָיו דִּבּוּרִים נִשְׂגָּבִים כָּאֵלֶּה. לָכֵן מַקְדִּימִים 'הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה', דְּמִכֵּיוָן שֶׁה' בָּחַר בָּנוּ לְאַהֲבָה אוֹתָנוּ, נוֹכַל גַּם אֲנַחְנוּ לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדֹשׁ מַדְרֵגַת הָאַהֲבָה, כִּי 'כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים'.

קֹדֶם קְרִיאַת שְׁמַע מַקְדִּימִים בְּשֶׁבַח יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מֵהַמַּלְאָכִים

מַעְיַן הַדְּבָרִים יִבֹאַר הַמּוּבָא מֵהַגָּאוֹן מִוִּילְנָא ע"ה בַּמֶּה שֶׁמַּקְדִּימִים קֹדֶם קְרִיאַת שְׁמַע 'וְקָרְבָתָנוּ מַלְכֵּנוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל', כְּלוֹמַר, קָרְבָתָנוּ אוֹתָנוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל' שֶׁמַּזְכִּירִים אֲנַחְנוּ אֶת הַשֵּׁם לְאַחַר ב' תֵּבוֹת וְנִמְצְאנוּ קְרוֹבִים לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל יוֹתֵר מֵהַמַּלְאָכִים, וְהֵיכָן קֵרַבְתָּנוּ אוֹתָנוּ, מָקוֹם אֶחָד הוּא 'לְהוֹדוֹת לְךָ' כְּשֶׁאָנוּ מוֹדִים וּמְבָרְכִים מַזְכִּירִים אָנוּ אֶת ה' לְאַחַר שְׁתֵּי תֵּבוֹת, וּמָקוֹם שֵׁנִי הוּא 'לְיַחֶדְךָ לְיִרְאָה וּלְאַהֲבָה אֶת שְׁמֶךָ', בְּיִחוּד קְרִיאַת שְׁמַע, וְזֹאת מֻחֶמֶת אַהֲבָתְךָ אֵלֵינוּ וְעַל כֵּן מְבָרְכִים אֲנַחְנוּ 'בָּרוּךְ אַתָּה ה' הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה'. וּלְאַחַר הַקְּדָמָה זוֹ אָכֵן מַמְשִׁיכִים וְנִגָּשִׁים לוֹמַר 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה'', וְאַחַר כָּךְ 'וְאָהַבְתָּ אֵת ה'', וּמַזְכִּירִים אֶת הַשֵּׁם אַחַר שְׁתֵּי תֵּבוֹת. וְעַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֲמוּרִים, שֶׁנִּצְטָרֵךְ לְהַקְדִּים וּלְעוֹרֵר אַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵלֵינוּ וְרַק כָּךְ יְכוֹלִים אַף אָנוּ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, נֵעָנֶה וְנֹאמַר כִּי הַסִּבָּה שֶׁאָנוּ מַזְכִּירִים קֹדֶם קְרִיאַת שְׁמַע אֶת הַמְּקוֹמוֹת בָּהֶם קֵרֵב אוֹתָנוּ לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל, וּמַזְכִּירִים בָּזֶה גֹּדֶל קִרְבָתֵנוּ, הִיא כְּדֵי לְעוֹרֵר אַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְרַק לְאַחַר מִכֵּן יָהִין בַּר יִשְׂרָאֵל לְהִתְקָרֵב אֵלָיו וּלְיַחֲדוֹ בְּאַהֲבָה.

מִטַּעַם זֶה גַּם אוֹמְרִים הַכֹּהֲנִים לְאַחַר שֶׁמְּבָרְכִים אֶת הָעָם בִּבְרָכַת כֹּהֲנִים: רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, עָשִׂינוּ מַה שֶּׁגָּזַרְתָּ עָלֵינוּ, עֲשֵׂה אַתָּה מַה שֶּׁהִבְטַחְתָּנוּ (דברים כו טו) 'הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל', כִּי לְדַרְגַּת הָאַהֲבָה הַנִּדְרֶשֶׁת בִּבְרָכַת כֹּהֲנִים שֶׁמְּבָרְכִים בָּהּ 'וְצִוָּנוּ לְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה', קָשֶׁה לְבַר אֱנוֹשׁ לְהַגִּיעַ, שֶׁהֲרֵי לֹא יִתָּכֵן לוֹמַר שֶׁכָּל כֹּהֵן מְבָרֵךְ בְּאַהֲבָה שְׁלֵמָה וְאֵין בּוֹ שֵׁמֶץ שֶׁל כַּעַס אוֹ הַרְפָּדָה עַל מִי מֵהַצִּבּוּר, לָכֵן תּוֹלִים הַכֹּהֲנִים אֶת הַבְּרָכָה בְּקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל מַה שֶּׁבֵּרַכְנוּ אֵינוֹ אֶלָּא מֻחֶמֶת צִוּוּי ה' לְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּאַהֲבָה, וְרַק לְאַחַר שֶׁהִצְטַוִּינוּ וְהִתְעוֹרְרָה הָאַהֲבָה מִשָּׁמַיִם, אָז יְכֻלְנוּ אַף אָנוּ לְהִדַּבֵּק בְּאַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיכוֹלִים אָנוּ לְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בִּבְרָכָתוֹ שֶׁל ה' בְּאַהֲבָה.

שְׁתֵּי תֵּבוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו ד) 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה'' וְגוֹ', וּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אֵין מַזְכִּירִין אֶת הַשֵּׁם אֶלָּא לְאַחַר ג' תֵּבוֹת, כִּדְכְתִיב (ישעיה ו ג) 'קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת'. נִמְצָא שֶׁהֵיכָן נִכֶּרֶת אַהֲבָתוֹ וַחֲבִיבוּת יִשְׂרָאֵל בְּעֵינֵי ה' יִתְבָּרַךְ, הֲוֵי אוֹמֵר כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל קוֹרְאִים קְרִיאַת שְׁמַע, וְכָזֹאת גַּם רוֹאִים אָנוּ בְּכָל הַבְּרָכוֹת שֶׁבָּהֶם מַזְכִּירִים אֶת ה' לְאַחַר שְׁתֵּי תֵּבוֹת 'בָּרוּךְ אַתָּה ה'.

וְעַל כָּךְ מַקְדִּימִים עַם יִשְׂרָאֵל קֹדֶם לִקְרִיאַת שְׁמַע 'וְקָרְבָתָנוּ מַלְכֵּנוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל', כְּלוֹמַר, קָרְבָתָנוּ אוֹתָנוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל' שֶׁמַּזְכִּירִים אֲנַחְנוּ אֶת הַשֵּׁם לְאַחַר ב' תֵּבוֹת וְנִמְצָאנוּ קְרוֹבִים לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל יוֹתֵר מֵהַמַּלְאָכִים, וְהֵיכָן קֵרַבְתָּנוּ אוֹתָנוּ, מָקוֹם אֶחָד הוּא 'לְהוֹדוֹת לְךָ' כְּשֶׁאָנוּ מוֹדִים וּמְבָרְכִים מַזְכִּירִים אָנוּ אֶת ה' לְאַחַר שְׁתֵּי תֵּבוֹת, וּמָקוֹם שֵׁנִי הוּא 'לְיַחֶדְךָ לְיִרְאָה וּלְאַהֲבָה אֶת שְׁמֶךָ', בְּיִחוּד קְרִיאַת שְׁמַע, וְזֹאת מֻחֶמֶת אַהֲבָתְךָ אֵלֵינוּ וְעַל כֵּן מְבָרְכִים אֲנַחְנוּ 'בָּרוּךְ אַתָּה ה' הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה'. וּלְאַחַר הַקְּדָמָה זוֹ אָכֵן מַמְשִׁיכִים וְנִגָּשִׁים לוֹמַר 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה'', וְאַחַר כָּךְ 'וְאָהַבְתָּ אֵת ה'', וּמַזְכִּירִים אֶת הַשֵּׁם אַחַר שְׁתֵּי תֵּבוֹת. וְעַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֲמוּרִים, שֶׁנִּצְטָרֵךְ לְהַקְדִּים וּלְעוֹרֵר אַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵלֵינוּ וְרַק כָּךְ יְכוֹלִים אַף אָנוּ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, נֵעָנֶה וְנֹאמַר כִּי הַסִּבָּה שֶׁאָנוּ מַזְכִּירִים קֹדֶם קְרִיאַת שְׁמַע אֶת הַמְּקוֹמוֹת בָּהֶם קֵרֵב אוֹתָנוּ לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל, וּמַזְכִּירִים בָּזֶה גֹּדֶל קִרְבָתֵנוּ, הִיא כְּדֵי לְעוֹרֵר אַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְרַק לְאַחַר מִכֵּן יָהִין בַּר יִשְׂרָאֵל לְהִתְקָרֵב אֵלָיו וּלְיַחֲדוֹ בְּאַהֲבָה.

מִטַּעַם זֶה גַּם אוֹמְרִים הַכֹּהֲנִים לְאַחַר שֶׁמְּבָרְכִים אֶת הָעָם בִּבְרָכַת כֹּהֲנִים: רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, עָשִׂינוּ מַה שֶּׁגָּזַרְתָּ עָלֵינוּ, עֲשֵׂה אַתָּה מַה שֶּׁהִבְטַחְתָּנוּ (דברים כו טו) 'הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל', כִּי לְדַרְגַּת הָאַהֲבָה הַנִּדְרֶשֶׁת בִּבְרָכַת כֹּהֲנִים שֶׁמְּבָרְכִים בָּהּ 'וְצִוָּנוּ לְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה', קָשֶׁה לְבַר אֱנוֹשׁ לְהַגִּיעַ, שֶׁהֲרֵי לֹא יִתָּכֵן לוֹמַר שֶׁכָּל כֹּהֵן מְבָרֵךְ בְּאַהֲבָה שְׁלֵמָה וְאֵין בּוֹ שֵׁמֶץ שֶׁל כַּעַס אוֹ הַרְפָּדָה עַל מִי מֵהַצִּבּוּר, לָכֵן תּוֹלִים הַכֹּהֲנִים אֶת הַבְּרָכָה בְּקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל מַה שֶּׁבֵּרַכְנוּ אֵינוֹ אֶלָּא מֻחֶמֶת צִוּוּי ה' לְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּאַהֲבָה, וְרַק לְאַחַר שֶׁהִצְטַוִּינוּ וְהִתְעוֹרְרָה הָאַהֲבָה מִשָּׁמַיִם, אָז יְכֻלְנוּ אַף אָנוּ לְהִדַּבֵּק בְּאַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיכוֹלִים אָנוּ לְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בִּבְרָכָתוֹ שֶׁל ה' בְּאַהֲבָה.

בְּשַׁבָּת מִתְעוֹרֶרֶת הַבְּחִירָה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְיַחַד עִמָּהּ מִתְעוֹרֶרֶת אַהֲבָה עֲצוּמָה

וּבִתְפִלַּת שַׁחֲרִית שֶׁל יוֹם הַשַּׁבָּת אוֹמְרִים 'וְלֹא נָתַתּוֹ ה' אֱלֹהֵינוּ לְגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, וְלֹא הִנְחַלְתּוֹ מַלְכֵּנוּ לְעוֹבְדֵי אֱלִילִים, גַּם בִּמְנוּחָתוֹ לֹא יִשְׂכְּנוּ עֲרֵלִים, כִּי לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל נְתַתּוֹ בְּאַהֲבָה, לְזֶרַע יַעֲקֹב אֲשֶׁר בָּם בָּחָרְתָּ'. כִּי בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מִתְעוֹרֶרֶת הַבְּחִירָה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִתְחַדֶּשֶׁת הָאַהֲבָה שֶׁיֵּשׁ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְעַל יְדֵי כָּךְ מִתְחַדֶּשֶׁת אַהֲבָה בְּלֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּבְחִינַת 'כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים', שֶׁכֵּן בְּקִדּוּשׁ הַיּוֹם אוֹמְרִים אָנוּ פַּעֲמַיִם בְּאַהֲבָה, 'בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן הִנְחִילָנוּ' וְאַחַר כָּךְ 'בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן הִנְחַלְתָּנוּ', וּכְפִי שֶׁמֵּבִיא הַבְּנֵי יָשָׂשכָר אֶת דְּבָרָיו שֶׁל הרה"ק מִזִּידִיטְשׁוֹב ע"ה כִּי 'שַׁבָּת' גִּימַטְרִיָּא 'אַהֲבָה בְּכָל לֵב, אַהֲבָה בְּכָל נֶפֶשׁ, אַהֲבָה בְּכָל מְאֹד'.

וּמְבֹאָר כִּי בְּשֶׁל כָּךְ נִקְרָא יוֹם הַשַּׁבָּת 'יוֹמָא דְּנִשְׁמָתִין' (זוהר פר' ויקהל רה.), כִּי זוֹ תְּשׁוּקָתָהּ שֶׁל הַנְּשָׁמָה כָּל הַיּוֹם, לַעֲבֹד אֶת בּוֹרְאָהּ מֵאַהֲבָה כְּדָרְךָ הַמַּלְאָכִים, וְנִמְצָא יוֹם הַשַּׁבָּת יוֹמָא דְּנִשְׁמָתָא הוּא יוֹם מֻסְגָּל לְאַהֲבָה.

מַתָּנָה טוֹבָה - הַיְכֹלֶת לִשְׁלֹט בַּמַּחֲשָׁבוֹת

ג' חֲלָקִים לַעֲשִׂיַּת מִצְוָה שְׁלֵמָה

שְׁלֵמוּתָהּ שֶׁל כָּל מִצְוָה יָדוּעַ שֶׁהוּא בְּאֶמְצָעוּת קִיּוּם שְׁלֹשֶׁת חֲלָקֶיהָ שֶׁהֵם מַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, מַעֲשֵׂה הַמִּצְוָה הוּא חֵלֶק הָעֲשִׂיָּה, הַבְּרָכָה לְפָנֶיהָ הִיא מֵחֵלֶק הַדִּבּוּר, וְהַכַּוָּנָה שֶׁל הַמִּצְוָה הִיא חֵלֶק הַמַּחֲשָׁבָה, וְזֶה סוֹד מַה שֶּׁאוֹמְרִים קֹדֶם עֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה 'לְשֵׁם יִחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ', כְּדֵי לְעוֹרֵר אֶת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהִיא הַמַּשְׁלִימָה אֶת עֲבוֹדַת הַמִּצְוָה, שֶׁתֵּעָשֶׂה בִּשְׁלֵמוּת מַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה.

וְכָתַב עַל כָּךְ הַשִּׁפְתֵי אֱמֶת ע"ה (פר' קדושים תרנ"ט ד"ה במדרש), אָמְנָם אֶת חֶלְקֵי הַמַּעֲשֶׂה וְהַדִּבּוּר יָכוֹל אָדָם לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ וּלְקַיֵּם אוֹתָם בִּשְׁלֵמוּת, אַךְ אֶת חֵלֶק הַמַּחֲשָׁבָה קָשֶׁה עַד מְאֹד לְקַיֵּם בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁכֵּן אֵין הָאָדָם שׁוֹלֵט לִגְמְרֵי עַל הַמַּחֲשָׁבָה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַזַ"ל (ב"ב קסד:) אָמַר רַב, שָׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת אֵין אָדָם נִצּוֹל מֵהֶם בְּכָל יוֹם וְכוּ' וְאַחַת מֵהֶם הִיא 'בְּהִרְהוּר עֲבֵרָה', מִכָּאן אַתָּה לָמֵד שֶׁאֵין שְׁלִיטָה עַל הִרְהוּר. אִם כֵּן קָשֶׁה כֵּיצַד יָכוֹל הָאָדָם לְהַגִּיעַ לְקַדֵּשׁ גַּם אֶת חֵלֶק הַמַּחֲשָׁבָה וְשֶׁרַשׁ עַל יְדֵי זֶה יְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה בִּשְׁלֵמוּת.

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לצטט ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

נ"ך מקראות גדולות

נ"ך מקראות גדולות – לתלמידים

נך תלמידים

אורים ותומים
המבואר – ירמיה

מאיר תהילות
המבואר – תהלים

עקידת יצחק
המבואר

צרור המור ואשכול הכופר
המבואר

משך חכמה
המבואר

תורת משה – אלשיך
המבואר

זרע שמשון
המבואר

חק ליעקב

פניני אביר יעקב
תורה

אוצרות אור החיים
מתיבתא

חיים כולכם היום

שולחן שבת
עם אור החיים

עין יעקב

ביאורי התוספות

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל

אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת נינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחיו
להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

· **לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה** ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com